

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Diplomová práce

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Ústav primární a preprimární edukace

Asistent pedagoga v mateřské škole na Děčínsku

Diplomová práce

Autor: Bc. Helena Králíčková

Studijní program: NPPVSP Pedagogika předškolního věku se zaměřením na děti se speciálními potřebami

Studijní obor: Pedagogika předškolního věku se zaměřením na děti se speciálními potřebami

Vedoucí práce: doc. PhDr. Pavel Zíkl, Ph.D.

Oponent práce: Mgr. Jitka Vítová, Ph.D.

Zadání diplomové práce

Autor:	Bc. Helena Králíčková
Studium:	P19K0337
Studijní program:	N0112A300001 Pedagogika předškolního věku se zaměřením na děti se speciálními potřebami
Studijní obor:	Pedagogika předškolního věku se zaměřením na děti se speciálními potřebami
Název diplomové práce:	Asistent pedagoga v mateřských školách na Děčínsku
Název diplomové práce AJ:	Assistant teacher in kindergartens i Děčín area

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Diplomová práce je zaměřena na profesi asistenta pedagoga, a to konkrétně v lokalitě na Děčínsku. Cílem této práce je popsat pozici, roli, schopnosti a předpoklady asistenta pedagoga, jeho pracovní náplň, financování této pracovní pozice, legislativu s ním související, vzdělání a zařazení, podmínky pro zřízení pracovní pozice asistenta pedagoga.

Empirická část práce obsahuje výzkum, který byl realizován v pěti příspěvkových organizacích (MŠ a ZŠ, jejichž součástí je i MŠ). Jeho cílem je analýza poskytování podpory dětem se SVP s využitím podpůrného opatření (dopad nové legislativy, počty asistentů, náplň práce, spolupráce s učitelem apod.). Při výzkumu byla využita kombinace kvantitativního (dotazníky pro asistenty pedagoga a učitele) a kvalitativního výzkumu (rozhovory s řediteli).

Garantující pracoviště:	Ústav primární, preprimární a speciální pedagogiky, Pedagogická fakulta
Vedoucí práce:	doc. PhDr. Pavel Zíkl, Ph.D.
Oponent:	Mgr. Jitka Vítová, Ph.D.
Datum zadání závěrečné práce:	7.11.2019

Poděkování:

Na tomto místě bych ráda poděkovala doc. PhDr. Pavlu Ziklovi, Ph.D., a to za odborné vedení, vstřícnost, věnovaný čas a cenné rady, kterými přispěl k vypracování této diplomové práce.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala pod vedením vedoucího diplomové práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Děčíně, dne 31. 5. 2021

.....

Bc. Helena Králíčková

Anotace

Diplomová práce je zaměřena na profesi asistenta pedagoga, a to konkrétně v lokalitě na Děčínsku. Cílem této práce je popsat pozici, roli, schopnosti a předpoklady asistenta pedagoga, jeho pracovní náplň, financování této pracovní pozice, legislativu s ním související, vzdělání a zařazení, podmínky pro zřízení pracovní pozice asistenta pedagoga.

Empirická část práce obsahuje výzkum, který byl realizován v pěti příspěvkových organizacích – mateřských školách. Jeho cílem je analýza poskytování podpory dětem se SVP s využitím podpůrného opatření. Při výzkumu je využita kombinace kvantitativního výzkumu (dotazníky pro asistenty pedagoga a učitele) a kvalitativního výzkumu (rozhovory s řediteli). V závěru práce jsou získané výsledky zhodnoceny a jsou zde prezentována doporučení, jak činnost asistenta pedagoga zefektivnit.

Klíčová slova:

asistent pedagoga, mateřská škola, společné vzdělávání, předškolní výchova.

Annotation

The diploma thesis focuses on the profession of teaching assistant, specifically in the area of Děčín. This thesis aims to describe the teaching assistant's position, role, skills and qualification prerequisites, job description, its financing and legislation relating thereto, their education and classification, as well as the conditions for establishing the profession of teaching assistant.

The empirical part contains a research carried out in five public-benefit corporations - nursery schools. Its objective is to analyze the provision of grant aid support for children with special educational needs using the support measures.

The research was conducted using a combination of both researches – the quantitative research (questionnaires for teaching assistants and the teachers) and the qualitative research (interviews with school headmasters). Finally, obtained results are evaluated and the diploma thesis presents suggestions how to make activities of teaching assistant more efficient.

Keywords:

teaching assistant, nursery school, inclusion, pre-school education.

Prohlášení

Prohlašuji, že diplomová práce je uložena v souladu s rektorským výnosem č. 13/2017 (Řád pro nakládání s bakalářskými, diplomovými, rigorózními, dizertačními a habilitačními pracemi na UHK).

Datum:.....

Podpis studenta:.....

OBSAH

Úvod	11
1 Vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami	14
1.1 Společné vzdělávání	17
1.2 Předškolní vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami.....	20
1.2.1 Podpůrná opatření a postup mateřské školy	22
1.2.2 Role školských poradenských zařízení	23
1.2.3 Plán pedagogické podpory	25
1.2.4 Individuální vzdělávací plán	25
1.2.5 Komunikace se zákonnými zástupci dítěte	26
1.3 Asistent pedagoga a jeho role v rámci předškolního vzdělávání	27
1.3.1 Role a význam asistenta pedagoga	28
1.3.2 Asistent pedagoga z pohledu české legislativy	29
1.3.3 Předpoklady pro výkon profese asistenta pedagoga	30
1.3.4 Činnosti a náplň práce asistenta pedagoga	32
1.3.5 Financování pracovní pozice asistenta pedagoga	34
1.4 Spolupráce učitele a asistenta pedagoga v mateřské škole	35
2 Výzkumné šetření	37
2.1 Metodologie výzkumu	37
2.1.1 Cíl a výzkumné otázky	37
2.1.2 Metodika výzkumu	38
2.2 Charakteristika vybraných školských zařízení.....	41
2.3 Popis respondentů výzkumu	49
2.3.1 Pedagogové	49
2.3.2 Asistenti pedagogů.....	52
2.4 Výzkum zaměřený na pedagogy	54
2.4.1 Vzdělávání a rozvoj asistentů pedagoga z pohledu pedagogů.....	54
2.4.2 Spolupráce mezi pedagogem a asistentem pedagoga	57
2.4.3 Přínos asistenta pedagoga pro pedagogickou praxi	59
2.5 Výzkum zaměřený na asistenty pedagogů.....	63
2.5.1 Vzdělávání a rozvoj asistentů pedagoga	64

2.5.2	Spolupráce mezi asistentem pedagoga a pedagogem	68
2.5.3	Vlastní pohled asistentů pedagoga na jejich pracovní činnost	69
2.6	Analýza rozhovorů s řediteli mateřských škol.....	72
2.7	Zhodnocení získaných výsledků	82
2.8	Diskuze	91
2.9	Návrhy a doporučení pro praxi	92
Závěr		95
Seznam použité literatury		96
Seznam tabulek, obrázků a grafů.....		100
Seznam příloh.....		102

Seznam zkratk

AP	Asistent pedagoga
ČR	Česká republika
IVP	Individuální vzdělávací plán
MŠ	Mateřská škola
PLPP	Plán pedagogické podpory
PPP	Pedagogicko-psychologická poradna
RVP PV	Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání
SPC	Speciálně pedagogické centrum
SVP	Speciální vzdělávací potřeby
ŠPZ	Školské poradenské zařízení
ZŠ	Základní škola

Úvod

Společnost se výrazně mění ve smyslu ekonomické, sociální, etnické a také kulturní diverzifikace, což se promítá také do oblasti vzdělávání. Z historického úhlu pohledu současná společnost prožívá velmi dynamické období proměn ve vztahu k znevýhodněným jedincům. Vzdělávací proces je nutné přizpůsobit úrovni fyzického a psychického rozvoje žáků a dětí se zdravotním postižením a uplatnit přístupy, které odpovídají vývojovým a osobnostním specifikům dítěte. Lze konstatovat, že snaha o inkluzi osob se specifickými potřebami je v posledních letech důležitým celospolečenským jevem, a to nejenom na národní, ale také mezinárodní úrovni. Inkluze se odvíjí od akceptace různorodosti a k tomu, aby mohla probíhat úspěšně, je nutné splnit celou řadu podmínek. V současné době se ukazuje, že problematika vzdělávání žáků a dětí se speciálními vzdělávacími potřebami se dostává do popředí zájmu široké veřejnosti. Neustále se zvyšuje počet dětí mající speciálně vzdělávací potřeby. Jde o děti, žáky, studenty, kteří jsou definováni v § 16 odst. 1 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (dále jen „školský zákon“).

Inkluze a integrace jsou v různých zemích chápány odlišně. Zatímco v Evropě je možné se s těmito pojmy setkat již od 70. let 20. století, do České republiky se tato problematika dostala až 90. letech 20. století. Od roku 1989 se tak začala školní inkluze objevovat v českém školství jako něco zcela nového a naprosto převratného. Vzdělávací systém v České republice se nyní již ubírá směrem podpory integrovaného vzdělávání se stále větším zaměřením na inkluzivní přístup, což s sebou přináší velké množství změn legislativního charakteru a změn ve financování podpůrných opatření. České školství tak prochází v posledních letech zásadní změnami, které se promítají také do oblasti předškolního vzdělávání. Dne 8. prosince byla ve Sbírce zákonů publikována vyhláška č. 416/2017 Sb., kterou se mění vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, ve znění vyhlášky č. 270/2017 Sb. Se změnou legislativy se posílila zároveň také samotná role asistenta pedagoga, kterému díky tomu byly přesněji vymezeny jeho kompetence. Asistent pedagoga je druhým pedagogickým pracovníkem ve třídě a je „partnerem“ učitele.

Počet asistentů pedagoga v mateřských školách každý rok roste, rozhodující slovo o zřízení personální podpory má pedagogicko-psychologická poradna (dále jen „PPP“) nebo speciálně pedagogické centrum („SPC“), které asistenta pedagoga doporučí. Od 1. ledna 2020 došlo ke změně financování asistentů pedagoga ve speciálních školách, třídách a odděleních

školních družin. Požadavky na osobnostní profil musí vycházet z Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání (dále jen „RVP PV“). Při výběru vhodného asistenta pedagoga do mateřské školy není důležité jen vzdělání, ale i jeho osobnost, spolehlivost, komunikativnost a další schopnosti a dovednosti tohoto pedagogického pracovníka. Je více než jasné, že činnost asistenta pedagoga je nejenom náročná, ale také velmi zodpovědná. Práce asistenta pedagoga je úzce provázána s problematikou speciální pedagogiky. Klíčovou náplní asistenta pedagoga je individuální či skupinová dopomoc u dětí se speciálními vzdělávacími potřebami.

Diplomová práce se zabývá problematikou profese asistenta pedagoga, a to konkrétně v lokalitě na Děčínsku. Motivací k výběru tohoto tématu byl fakt, že sama autorka této práce pracuje již několik let jako ředitelka mateřské školy a domnívá se, že profese asistenta pedagoga je velmi aktuálním a hojně diskutovaným tématem, a to i přesto, že vznik této profese je v českých podmínkách novodobou záležitostí. Legislativní změny v oblasti vzdělávání dětí, žáků a studentů s postižením se zprvu nesetkaly s kladnou odezvou většiny veřejnosti. I na základě její vlastní zkušenosti je možné konstatovat, že začátky s asistencí nebyly příliš pozitivní, ba naopak. Tuto pozici zastávali lidé, kteří momentálně neměli možnost jiného uplatnění na trhu práce, úřady práce na Děčínsku rekvalifikovaly mnoho nezaměstnaných akreditovanými kurzy pro asistenty pedagoga zdarma. Z tohoto důvodu nastávaly situace, kdy asistenti pedagoga nepracovali s dítětem dlouhodobě, systematicky, přičemž jejich schopnosti, dovednosti a osobnost zdaleka neodpovídaly pozici asistenta pedagoga. Počet asistentů v mateřské škole, ve které je autorka této práce ředitelkou, tak vzrostl několikanásobně, přičemž dokonce i zákonní zástupci žádají pro své dítě v asistenta pedagoga, protože sourozenec v základní škole jej má také.

Cílem diplomové práce je analyzovat a zhodnotit roli, postavení, význam a celkový přínos asistentů pedagoga v rámci předškolního vzdělávání, a to v lokalitě na Děčínsku. Pozornost je zde zaměřena na analýzu poskytování podpory dětem se SVP v celkem pěti mateřských školách, na schopnosti a předpoklady asistenta pedagoga, jeho pracovní náplň, financování této pracovní pozice apod. V závěru práce jsou prezentována doporučení, jak práci asistentů do budoucna zefektivnit. Text práce je rozdělen do dvou základních částí. První část má podobu literární rešerše a prezentuje odborná východiska zkoumané problematiky, a proto je pozornost zaměřena na problematiku vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami, inkluzi a na profesi asistenta pedagoga. Je nutné zaměřit pozornost na roli, schopnosti a předpoklady asistenta pedagoga, a to včetně jeho pracovní náplň a legislativy, která s touto oblastí úzce souvisí. Druhá

část je již empirická a je zde použita kombinace kvalitativního výzkumu (rozhovor), tak kvantitativní výzkum (dotazníkové šetření). Zatímco rozhovory jsou vedeny s řediteli vybraných mateřských škol v Děčíně, dotazníkového šetření se účastní učitelé mateřských škol a asistenti pedagogů na vybraných mateřských školách. Cílem výzkumného šetření je zhodnotit roli a přínos asistentů pedagoga v rámci předškolního vzdělávání na vybraném vzorku školských zařízení na Děčínsku.

Všechny informace uvedené v této práci jsou čerpány z dostupné literatury a odborných zdrojů, jejichž seznam je uveden na konci tohoto textu.

1 Vzdelávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami

„Naši učitelé nesmějí být podobní sloupům u cest, jež pouze ukazují, kam jít, ale samy nejdou.“ (Jan Amos Komenský)

Společné vzdělávání je vzdělávacím trendem, který plně odpovídá potřebám současného světa a lidské společnosti. Nelze požadovat, aby se dítě škole přizpůsobilo, avšak škola se naopak musí přizpůsobit dítěti a musí se o dítě umět postarat. V okamžiku, kdy se s různorodostí a odlišností dětí dobře a efektivně pracuje, má to obrovský přínos pro všechny děti. Z přirozeně rozvrstvené třídy, ve které se nachází děti se speciálními vzdělávacími potřebami i děti nadané, se dá v rámci výchovy značně těžit a získat tak mohou všichni. Učit se spolupráce, navzájem si pomáhat a učit se taktéž respektu – to je dnes i v oblasti školství klíčové. Na celém světě neexistují dva stejní lidé, protože každý je jiný a má v sobě něco, co jej může obohatit a stejně tak může obohatit svět kolem sebe. Smyslem školství je příprava dětí na život, a to v celé jeho barevnosti, pestrosti, různorodosti, a proto nejde pouze o znalosti, dovednosti či kultivaci intelektu, avšak jde o mnohem více – jde o hodnoty a postoje, jako je např. solidarita, svoboda, respekt, tolerance, empatie aj. Tomu se děti učí nejlépe a přirozeně v prostředí, které plně odpovídá realitě běžného života, tedy v prostředí, které je pestré a různorodé. Maximalizace potenciálu dítěte patří mezi klíčové a důležité cíle práce učitele i asistenta pedagoga. Nutnost zohledňovat specifika dítěte a jeho potřeby je dnes již každodenní realitou mateřské školy, nikoliv „prací navíc“. Základním smyslem každé školy, tedy i mateřské, je vytvořit takové prostředí, které umožní přirozený a normální vývoj dítěte. Mateřská škola disponuje určitými specifiky, jako je např. věková skupina vzdělávaných dětí od 3 do 6 či 7 let, kdy skupiny ve třídách jsou heterogenní a mateřská škola bývá první institucí, která rodinu a dítě zapojuje do systému vzdělávání. Ve třídách fungují velmi často dvě učitelky, přičemž asistent pedagoga je třetí osobou v týmu. Na samotném počátku je vždy nutné věnovat pozornost správnému výběru vhodného asistenta, kdy je pro ředitele a taktéž pedagogy důležité nejenom to, aby asistent tedy splnil kvalifikační předpoklady, které vychází ze zákona, ale také to, aby měl schopnost pracovat s dětmi předškolního věku, měl pro tuto práci cit a aby dokázal dobře vycházet s učiteli ve třídě. Podstatná je také schopnost asistenta komunikovat s rodinou dítěte. Základní smysl asistenta pedagoga je tak naprosto jasný – aktivně podporovat efektivitu vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami.

Klíčovou determinantou pro úspěšně a efektivní řešení oblasti inkluze je nastavení podmínek již v období předškolního věku, protože právě v tomto věku problematika školní zralosti velmi často dle Finkové (2013, s. 9-10) rozhoduje o možnosti vstupu dítěte do určitého typu zařízení pro další období školního vzdělávání. Možnost volby příslušného typu vzdělávání je do jisté míry značně podmíněna školní zralostí a připraveností dítěte. Oblast školní zralosti je poměrně širokým tématem, které je komplikované a tradičně se školní zralost dotýká pouze dítěte. Pozornost je zaměřena na aktuální percepční, kognitivní, sociální a pracovní zralost (připravenost), kdy je nutné brát v potaz vývoj v nejranějších stádiích vývoje dítěte. Termínem „dítě se speciálními vzdělávacími potřebami“ je označován v souladu se školským zákonem vzdělávající se jedinec, který potřebuje k tomu, aby mohl naplnit své vzdělávací možnosti, poskytnutí podpůrných opatření. Až poté lze hovořit o uplatnění a užívání jeho práv na rovnoprávném základě s ostatními. *„Dítětem, žákem a studentem se speciálními vzdělávacími potřebami se rozumí osoba, která k naplnění svých vzdělávacích možností nebo k uplatnění nebo užívání svých práv na rovnoprávném základě s ostatními potřebuje poskytnutí podpůrných opatření. Podpůrnými opatřeními se rozumí nezbytné úpravy ve vzdělávání a školských službách odpovídající zdravotnímu stavu, kulturnímu prostředí nebo jiným životním podmínkám dítěte, žáka nebo studenta. Děti, žáci a studenti se speciálními vzdělávacími potřebami mají právo na bezplatné poskytování podpůrných opatření školou a školským zařízením.“* (Národní ústav pro vzdělávání, 2016)

V souvislosti se vzděláváním dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami se hojně skloňuje pojem „speciální pedagogika“. Speciální pedagogika je dle Slowíka (2016, s. 16-17) vědní disciplína, která je orientována na výchovu, vzdělávání a celkový osobnostní rozvoj znevýhodněného člověka, kdy cílem je dosáhnout co nejvyšší míry jeho sociální integrace, což souvisí taktéž s jeho pracovním a společenským uplatněním. Současná speciální pedagogika plně respektuje moderní trendy a nevěnuje se jenom období dětství a dospívání, ale v potaz bere také dospělé osoby a seniory. Proto je možné se setkat s pojmy jako je „speciální andragogika“ a „speciální gerontagogika“. Trend celoživotního učení se totiž dotýká handicapovaných lidí stejně jako všech ostatních, což je důležité si uvědomit. Speciální pedagogika je zaměřena také na řešení výzkumných úkolů, které z poslání tohoto oboru vyplývají. V posledních letech se rozšiřuje oblast zájmu speciální pedagogiky, a to z hlediska věkového rozmezí osob, které do této oblasti patří. V minulosti to byly totiž primárně děti, avšak dnes je to postižený jedinec od svého narození až do své smrti. Došlo taktéž k rozvoji škály a variability existujících druhů

znevýhodnění. Speciální pedagogiku lze Slowíka (2016, s. 16-18) označit tedy za disciplínu, která se věnuje vzdělávání a výchově jedinců s tělesným, řečovým, smyslovým a psychickým postižením, a osobám s poruchou chování, a dále také zaměřuje svoji pozornost na jedince s tzv. mimořádným nadáním, jelikož i to může být pro jedince v určitých aspektech podobným handicapem jako zdravotní nebo sociální znevýhodnění. Je zapotřebí zmínit, že v centru zájmu speciální pedagogiky se nenachází žádné vady, poruchy, handicapy či postižení samy o sobě, avšak zájem tohoto oboru je zaměřen především na člověka a na jeho životní situaci, která je tímto znevýhodněním ovlivněna. Speciální pedagogika není vědou o postižení, ale vědou o člověku, a právě z tohoto důvodu patří mezi humanitní vědy. I přesto zaujímá speciální pedagogika dle autora mezi ostatními vědními obory zvláštní postavení, jelikož kopíruje zvláštnosti postavení handicapovaného člověka v rámci společnosti. Speciální pedagogika se snaží nalézt různé cesty k pomoci znevýhodněným osobám a jejím cílem je maximální rozvoj osobnosti člověka s postižením. Cílem speciální pedagogiky je dle Slowíka (2016, s. 18) vyučovat, vychovávat a vzdělávat jedince se speciálními potřebami tak, aby se dokázali se svým postižením vyrovnat a začlenit se do majoritní společnosti. Dalším cílem je maximální rozvoj osobnosti člověka s postižením a dosažení tak maximální úrovně jeho socializace. Dílčí cíle speciální pedagogiky se odvíjí od principu humanismu – uznání hodnoty a svébytnosti každého člověka, tedy i takového člověka, který se odlišuje od normy. Cíle je tak možné shrnout do několika bodů (UJAK, 2015):

- ✚ humanitární cíl – právo jedince s postižením na úplný rozvoj a plné respektování jeho osobnosti;
- ✚ výchovný cíl – právo jedince s postižením na vzdělání, který jej dokáže optimálně rozvíjet a formovat;
- ✚ ekonomický cíl – právo jedince s postižením na odpovídající pracovní zařazení.

Základním východiskem pro přípravu školního vzdělávacího programu je tzv. rámcový vzdělávací plán – pro předškolní vzdělávání se jedná o Rámcový vzdělávací program určený pro předškolní vzdělávání (dále jen „RVP PV“). Jde o všeobecně závazný rámec určený pro tvorbu školních vzdělávacích programů škol a školských zařízeních v předškolním, základním i středním vzdělávání. Do vzdělávání byly implementovány školským zákonem. Tyto programy definují cíle, formy, obsah a délku vzdělávání a podmínky pro vzdělávání dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. (Národní ústav vzdělávání, 2013) V roce 2017 byl program dosti

významně upraven v souvislosti s legislativními změnami, které v této oblasti nastaly. Děti se speciálními vzdělávacími potřebami jsou zde již přesně definovány a jsou považovány za děti, které mají již přiznaná podpůrná opatření. Rámcový cíl a záměr předškolního vzdělávání je pro všechny děti bez rozdílu stejný.

Lze konstatovat, že vzdělávání dětí v mateřské škole je nutné vždy přizpůsobit jejich schopnostem, dovednostem, věku a potažmo také individualitě každého dítěte. Jestliže existuje však potřeba péče dalšího pedagogického pracovníka nebo jiného odborníka, je vhodné, aby jejich pomoc byla zajištěna, a to po dohodě s odborníky školního poradenského zařízení (speciálně pedagogické centrum či pedagogicko-psychologická poradna). Děti, které jsou tímto způsobem diagnostikovány, tak mají zákonné právo na adekvátní podporu v oblasti vzdělávání. Mají právo na vzdělávání, jehož obsah, formy a metody odpovídají jejich možnostem a potřebám. U vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami je mnohdy úspěch závislý na empatickém, citlivém a přiměřeném přístupu okolí. Je nutné, aby prostředí bylo podnětné, pozitivní, aby byla v případě potřeby poskytnuta personální podpora – asistent pedagoga, osobní asistent, snížený počet dětí ve třídě, byly využity vhodné kompenzační pomůcky technického i didaktického charakteru, popř. jiná úprava vzdělávání zohledňující speciální vzdělávací potřeby žáka. Neměně důležitou součástí vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami je úzká spolupráce se zákonnými zástupci dětí.

1.1 Společné vzdělávání

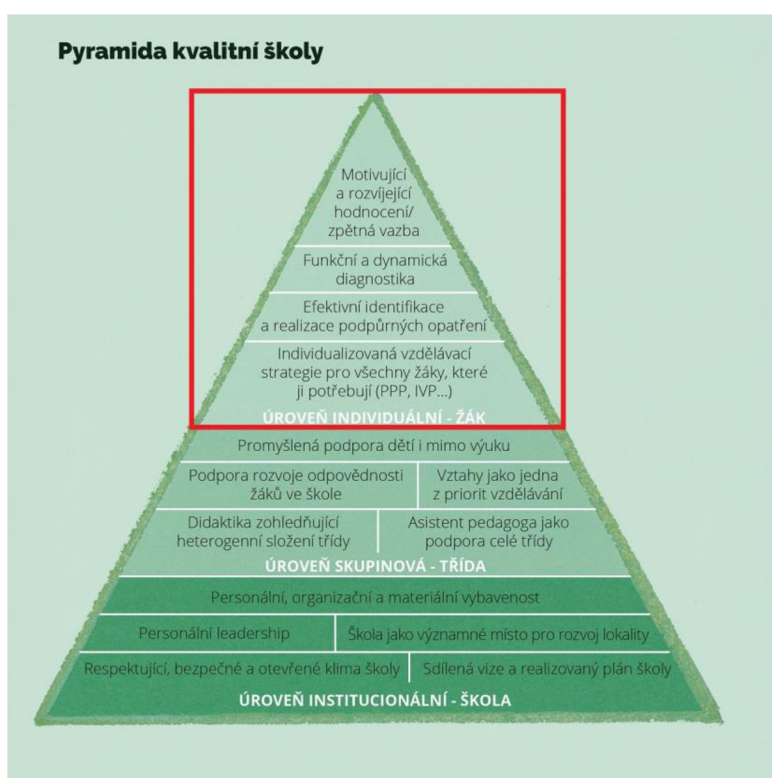
Společné vzdělávání úzce souvisí s problematikou integrace a inkluze. Termíny „integrace“ a „inkluze“ jsou v posledních letech hojně skloňovanými pojmy a jsou používány v souvislosti s efektivním vzděláváním dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Vymezení těchto pojmů je však dle Votavové (2013) dosti vágní a je používáno v různých významech. Dle Horňákové (2006) je nutné inkluzi v porovnání s integrací chápat ve třech základních dimenzích – inkluze je ztotožňována s integrací; inkluze je vylepšením integrace; inkluze je nová kvalita, která se liší od integrace a spočívá v akceptaci speciálních potřeb všech dětí. Průcha a kol. (2013, s. 55-58) taktéž definuje oba dva pojmy. Integrované vzdělávání označuje za přístup a zapojení dětí/žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do hlavních proudů vzdělávání a do běžných škol, přičemž v České republice je tento přístup uplatňován přibližně od 90. let 20. století. Naopak inkluzivní vzdělávání se snaží zapojit do běžných škol všechny děti. *„Podstatou je změněný pohled na selhání dítěte v systému, resp. selhání*

vzdělávacího systému v případě konkrétního dítěte. Při neúspěchu je třeba hledat bariéry v systému, který není dostatečně otevřený k potřebám jednotlivce. Za klíčový impulz pro rozvoj inkluzivního vzdělávání je považována Deklarace konference v Salamance 1994, vycházející z přesvědčení, že běžné školy by měly vzdělávat všechny děti bez ohledu na jejich fyzické, intelektuální, emocionální, sociální, jazykové nebo jiné podmínky.“ (Průcha a kol., 2013, s. 58)

Velmi zjednodušeně je dle Votavové (2013) možné tvrdit, že integrace vyžaduje mnohem větší přizpůsobení daného dítěte škole, avšak inkluze se snaží o to, aby edukační prostředí bylo více přizpůsobeno žákům. Termín „integrace“ je typický pro 80. léta 20. století a „inkluze“ pro 90. léta 20. století a pro počátek 21. století. V případě inkluzivní edukace se do popředí zájmu dostává argument heterogenního edukačního prostředí. Heterogenita je tak vnímána jako společná edukace dětí intaktních a dětí s postižením. Heterogenní edukační prostředí má přinést mnohem hodnotnější edukační výsledky v rámci komunity intaktních dětí. Vyspělé státy světa, a to včetně České republiky, tak postupně směřují k inkluzi. Florian (2017, s. 5) uvádí, že inkluze je v celé řadě zemí úzce spojena s možností vzdělávání se pro všechny, a to bez rozdílu, což s sebou v praxi přináší řadu otázek.

Je více než jasné, že rozvoj inkluzivního vzdělávání postupuje kupředu. Lechta a kol. (2016, s. 20-25) potvrzuje, že rozvoj inkluzivního vzdělávání je v České republice postupný a vychází zde z celostního pojetí člověka, který má právo na to, aby byl plně respektován jako rovnocenný člen společnosti. Inkluze je nikdy nekončícím procesem a inkluzivní pedagogika je dnes nejvíce diskutovaným fenoménem pedagogiky současné doby. Inkluzivní pedagogika je složitou problematikou, jelikož se odvíjí od různých faktorů – ekonomické, politické, etické, odborné, sociální, vědecko-technické či aplikační apod. Právě z politických důvodů je velmi často inkluze realizována bez toho, aniž by byla provedena odpovídající analýza a splněny základní podmínky pro její efektivní realizaci. Pro oblast inkluzivního vzdělávání platí, že se jedná o takový systém vzdělávání, který všem dětem bez rozdílu umožňuje navštěvovat běžné školy v místě svého bydliště. Pedagogové na školách, které jsou orientovány inkluzivně, musí přistupovat k dětem a žákům individuálně a vnímají je jako mimořádné osobnosti. Od individualizovaného přístupu se tak odvíjí nejenom samotná výuka, ale také organizace školy. Každý tak disponuje svojí vlastní vzdělávací strategií, která vychází z jeho schopností, dovedností, talentu a z jeho handicapu. Do popředí zájmu tak vstupuje heterogenita a kooperace. Heterogenita znamená, že děti v rámci jedné učební skupiny se liší svými schopnostmi, kompetencemi, zájmy, potřebami a dovednostmi. Kooperace se nachází v centru pedagogické

činnosti v inkluzivní škole, přičemž děti v jedné třídě spolu pracují na společné věci a každé dítě má jinou úroveň vývoje. Inkluzivní vzdělávání je společným vzděláváním, které dbá na maximální rozvoj každého žáka, kdy v potaz jsou brány jeho individuální potřeby a jeho specifika. Každý člověk je „souborem“ biologických, sociálních a psychických faktorů a je nutné jej akceptovat jako individuum. Na Obrázku 1 je pro představu znázorněna tzv. pyramida kvalitní školy, kde jsou patrné následující úrovně – institucionální škola, třída, žák. Žák se nachází v pyramidě na nejvyšší úrovni a je tedy v popředí zájmu.

Obrázek 1 Pyramida kvalitní školy (zdroj: Agentura pro sociální začleňování, 2015)

Inkluzivní vzdělávání disponuje několika základními principy, které se liší od vzdělávání v běžných školách. Vychází z přesvědčení, že všechny děti mají právo na to, aby byly vzdělávány se svými vrstevníky. *„Všechny děti potřebují vzdělávání, které jim umožní rozvíjet vztahy a připravit je na život ve většinové společnosti. Inkluzivní školy mají potenciál nabízet ve výuce rozmanitost a poskytnout prostor pro navazování přátelství, vzájemný respekt a porozumění. Inkluze představuje proces, ne setrvalý stav, proto je inkluzivní škola vnímána jako škola v*

pohybu.“ (Podpora společného vzdělávání v pedagogické praxi, 2018) Inkluzivní vzdělávání vychází z následujících principů (Podpora společného vzdělávání v pedagogické praxi, 2018):

- ✚ všichni žáci jsou stejně významní, což platí i pro učitele;
- ✚ všichni žáci se aktivně zapojují do vzdělávacího procesu, školní kultury a komunity;
- ✚ školní prostředí a praxe se mění, kdy v potaz je nutné brát různorodost žáků;
- ✚ překážky bránící učení jsou odstraňovány a do vzdělávání jsou zapojeni všichni žáci;
- ✚ rozdíly, které mezi žáky vznikají, jsou inspirací pro jejich efektivní výuku a není možné na ně nahlížet jako na problém;
- ✚ inkluze v oblasti vzdělávání doprovází inkluzi v rámci společnosti;
- ✚ kvalita školy díky inkluzi roste.

1.2 Předškolní vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami

Výchovná činnost, která je orientována primárně na malé děti, existuje a doprovází lidstvo již od samého počátku, avšak cíle, metody, obsahy a nástroj se postupně mění a prochází obrovským vývojem, což platí taktéž pro výchovu a vzdělávání malých dětí. Dle Kořátkové (2014, s. 100-102) se přístup ke vzdělávání a celkovému rozvoji dětí v rámci předškolních zařízení mění, přičemž mnohem větší pozornost nyní směřuje na individuální rozvoj každého jedince. Je nutné zmínit, že mateřská škola je zajisté místo, kde tráví děti předškolního věku značnou část svého dne. Rodiny jsou v posledních letech spíše menší a děti již nemají tolik sourozenců, jak tomu bylo v minulosti a jsou mnohdy „jedináčky“. Každodenní pobyt dítěte v mateřské škole je z hlediska jeho správného vývoje klíčový a dítě se zde učí fungovat se svými vrstevníky. Směr, kterým se dnes v České republice předškolní vzdělávání ubírá, se mění a ani pro rodiče není mnohdy snadné se rozhodnout, do které mateřské školy své dítě umístí. Je více než jasné, že mateřské školy nejsou jednotné a každá škola disponuje vlastním programem, ve kterém promítá potřeby dítěte. Díky předškolnímu vzdělávání začíná dítě chápat okolní svět, který se před ním otevírá. V České republice lze za základní instituci, která je určena pro předškolní vzdělávání, označit mateřskou školu. Mateřské školy realizují vzdělávání dětí předškolního věku – dětí, které se nachází ve věku od 3 do 6 let (v případě odkladu povinné školní docházky až do 7 let věku), a taktéž děti od 2 let. Je možné hovořit o státních a soukromých mateřských školách, které přijímají naprosto běžně taktéž děti mladší 3 let.

V mateřských školách jsou poté děti členěny na „mladší děti“ a na „předškoláky“ – děti, které jsou již v posledním roce před svým nástupem do základní školy. Pohled na oblast předškolního vzdělávání se neustále mění a již dávno jsou dle autorky pryč doby, kdy rodiče vnímali mateřské školy jako „pasivní“ subjekty v rámci vzdělávání a výchovy svých dětí. Mateřská škola hraje v oblasti předškolního vzdělávání důležitou, a především aktivní roli, přičemž do výchovy se zapojují jak pedagogové, tak samotní rodiče.

I mateřskou školu navštěvují děti se speciálními vzdělávacími potřebami, což je upraveno školským zákonem, vyhláškami a dále také RVP PV (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2018), který definuje hlavní podmínky, požadavky a pravidla určená pro institucionální vzdělávání dětí předškolního věku. Tato pravidla jsou závazná pro oblast předškolního vzdělávání v mateřských školách, v mateřských školách zřízených podle § 16 odst. 9 školského zákona, v lesních mateřských školách a v přípravných třídách základních škol. RVP PV je klíčovým dokumentem nejenom pro samotné učitele, ale také pro zřizovatele vzdělávacích institucí. RVP PV je formulován následujícím způsobem (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2018):

- ✚ akceptace přirozených vývojových specifíků dětí, což je promítnuto do forem, obsahu a metod vzdělávání;
- ✚ orientace na tvorbu klíčových kompetencí v rámci předškolního vzdělávání;
- ✚ rozvoj a vzdělávání každého dítěte, a to dle jeho individuálních možností a potřeb;
- ✚ definování kvality předškolního vzdělávání dle jeho cílů, podmínek, výsledků a obsahu;
- ✚ srovnatelnost pedagogické účinnosti vzdělávacích programů;
- ✚ umožnění využívat různé formy a metody vzdělávání v mateřských školách a flexibilně je přizpůsobit regionálním a místním podmínkám, potřebám a možnostem apod.

Vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami v mateřských školách vychází dle RVP PV (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2018) z respektování individuálních potřeb a možností dítěte. Při vzdělávání těchto dětí je nutné cíle vzdělávání přizpůsobit tak, aby co nejvíce vyhovovalo dětem, jejich možnostem a jejich potřebám. Snahou mateřských škol je tak nastolit optimální podmínky pro rozvoj osobnosti dítěte, jeho učení a komunikaci. Díky tomu pak je schopno dítě dosáhnout postupně samostatnosti. Je nutné zmínit, že k tomu, aby bylo

předškolní vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami úspěšné, je nutné dbát na to, aby postoj učitelů byl vysoce profesionální, což platí i pro ostatní pracovníky, kteří se na vzdělávání dítěte podílí. Vzdělávání těchto dětí je mnohem složitější, a proto je nutné k němu přistupovat velmi citlivě. Proto je i zde klíčová spolupráce s rodiči dítěte, kdy je obrovská pozornost věnována efektivní a správné komunikaci.

1.2.1 Podpůrná opatření a postup mateřské školy

Z RVP PV (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2018) vyplývá, že při plánování a následné realizaci vzdělávání dětí, které mají přiznaná podpůrná opatření, je nutné brát v potaz, že děti se ve svých vzdělávacích potřebách značně liší. „*Účelem podpory vzdělávání těchto dětí je plné zapojení a maximální využití vzdělávacího potenciálu každého dítěte s ohledem na jeho individuální možnosti a schopnosti. Při vzdělávání dítěte se speciálními vzdělávacími potřebami učitel zahrnuje do svých vzdělávacích strategií podpůrná opatření.*“ (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2018) Podpůrná opatření jsou dle školského zákona realizována ze strany mateřské školy a je možné je členit na základě pedagogické, organizační a finanční náročnosti, a to do pěti stupňů. Podpůrná opatření prvního stupně lze uplatnit i bez doporučení školského poradenského zařízení (dále jen „ŠPZ“) dle plánu pedagogické podpory, avšak ten není povinný. Jde o minimální úpravu organizace, metod, nástrojů a hodnocení vzdělávání, což není finančně náročné. Podpůrná opatření druhého až pátého stupně lze uplatnit pouze s doporučením školského poradenského zařízení, které doporučí vzdělávání dle individuálního vzdělávacího plánu, využití kompenzačních pomůcek, komunikačních systémů, speciálních učebních pomůcek a doporučí taktéž využití služeb asistenta pedagoga. Podpůrná opatření je možné napříč zmíněnými stupni navzájem kombinovat. Tím dochází k naplnění vzdělávacích cílů dítěte. Začlenění podpůrných opatření do jednotlivých stupňů je definováno v rámci vyhlášky č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných. Nejpozději po třech měsících od zahájení poskytování podpůrných opatření musí mateřská škola vyhodnotit, zda podpůrná opatření vedla k naplnění vytyčených cílů. Podpůrná opatření spočívají v následujících činnostech (zákon č. 561/2004 Sb., školský zákon, § 16):

- ✚ poradenská pomoc školy a školského poradenského zařízení;
- ✚ úprava podmínek pro přijímání ke vzdělávání;
- ✚ úprava obsahu, organizace, forem, hodnocení a metod vzdělávání;

- ✚ použití kompenzačních pomůcek, speciálních učebních pomůcek, speciálních učebnic;
- ✚ vzdělávání dle individuálního vzdělávacího plánu;
- ✚ využití asistenta pedagoga;
- ✚ využití dalších pedagogických pracovníků – např. tlumočnicků apod.

V rámci školního vzdělávacího programu (dále jen „ŠVP“) si musí mateřská škola definovat pravidla a průběh tvorby, realizace a zhodnocení plánu pedagogické podpory (dále jen „PLPP“) a individuální vzdělávací plán „IVP“. Dále může mateřská škola stanovit v rámci ŠVP také obsah předmětů speciálně pedagogické péče, zodpovědné osoby a jejich role v rámci systému péče o děti se speciálními vzdělávacími potřebami a pravidla pro zapojení dalších osob do systému vzdělávání (např. sponzoři či zájmové organizace aj.). Podmínky pro vzdělávání těchto dětí jsou definovány v rámci školského zákona a vyhlášky č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, přičemž učitel musí zajistit tyto podmínky s ohledem na osobnostní a vývojová specifika dětí a měl by být vzdělán v oblasti speciální pedagogiky. Při vzdělávání je nutné uplatnit princip individualizace a diferenciaci vzdělávacího procesu, realizaci podpůrných opatření, spolupracovat se zákonnými zástupci dětí, školským poradenským zařízením a dle stupně přiznaného podpůrného opatření zajistit také přítomnost asistenta pedagoga. (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2018)

1.2.2 Role školských poradenských zařízení

Velmi důležitá je taktéž spolupráce se školským poradenským zařízením (dále jen „ŠPZ“). ŠPZ dle vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, poskytují poradenskou pomoc dětem, žákovi, studentovi či zákonnému zástupci dítěte, a to na základě jeho žádosti či dle rozhodnutí orgánu veřejné moci. Pokud to vyžaduje zájem dítěte, mateřská škola doporučí zákonnému zástupci dítěte, aby pomoc ŠPZ vyhledal. Výsledek pomoci je poté prezentován v podobě zprávy a doporučení. Ve zprávě je nutné uvést skutečnosti, které jsou nutné pro doporučení podpůrných opatření. ŠPZ musí taktéž poskytování podpůrných opatření vyhodnotit, a to nejdéle do 1 roku od vydání doporučení. Pokud mateřská škola dojde k závěru, že podpůrná opatření nejsou dostačující či nevedou k žádoucímu cíli, doporučí opětovné využití poradenské pomoci. Pro mateřské školy i zákonné zástupce jsou tato zařízení důležitým partnerem, jelikož poskytují poradenské služby nejenom

dětem, ale také samotným rodičům. Žadatelem této služby může být pouze zákonný zástupce. Učitel se může spojit s poradenským zařízením z důvodu odborného dotazu, pro dotaz nepotřebuje škola ani poradenské zařízení souhlas zákonných zástupců, dítě není vyšetřováno, nepředávají se osobní údaje. ŠPZ při posuzování speciálně vzdělávacích potřeb žáka vychází z následujících skutečností (vyhláška č. 27/2016 Sb.):

- ✚ charakteru potíží, se kterými se dítě potýká a které mají dopad na jeho vzdělávání;
- ✚ speciálně-pedagogické, případně psychologické, diagnostiky, a to za účelem posouzení speciálních vzdělávacích potřeb žáka;
- ✚ informací, které vypovídají o dosavadním průběhu vzdělávání u žáka;
- ✚ informací mateřské škol o podpůrných opatřeních, která jsou dítěti poskytována;
- ✚ údajů o dosavadní spolupráci mezi dítětem a ŠPZ;
- ✚ informací, která jsou poskytnuta dítětem a jeho zákonným zástupcem;
- ✚ podmínek mateřské školy, ve které se dítě vzdělává či se bude vzdělávat;
- ✚ posouzení zdravotního stavu dítěte.

Je jasné, že ŠPZ musí brát v potaz aktuální zdravotní stav dítěte. ŠPZ tvoří pedagogicko-psychologické poradny a speciálně pedagogická centra. Pedagogicko-psychologické porady, které se věnují celé šíři vzdělávání, podporují vzdělávací proces, posuzují celkový vývoj a nadání dítěte, zajišťují speciální pedagogickou péči při vývojových, vzdělávacích, výchovných nebo psychických obtížích např. při posouzení školní zralosti, při poruchách pozornosti, učení, sociálního začlenění. Pedagogicko-psychologické poradny do popředí zájmu vstupují v okamžiku, kdy je u dítěte jeho vzdělávací proces znesnadněn. Touto formou s dětmi pracují již od jejich 3 let věku a v poradnách fungují speciální pedagogové, psychologové a také sociální pracovníci. Poradny jsou zřizovány na základě školského zákona a při poskytování těchto služeb je kladen důraz na ochranu práv jejich uživatelů – dětí. Speciálně pedagogická centra se zaměřují specificky, mohou být zřízena při speciálních školách, ale i samostatně. Poskytují péči při těžkých zdravotních postiženích, při kombinovaných vadách, nabízejí specializované služby např. pro děti se zrakovými vadami, poruchami autistického spektra, pro děti s vadami řeči, včetně ucelené rehabilitace. Speciálně pedagogická centra tvoří speciální pedagog, psycholog a sociální pracovník. Služby mohou být poskytovány buď ambulantně či v terénu. (Národní ústav vzdělávání, 2020) Je nutné si uvědomit, že i v mateřských školách roste počet dětí, které disponují určitými zvláštnostmi, obtížemi a potřebami, a proto potřebují odbornou pomoc. Proto

role ŠPZ roste. Učitel poskytuje vzdělávání v souladu s doporučením školského poradenského zařízení, v úzké spolupráci s rodiči a s ostatními pedagogy, kteří s dítětem pracují. V rámci vzdělávání dětí a žáků, kteří potřebují určitou formu podpory, jsou mateřské školy dnes nejbližší odborníci z pedagogicko-psychologických poraden či speciálně-pedagogických center, avšak spolupráce s psychology je pro některé učitele velmi komplikovaná. Učitelé nemusí vždy rozumět odborné terminologii, kterou psychologové používají a velmi často čekají poměrně dlouhou dobu na výsledky vyšetření. Při vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami je však spolupráce mezi mateřskou školou a ŠPZ klíčová a musí být tudíž efektivním nástrojem.

1.2.3 Plán pedagogické podpory

PLPP je upraven ve vyhlášce č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáku se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, a je součástí podpůrných opatření prvního stupně. Zpracovává jej mateřská škola pro dítě tehdy, pokud vyhodnotí, že zohlednění individuálních potřeb nedostačuje. V současnosti není plán pedagogické podpory pro školy povinný, a proto záleží na dobrovolnosti mateřských škol, zda první stupeň podpůrných opatření u dítěte nastaví či nikoliv. Zpracování PLPP přináší souhrnný přehled o pokrocích a nedostatcích dítěte, zpracovává se na dobu 3 měsíců a poté dochází k vyhodnocení PLPP. A právě vyhodnocení PLPP může pomoci rodiči dítěte pochopit některá zjištění a být pro ně impulsem pro návštěvu školského poradenského zařízení. Může tak ale problém vyřešit a dále již není zapotřebí. Cílem PLPP je podpořit dítě, u kterého se projeví mírné obtíže v oblasti vzdělávání. Pokud mateřská škola PLPP zpracuje, je povinna s ním seznámit zákonné zástupce a všechny pedagogy, kteří s dítětem pracují. Po zavedení všech opatření uvedených v plánu do praxe je vhodné cca za měsíc vyhodnotit plnění tohoto plánu a zhodnotit je. Mateřská škola tak může dospět k závěru, že podpora, která je definována v rámci PLPP, není dostatečující a dítě tak odešle do ŠPZ. (Národní ústav vzdělávání, 2017; vyhláška č. 27/2016 Sb.)

1.2.4 Individuální vzdělávací plán

IVP pro děti se speciálními vzdělávacími programy je upraven v rámci vyhlášky č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáku se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, zpracovává jej mateřská škola v okamžiku, kdy to vyžadují speciální vzdělávací potřeby dítěte a pouze v případě, že jej ŠPZ uvede v doporučení. „*Jednotlivá konkrétní využívaná podpůrná opatření a podmínky jejich využívání jsou zpravidla vymezeny a popsány v rámci IVP příslušného*

dítěte, žáka, případně studenta.“ (Fischer, 2014, s. 48) IVP vychází ze závěru speciálně pedagogického vyšetření, z možného doporučení lékaře či z doporučení dalších odborníků. Je zpracována na základě doporučení ŠPZ. IVP je jedním z nejdůležitějších, závazných dokumentů pro zajištění a poskytování potřeb a individuální podpory dětem se speciálními vzdělávacími potřebami a za jeho zpracování odpovídá ředitel mateřské školy. IVP je vypracován ve spolupráci s učitelem, zákonnými zástupci a odborníky. V průběhu roku může být IVP upravován podle potřeby a průběžně vyhodnocován. V rámci IVP jsou primárně zmíněny informace týkající se úpravy v rámci obsahu vzdělávání, je zde upravena forma výuky a hodnocení dítěte, časové a obsahové rozvržení učiva a očekávané výstupy vzdělávání. IVP je nutné vždy zpracovat bez zbytečného odkladu, nejpozději do 1 měsíce ode dne, kdy škola obdrží doporučení od školského poradenského zařízení a žádost zákonného zástupce dítěte. (Vyhláška č. 27/2016 Sb.)

1.2.5 Komunikace se zákonnými zástupci dítěte

Způsob, jakým lze efektivně vést komunikace mezi mateřskou školou a zákonnými zástupci (převážně rodiče), je předmětem celé řady diskuzí. Dle Učitelských novin (2010) jde o otázku, kterou si dnes a denně kladou nejenom pedagogové mateřských škol, ale všeobecně všichni pedagogové. Setkávání a komunikace se zákonnými zástupci je v mateřských školách na rozdíl od základních škol každodenním pravidlem. Rodiče jsou povinni ráno předat dítě osobně učitelce, upozornit na zvláštnosti dítěte nebo na jeho aktuální stav a tato situace se opakuje při odpoledním vyzvedávání dítěte, kdy naopak předává aktuální informace učitelka mateřské školy zákonným zástupcům. Komunikace je založena na vzájemné výměně informací o dítěti. Informace od učitelů by měly být pro rodiče srozumitelné, věcné a pravdivé. Rodiče musí cítit při komunikaci o dítěti podporu, pochopení a porozumění. Pedagog by měl být v oblasti komunikace profesionálem. Otevřená a efektivní komunikace, která je vedena na bázi důvěry a porozumění je tou nejlepší cestou, jak vzdělávání zefektivnit. Velmi často se při rozhovorech se zákonnými zástupci stává, že informace zákonný zástupce zlehčuje či se je snaží s humorem bagatelizovat. Proto učitelé mohou při rozhovorech s rodiči pociťovat beznaděj, marnost či nejistotu a také vztek. Je jasné, že zákonní zástupci nemají odborné pedagogicko-psychologické znalosti v oblasti předškolní výchovy, avšak i přesto někteří z nich zpochybňují autoritu učitelů a neustále zasahují do procesů, které v mateřské škole probíhají.

Dle Traina (2001, s. 149) je nutné upozornit na to, že aby byla vůbec práce s dítětem v mateřské škole účinná a efektní, je nutné, aby si učitelé postupně vybudovali dobré vztahy

s rodiči dětí. Pokud jsou rodiče dítěte podporováni, chování jejich dítěte se následně zlepšuje. Aby učitel dokázal nastolit dobrý pocit ze vzájemné spolupráce s rodiči dítěte, je vhodné si s rodiči domluvit schůzku a popovídat si s nimi – o nich, nikoliv o jejich dítěti. Autor tak doporučuje např. rodiče pozvat do třídy a nechat je, aby je jejich dítě po mateřské škole samo provedlo. *„Nezapomínejte na to, že zatímco vy musíte s dítětem, které vám přináší tolik problémů, strávit jenom pracovní dobu, oni s ním musí žít pořád. Představte si to vypětí a trauma, které zažívají, když se svým dítětem musí trávit dvacet čtyři hodin denně. Neodsuzujte je a nedělejte jim přednášky o tom, jak mají své dítě vychovávat. Naslouchejte jim a zeptejte se na jejich zázemí.“* (Train, 2001 s. 149) Učitel musí dopředu promyslet vhodný čas a místo pro schůzku, není vhodné řešit problémy dítěte v šatně či ve dveřích třídy. Je nutné si uvědomit, že rodiče je žádoucí mít na své straně, jelikož pro všechny zúčastněné je klíčové spokojené a šťastné dítě, které navštěvuje mateřskou školu s nadšením a těší se do ní.

Na komunikaci se zákonným zástupcem je vhodné se tedy dopředu připravit. Není vhodné výchovné postupy rodičů kritizovat. Učitel by si měl připravit portfolio dítěte, PLPP, záznamových arch pro monitoring a hodnocení chování a rozvoje dítěte apod. Problémy dítěte je nutné sdělovat vždy citlivou formou a přesvědčit rodiče o tom, že vše, co mateřská škola dělá, dělá pro dobro dítěte. Žádoucí je také upozornit na potencionální rizika z hlediska budoucího vývoje dítěte a nabídnout rodičům konkrétní řešení a spolupráci s odborníky, pokud je to nutné. Je vhodné si vyžádat také zpětnou vazbu a domluvit se na společném postupu. Vedení objektivní a správné komunikace je dnes již významnou součástí pracovních dovedností a schopností taktéž u asistentů pedagoga. Pro vzájemnou interakci mezi učitelem a dítětem je dle Učitelských novin (2010) důležitá vzájemná důvěra. Mezi klíčové profesní dovednosti učitelky, která se nejvíce podílí na rozvoji tohoto vztahu, patří autenticita, tedy jinými slovy přirozenost, opravdovost a pravdivost v přístupu k dětem. Učitelé musí mít taktéž důvěru ve spolupráci jako takovou a musí být schopni připustit, že se mýlí, pokud se skutečně dopustí omylu. Významné je taktéž v rámci komunikace používání gest.

1.3 Asistent pedagoga a jeho role v rámci předškolního vzdělávání

Asistent pedagoga je dle Růžičky a kol. (2019, s. 12-20) klíčovým faktorem ve vztazích, které vznikají mezi školou, dítětem a jeho rodinou. Jeho „středové postavení“ mezi uvedenými aktéry společného vzdělávání vyžaduje, aby asistenti získali profesní a osobnostní kvality k tomu, aby dokázali zprostředkovat mnohdy naprosto protichůdné názory, požadavky a postoje. Lze

konstatovat, že asistent pedagoga může v okamžiku, kdy nemá dostatečné vzdělání a neplní definované předpoklady, působit spíše při vzdělávání kontraproduktivně. Aby vůbec asistent pedagoga vykonával svoji práci kvalitně a správně, musí se dále vzdělávat a rozvíjet (profesně) a dbát primárně také o svoji psychickou pohodu. Asistenti pedagoga jsou totiž denně vystavováni mnohdy velmi náročným situacím, které pro ně mohou být stresové. Do plánů dalšího vzdělávání musí ředitelé mateřských škol zařadit nejenom pedagogické pracovníky, ale také asistenty pedagoga. V současné době asistent pedagoga působí na mnoha mateřských školách. Asistent pedagoga je pedagogickým pracovníkem, jehož práci řídí učitel. Je důležité, aby asistent pedagoga skutečně měl schopnosti a dovednosti potřebné pro práci s předškolními dětmi, byl empatický, uměl komunikovat se zákonnými zástupci a také s ostatními kolegy v mateřské škole a hlavně dětmi. Hlavním a současně prioritním cílem jeho činnosti je podpora učitele při práci s dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami, avšak asistent pedagoga může pracovat také s ostatními dětmi ve třídě. *„Působení asistentů pedagoga na školách se považuje za základní nástroj inkluzivního modelu vzdělávání, který je jedním z hlavních strategických cílů českého vzdělávacího systému.“* (Kendíková 2016, s. 69) Na přelomu roku 2018 a 2019 ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy zpracovalo analýzu, která se týkala druhého roku aplikace společného vzdělávání v České republice s cílem vyhodnotit celou situaci po skončení přechodného období 2016 až 2018. Analýza poukázala na určité nedostatky, které se v oblasti vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami objevily. Z analýzy taktéž vyplynulo, že nejvíce podpůrných prostředků bylo v roce 2018 vynaloženo na asistenty pedagogů – celkem se jednalo o 84 % všech finančních prostředků, které směřovaly do podpůrných opatření. (Štech, 2019)

1.3.1 Role a význam asistenta pedagoga

V mateřských školách je možné dle Němce a Martinovské (2018) v posledních letech vidět rostoucí význam profese asistentů pedagoga. V roce 2017 stoupl počet asistentů pedagoga v mateřských školách o cca čtvrtinu, což poukazuje na to, že roste podpora škol v rámci vzdělávání dětí s různými druhy postižení a znevýhodněními. Je nutné si však uvědomit, že jen samotná přítomnost asistenta pedagoga nestačí. K tomu, aby byla práce asistentů efektivní, je zapotřebí nastolit mezi pedagogy společné povědomí o základní roli asistentů a diskutovat nejasnosti, na které mateřské školy a učitelé při práci s asistenty pedagoga v praxi naráží. Roli a význam práce asistenta pedagoga je nezbytně nutné vysvětlit zákonným zástupcům dítěte

se speciálními vzdělávacími potřebami. Zákonní zástupci musí být seznámeni, že smyslem práce asistenta pedagoga není jen pomáhat šetřenému dítěti, ale také především pomáhat učitelům s ostatními dětmi tak, aby měl učitel dostatek času právě na tyto děti. *„Funkce asistenta pedagoga se zřizuje ve chvíli, kdy nároky na podporu pedagoga při práci se žákem vyžadují činnosti další osoby, díky níž je možné zkvalitnit práci se žákem se zřetelem na jeho individuální možnosti a specifika. Asistent pedagoga pomáhá učitelům při práci ve třídě, podporuje samostatnost a aktivitu žáků do jednotlivých činností realizovaných v rámci vzdělávacího procesu i do poradenských služeb poskytovaných školou. Asistent pedagoga pracuje podle pokynů učitele a ve spolupráci s ním.“* (Kendiková 2016, s. 69) Celkovému významu a roli asistenta pedagoga na výsledky studentů/děti se věnovala celá řada zahraničních výzkumů – jako příklad je možné zmínit výzkum z roku 2016, který proběhnul v Severní Karolině v USA a byl zaměřen na analýzu role asistenta pedagoga na výsledky studentů. Výzkum poukázal na velmi silný vliv asistentů pedagoga na výsledky studentů (Clotfelter, Hemelt, Ladd, 2016).

1.3.2 Asistent pedagoga z pohledu české legislativy

Pozice asistenta pedagoga je zakotvena ve školském zákoně, přičemž dle § 2 školského zákona je asistent pedagoga definován jako pedagogický pracovník, který vykonává pedagogickou činnost. Pozice asistenta pedagoga je ve školském zákoně definována již od počátku roku 2005, kdy tento zákon nabyl své účinnosti. Ve znění tohoto zákona, které je účinné od 1. ledna 2017, je využití asistenta pedagoga považováno jako jedno z možných podpůrných opatření, která jsou se zákona dětem a žákům se speciálními vzdělávacími potřebami poskytována. Asistent pedagoga je zaměstnancem mateřské školy a působí ve třídě, ve které je vzděláváno dítě se speciálními vzdělávacími potřebami. Teplá a kol. (2019, s. 12-13) hovoří o tom, že asistent pedagoga představuje zcela nový způsob podpůrné služby, která dětem se speciálními vzdělávacími potřebami umožňuje kvalitnější vzdělávání a celkové zlepšení kvality jejich života. Asistent pedagoga aktivně spolupracuje s učitelem, komunikuje se zákonnými zástupci, nahlíží do pedagogické dokumentace svěřeného žáka, individuálně pracuje s dítětem, pomáhá s ostatními žáky, účastní se pedagogických rad, třídních schůzek a v neposlední řadě dbá o své další vzdělávání. *„Nová profese v našem školství, tedy asistent pedagoga, je pomocníkem pedagoga, který se může významnou měrou podílet na vzdělávacím procesu nejen ve škole, ale i v oblasti mimoškolní výchovy. Podílí se na podpůrném vzdělávání a integraci žáka se sociálním*

nebo s kulturním znevýhodněním, žáka se speciálními vzdělávacími potřebami a také žáka mimořádně nadaného.“ (Průcha, 2013, s. 56-57)

1.3.3 Předpoklady pro výkon profese asistenta pedagoga

Aby mohl člověk pracovat jako asistent pedagoga, musí splnit určité předpoklady, a to jak kvalifikační, tak osobnostní. V souvislosti s efektivním vzděláváním dětí se speciálními vzdělávacími potřebami a uplatněním integrace a inkluze ve vzdělávání dětí je nutné splnit celou řadu podmínek k efektivní práci asistenta pedagoga. Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících (dále jen „zákon o pedagogických pracovnících“) rozlišuje dvě základní roviny asistentské profese. Asistenti, kteří vykonávají přímou pedagogickou činnost (dle § 20 odst. 1 zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících) musí mít minimálně střední školu s maturitou plus absolvovat obor s pedagogickým zaměřením nebo kvalifikační kurz zaměřený na pozici asistenta pedagoga. Asistenti, kteří vykonávají pouze pomocné výchovné práce, mohou být dle § 20 odst. 2 zákona č. 563/2004 Sb. přijati bez maturity, musí mít ukončené základní vzdělávání a absolvovat kurz studia pro asistenty pedagoga. (Zákon č. 563/2004 Sb.) Němec a Martinovská (2018, s. 12-13) hovoří o tom, že funkci asistenta pedagoga zřizuje ředitel školy na základě doporučení PPP či SPC. *„Od roku 2018 už nezáleží tolik na řediteli školy, rozhodující slovo má poradenské zařízení, které asistenta škoie doporučilo. Podle nového znění vyhlášky poradenské zařízení doporučuje buď vyšší úroveň asistenta, a v takovém případě musí škola hledat pracovníka s maturitou, nebo nižší úroveň asistenta, a v takovém případě může škola přijmout na pozici asistenta i pracovníka bez maturity. Při sestavování náplně práce pro asistenta tedy nově určí, zda bude vykonávat činnosti dle odstavce 3, nebo 4 viz výše, dále rozsah jeho přímé a nepřímé práce.“ (Němec a Martinovská, 2018, s. 12)*

Kvalifikační předpoklady pro výkon práce asistenta pedagoga lze nalézt v § 20 zákona o pedagogických pracovnících – jde o vzdělání, které funkci a výkon asistenta pedagoga podmiňuje. Dále musí pedagogický pracovník splňovat osobnostní předpoklady, které jsou velmi podobné osobnostním předpokladům každé pomáhající profese. Předpokládá se, že asistent pedagoga má kladný vztah k různým lidem, tedy i k osobám, které mají určitý hendikep. Dle zákona o pedagogických pracovnících patří asistent pedagoga mezi pedagogické pracovníky, což znamená, že vykonává přímou výchovnou, vyučovací, speciálně-pedagogickou či pedagogicko-psychologickou činnost, a to svým působením na vzdělávaného jedince. Pedagogický pracovník musí prokázat (zákon č. 563/2004 Sb.):

- + plnou způsobilost k právním úkonům;
- + bezúhonnost;
- + zdravotní způsobilost;
- + odbornou kvalifikaci pro přímou pedagogickou činnost;
- + znalost českého jazyka.

Ředitel mateřské školy, který chce přijmout asistenta pedagoga, nejdříve musí zaměřit pozornost na to, zda má daný uchazeč o zaměstnání dostatečné kvalifikační předpoklady pro výkon této profese. Kvalifikace je definována v zákoně o pedagogických pracovnících. Asistent, který vykonává přímou pedagogickou činnost ve třídě či ve škole, kde se vzdělává žák nebo žáci se speciálními vzdělávacími potřebami (odborný asistent), získá kvalifikaci (zákon č. 563/2004 Sb.):

- + vysokoškolským vzděláním v oblasti pedagogických věd;
- + vysokoškolským vzděláním v jiném studijním programu, než jsou pedagogické vědy a
  - vzděláním v programu CŽV zaměřeném na pedagogiku;
  - studiem pedagogiky;
  - absolvováním vzdělávacího programu pro asistenty pedagoga na vysokých školách nebo v zařízeních pro další vzdělávání pedagogických pracovníků;
- + vyšším odborným vzděláním s pedagogickým zaměřením;
- + vyšším odborným vzděláním získaným v jiném studijním programu, než je pedagogika a
  - vzděláním v programu CŽV zaměřeném na pedagogiku;
  - studiem pedagogiky;
  - studiem pro asistenty pedagoga;
- + středním vzděláním s maturitní zkouškou v oboru vzdělání s pedagogickým zaměřením;
- + středním vzděláním s maturitní zkouškou v jiném vzdělávacím programu než s pedagogickým zaměřením a
  - vzděláním v programu CŽV zaměřeném na pedagogiku;
  - studiem pedagogiky;
  - studiem pro asistenty pedagoga.

Co se týče osobnostních předpokladů, jde o druhý aspekt a klíčový faktor, který je při výběru vhodného asistenta pedagoga brán v potaz. Je důležité zmínit, že asistent pedagoga je pedagogickým pracovníkem, a proto je jeho osobnost tudíž ve výchově a vzdělávání předškolních dětí nesmírně důležitá. Musí jít především osobním příkladem a musí jít o člověka zodpovědného, důsledného, pozitivního, komunikativního, tvořivého, trpělivého, laskavého, se schopností pracovat v týmu a mít velkou empatii k odlišnostem, ke speciálním vzdělávacím potřebám dětí se speciálně vzdělávacími potřebami. Z výše popsaného vyplývá, že asistent pedagoga by měl splňovat podmínky naprosto dokonalé učitelky. Asistent pedagoga by měl mít primárně kladný vztah k dětem a pochopení pro ně. Kendíková (2016, s. 73) uvádí několik základních osobnostních předpokladů, které by měl bezpochyby asistent pedagoga splňovat: komunikativnost, trpělivost, spolehlivost, vytrvalost, schopnost empatie, spravedlnost, schopnost spolupráce, kladný vztah k dětem. Teplá a kol. (2019, s. 40-42) upozorňuje na to, že zatímco kvalifikační předpoklady asistenta pedagoga jsou jednoznačně definovány zákonnou normou, požadavky, které jsou kladeny na jeho osobnost, jsou spíše mravního charakteru. Je nutné si uvědomit, že asistent pedagoga „vychovává“ svým osobním příkladem a stylem svého života. Dle Uzlové (2010, s. 45) by měl být asistent pedagoga být také kreativní, flexibilní a v neposlední řadě laskavý. Není vhodné, aby byl příliš submisivní a dominantní.

1.3.4 Činnosti a náplň práce asistenta pedagoga

Hlavní činnosti asistenta pedagoga jsou definovány v rámci § 5 vyhlášky č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných. Němec a Martinovská (2018, s. 51-55) hovoří o tom, že na samotném začátku je vždy nutné vytyčit povinnosti asistenta pedagoga a seznámit jej také s postupy a pravidly, kterými se v mateřské škole řeší problémové situace. Teplá a kol. (2019, s. 49-50) uvádí, že náplň práce asistenta pedagoga je velmi různorodá a je určena individuálně dle potřeb žáka se speciálními vzdělávacími potřebami. Náplň práce vytváří vždy ředitel či zástupce ředitele, což je taktéž nadřízený asistenta pedagoga. Činnosti asistenta pedagoga jsou vždy tedy individuální, musí být v souladu s doporučením školského poradenského zařízení a mají tak směřovat k individuálním potřebám svěřeného žáka. Asistent pedagoga pracuje podle pokynů a rad pedagogického pracovníka – učitele mateřské školy. Podpora asistentovi je poskytována odbornými pracovníky školských poradenských zařízení. Podle RVP PV (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2018) je nutné takto zajistit podmínky pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími

potřebami: „Při vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami je třeba jejich naplňování přizpůsobit tak, aby maximálně vyhovovalo dětem, jejich potřebám i možnostem. Účelem podpory vzdělávání dětí se speciálními potřebami je plné zapojení a maximální využití vzdělávacího potenciálu každého dítěte, a to s ohledem na jeho individuální možnosti a schopnosti.“ (RVP PV, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2018) Hlavní činnosti asistenta pedagoga je tak možné shrnout do několika základních bodů (vyhláška č. 27/2016 Sb.):

- ✚ individuální pomoc dětí v rámci jejich začlenění se přizpůsobení se prostředí mateřské školy;
- ✚ přímá pedagogická činnost v rámci vzdělávání a výchovy dle pokynů a postupů učitele;
- ✚ podpora dítěte při dosahování vzdělávacích cílů v rámci předškolního vzdělávání;
- ✚ výchovná práce zaměřená na tvorbu pracovních, hygienických či jiných návyků, a to včetně nácviku sociálních kompetencí;
- ✚ pomoc pedagogickým pracovníkům mateřské školy;
- ✚ pomoc v rámci vzájemné komunikace pedagogů a dětí;
- ✚ pomoc dětem při jejich sebeobsluze a pohybu v mateřské škole apod.

Dle Němce a Martinovské (2018, s. 51-58) je sice asistent pedagoga do mateřské školy přidělen jako podpůrné opatření do třídy, ve které je vzděláváno dítě se speciálními vzdělávacími potřebami, avšak nejde ani tak o asistenta daného dítěte, ale o asistenta učitele, což je nutné si uvědomit. Asistent pedagoga je tudíž primárně podporou pro učitele a ve třídě je z důvodu toho, aby učitel měl více času na děti se speciálními vzdělávacími potřebami. Proto asistenti pedagoga pomáhají učitelům s méně odbornými činnostmi ve třídě tak, aby získal učitel více času a prostoru pro individuální práci s dítětem. Asistent pedagoga podporuje začlenění dítěte do kolektivu ostatních dětí, co nejvíce se snaží rozvíjet samostatnost dítěte a zná individuální plány dítěte.

Kendíková (2016, s. 14) hovoří o tzv. doporučených činnostech asistenta pedagoga: verbální a vizuální podpora dítěte; dovysvětlování; pomoc při adaptaci žáka na prostředí mateřské školy (pomoc při rozvoji sociálních dovedností, při orientaci v prostoru a čase, při řešení konfliktů s ostatními dětmi); pomoc dítěti v komunikaci a navazování sociálních vztahů; nácvik a rozvoj komunikace; zprostředkování komunikace mezi mateřskou školou a rodinou dítěte; zajišťování dohledu; zajišťování relaxace; pomoc učiteli při přípravě pomůcek a materiálu;

vedení dítěte k samostatnosti; rozvoj sociálního chování apod. Náplň práce asistenta pedagoga musí být přesně a jasně vymezena, a to z toho důvodu, aby v pozdější době nedocházelo k nějakým dohadům, co má a co nemá dělat či co je přesně jeho povinností. Je důležité připomenout, že asistenti pedagoga pracují přesně podle pokynů příslušného pedagogického pracovníka. Teplá a kol. (2019, s. 49-50) doplňuje, že náplň práce asistenta pedagoga a zároveň také jeho zařazení do odpovídající platové třídy, jsou stanoveny dle nejnáročnějších požadovaných činností, a to dle nařízení vlády č. 222/2010 Sb., o katalogu prací ve veřejných službách a správě (4. až 9. platová třída). Ředitel mateřské školy musí dle Uzlové (2010, s. 48) při obsazování pracovní pozice asistenta pedagoga brát v potaz celou řadu skutečností – motivace uchazeče o zaměstnání k práci asistenta pedagoga; představa o spolupráci mezi asistentem a učitelem; vytyčení pozice asistenta ve třídě a jeho místo v rámci pracovního kolektivu; kreativita a flexibilita; ochota se učit novým věcem; schopnost komunikace asistenta pedagoga s dětmi i rodiči; empatie apod.

1.3.5 Financování pracovní pozice asistenta pedagoga

V roce 2019 začala platit novela vyhlášky č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, přičemž od ledna 2020 došlo ke změně systému financování regionálního školství. Změna se týká nejenom mateřských škol, ale také základních škol a školních družin. Asistent pedagoga je ve speciálních školách, třídách nebo odděleních financován bez doporučení školského poradenského zařízení, což znamená, že podpůrné opatření v podobě asistenta pedagoga již není od 1. ledna 2020 poskytováno. Od toho data jsou asistenti pedagoga financováni jako standardní pozice, nikoliv jako podpůrná opatření či příplatky k normativům. Financování asistentů pedagogů je již stabilní a není vázáno na doporučení školského poradenského zařízení. Nespornou výhodou této změny je fakt, že není nutné již časově omezovat pracovní smlouvy asistentům pedagoga. Speciální mateřské školy mají limit ve vyhlášce č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání, a to ve výši 36 hodin přímé vyučovací činnosti asistenta pedagoga týdně při průměrné době provozu mateřské školy 8 a více hodin. Dle ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (2019) je cílem této změny snížit školám nadměrnou administrativu a zároveň pozici asistenta pedagoga upevnit. Došlo dále ke sjednocení maximálního týdenního rozsahu přímé pedagogické činnosti, kterou asistent pedagoga vykonává. *„Pro asistenty ve speciálních školách a třídách byl stanoven na 36 hodin týdně, pro asistenty ve třídách běžných škol pak v rozmezí 32 až 36 hodin týdně. Tato úprava počtu hodin přímé*

pedagogické činnosti je účinná již od 1. září 2019, u běžných tříd však začala platit až od 1. září 2021.“ (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2019) Při financování asistenta pedagoga je mnohem větší důraz kladen na „sdílení“ asistenta mezi větším počtem dětí se speciálními vzdělávacími potřebami. Financování asistentů pedagoga v běžných mateřských školách je realizováno dle podpůrných opatření, která jsou doporučena školským poradenským zařízením, a to konkrétním dětem.

1.4 Spolupráce učitele a asistenta pedagoga v mateřské škole

V mateřské škole, kde působí učitel a asistent pedagoga v jedné třídě, vzniká otázka rozdělení dílčích činností a úkolů, kdy učitel a asistent pedagoga musí navzájem a efektivně spolupracovat. Dle Hutyrkové a kol. (2018, s. 76) je samotnou podstatou fungování vztahu učitel a asistent jejich dobrý vzájemný vztah. Učitelé jsou nejbližšími spolupracovníky asistentů pedagoga. Pro základní stanovení spolupráce mezi asistentem pedagoga a učitelem mateřské školy je důležité, aby oba rozuměli smyslu pozice a role asistenta pedagoga. *„V praxi je nezbytnou nutností skutečná týmová spolupráce mezi asistentem pedagoga a učitelem v dané třídě, spolupráce, ve které asistent musí respektovat nadřazené postavení učitele i jeho pokyny pro práci s dětmi.“* (Němec a Martinovská, 2018, s. 16) Zásadní je také fakt, že ve třídě mateřské školy pracují dvě učitelky, a proto je klíčový způsob jejich spolupráce a jejich zkušenosti s dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami. Je vhodné ustanovit učitelku, která bude na samotném počátku spolupráce pro asistenta pedagoga mentorem, přičemž je nutné brát v potaz také to, zda se jedná o začínající učitelku či již zkušeného pedagoga. Dále je zapotřebí zajistit vhodné uvedení asistenta pedagoga do mateřské školy – seznámit asistenta pedagoga s pravidly provozu mateřské školy, s prostředím, s ostatními členy pedagogického sboru, s provozními zaměstnanci, se školním vzdělávacím programem, s důležitými informacemi o dětech, seznámit asistenta pedagoga se zákonnými zástupci dětí ze třídy, ve které bude působit, vymezit náplň práce, upřesnit stanovení pracovního rozvrhu. Němec a Martinovská (2018, s. 25) uvádí, že adaptace asistenta pedagoga by měla probíhat cca 3 měsíce. První dny se asistent pedagoga zabývá pozorováním, s dětmi a jejich rodiči se seznamuje a až poté může postupně přejít ke spolupráci s učitelem, kdy již začíná plnit ve třídě svoji roli. S učitelkou poté reflektuje svoji činnost.

Efektivita spolupráce asistenta pedagoga a učitelky je dosažena, pokud jsou nastavena jasná pravidla a očekávání, sdílení vlastních postřehů, konkrétní formulace cílů a úkolů, komunikace mezi aktéry bez podceňování kvality vzdělávání. Asistent pedagoga by měl

ve vybraných aktivitách zastoupit učitele a zároveň působit ve třídě mateřské školy tak, aby učitelka získala více prostoru pro vlastní práci s dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami. Hutyrová a kol. (2018, s. 76) uvádí, že vztah mezi učitelem a asistentem pedagoga může mít několik základních forem:

- ✚ partnerský vztah – učitel a asistent pedagoga jsou v rovnocenném postavení a mají mezi sebou vřelý vztah, panuje zde oboustranná důvěra a podpora, zpětná vazba;
- ✚ formální vztah – emočně chladný vztah, kdy obě strany plní pouze své úkoly, mají definované kompetence a povinnosti v rámci svého pracovního vztahu, kdy vztah nepřesahuje do osobní roviny jedinců;
- ✚ dominantní postavení učitele – učitel se nachází v dominantním postavení a od asistenta pedagoga si u udržuje určitý odstup.

Lze konstatovat, že přítomnost asistenta pedagoga v rámci výuky je vítaným prostředkem, díky čemuž jsou děti se SVP aktivně zapojeni do vzdělávání. Spolupráci mezi učitelem a asistentem pedagoga je vhodné dopředu detailně promyslet, kdy si všechny zainteresované strany musí uvědomit, že sdílí a rozebírají společné metody, myšlenky a přístupy, díky tomu zavádí novou a lepší strategii pro předškolní vzdělávání dětí, snaží se společnými silami řešit problémy a díky tomu je možné efektivně monitorovat pokroky dětí a zhodnotit poté jejich výsledky.

2 Výzkumné šetření

Výzkumné šetření má podobu kvantitativního a kvalitativního výzkumu, kdy je nutné nejdříve definovat jeho metodologii.

2.1 Metodologie výzkumu

V rámci metodologie výzkumu je nutné zmínit cíl výzkumu a jeho metodiku, a to včetně definování výzkumných otázek.

2.1.1 Cíl a výzkumné otázky

Cílem empirické části diplomové práce je zhodnotit celkový přínos asistenta pedagoga v mateřské škole a definovat jeho roli v rámci společného vzdělávání ve vybraných mateřských školách na Děčínsku. Na základě rozhovorů s řediteli mateřských škol a dotazníkového šetření mezi učiteli a asistenty pedagogů jsou sumarizovány jejich vlastní názory, zkušenosti a postoje ke zkoumané problematice. V závěru jsou poté ze získaných výsledků výzkumu prezentovány přínosy asistenta pedagoga v prostředí mateřské školy, ale také případná úskalí a doporučení, jak činnost asistentů pedagoga zefektivnit. Ke splnění cíle bylo nutné vytyčit několik výzkumných otázek:

1. Jaká pozitiva přináší asistent pedagoga do běžné praxe mateřských škol?
2. Jaké jsou nejčastější činnosti asistenta pedagoga v prostředí mateřských škol?
3. V čem spočívá spolupráce mezi učitelem a asistentem pedagoga v mateřské škole?
4. Jakým způsobem funguje komunikace a spolupráce mezi pedagogem a rodiči (zákonnými zástupci)?
5. Dokáže funkce asistenta pedagoga naplnit potřeby mateřské školy a potřeby dětí se speciálními vzdělávacími potřebami?
6. Jaké osobnostní charakteristiky jsou pro efektivní výkon profese „asistent pedagoga“ klíčové?
7. Je vhodné udržovat stávající počet asistentů pedagoga či je efektivnější jejich počet ještě zvýšit?
8. Jaké předpoklady pro práci asistenta pedagoga považují ředitelé mateřských škol za nejvýznamnější?

2.1.2 Metodika výzkumu

Praktická část diplomové práce vychází z primárních a sekundárních dat a ke splnění cíle se jeví jako nejvhodnější použití kombinace kvantitativního a kvalitativního výzkumu. Kvantitativní výzkum má podobu dotazníkového šetření, které proběhlo mezi vybranými učiteli a asistenty pedagogů vybraných mateřských škol na Děčínsku, a to v období od 1. prosince 2020 do února 2021. Časový harmonogram výzkumného šetření je následující:

- ✚ únor 2020 až duben 2020 – studium odborné literatury z oblasti zkoumané problematiky;
- ✚ květen 2020 až listopad 2020 – zpracování teoretické části, příprava dotazníku a příprava rozhovorů;
- ✚ prosinec 2020 až březen 2021 – zpracování empirického výzkumu, realizace dotazníků a rozhovorů a zhodnocení výzkumu.

Dotazníkové šetření je kvantitativní a v praxi velmi frekventovaná forma výzkumu. Kvantitativní výzkumy jsou zaměřeny na získávání údajů, které vypovídají o četnosti zkoumaného jevu a díky výzkumu jsou získávána měřitelná data a ta je možné následně snadno zhodnotit. Kvantifikaci je možné dle Chrásky (2016, s. 150) označit za myšlenkový proces, který má za cíl získané údaje měřit a patřičně kvantifikovat. Dotazník je možné dle Chrásky (2016, s. 158) definovat jako způsob písemného kladení otázek a získávání písemných odpovědí. Dotazník je soustavou dopředu připravených otázek, které jsou přesně formulovány, promyšleny a správně seřazeny a na tyto otázky poté dotazovaní (respondenti) písemně odpovídají. Dotazník je v praxi nejrozšířenější výzkumnou technikou vůbec a jde o velmi jednoduchou metodu, která je zároveň poměrně rychlá. Ještě před tím, než byl dotazník sestaven, bylo nutné prostudovat odbornou literaturu, která se tomuto tématu věnuje. Díky tomu bylo možné sestavit kvalitní dotazník, který splňuje základní vlastnosti dobrého dotazníku – reliabilita, validita a praktičnost. Dle Chrásky (2016, s. 165) validita dotazníku spočívá v tom, že dotazník zjišťuje skutečně to, co zjišťovat má – v tomto případě tedy přínos asistenta pedagoga v mateřské škole, a to z pohledu respondentů (učitelé a asistentu pedagoga). Konstrukce dotazníku vychází z výzkumných otázek. Reliabilitou se poté rozumí schopnost dotazníku zachytit zkoumané jevy spolehlivě a přesně. Před provedením samotného výzkumu byl uskutečněn tzv. předvýzkum, kdy byl dotazník rozeslán celkem 10 respondentům za účelem zjištění jeho správného pochopení, což snížilo riziko jeho neúspěchu. Předvýzkum potvrdil, že otázky jsou správně kladené a dotazník je tudíž strukturován

správně. Získané údaje z dotazníků musí být navzájem srovnatelné, musí být shromážděny ve stejný čas a ve stejné struktuře. Postup dotazníkového šetření je následující:

- ✚ vytyčení předmětu a cíle výzkumu, a to včetně definování výzkumné otázky;
- ✚ harmonogram dotazníkového šetření;
- ✚ výběr respondentů a jejich oslovení – navázání kontaktu s vybranými mateřskými školami;
- ✚ sběr dat a jejich analýza;
- ✚ zhodnocení získaných dat prostřednictvím MS Excel;
- ✚ diskuze.

Při tvorbě dotazníků bylo nutné vycházet z několika zásad – srozumitelnost, přehlednost, jednoduchost, jazyková korektnost, snadná orientace, správná typografická úprava, informace o a zachování anonymity. Je důležité zmínit, že díky dotazníkům jsou získávány pocity, názory a postoje respondentů, a proto není možné získaná data generalizovat a přenášet tak na celou populaci. Dotazník totiž v tomto případě nezkoumá realitu jako takovou, ale realitu prezentuje očima respondentů. Proto dotazníky prezentuje lidské mínění, pocity, domněnky, znalosti, úvahy apod. Dotazník byl sestaven ve dvou provedeních, a to pro učitele a pro asistenty pedagoga – viz Příloha 1 a Přílohy 2, kde jsou dotazníky k nahlédnutí. Dotazníkové šetření bylo realizováno online, prostřednictvím webového formuláře „survio.com“. Do e-mailu byl respondentům zaslán odkaz na dotazník, který je přímo na webové stránky „survio.com“ přesměroval. Osobní setkání s respondenty nebylo možné uskutečnit, a to vlivem COVID-19, což platí i pro rozhovory. Co se týče samotné struktury dotazníku, v úvodu byli respondenti seznámeni s účelem dotazníkového šetření a byli informováni o tom, že se jedná o anonymní šetření, jehož výsledky jsou použity jen pro potřeby této diplomové práce. Úvod je důležitý z hlediska toho, aby respondenti pochopili, proč je dotazníkové šetření uskutečňováno. Po úvodu následovaly tzv. identifikační otázky – pohlaví, věk, nejvyšší dosažené vzdělání apod. První část dotazníkového šetření je zaměřena na vzdělávání a rozvoj asistentů pedagoga, dále je zde zmíněna spolupráce mezi asistentem pedagoga a pedagogem, přínos asistentů pedagoga pro praxi a v neposlední řadě také vlastní pohled na pracovní činnost asistentů pedagoga – jejich přínos pro praxi. Otázky v dotazníku jsou převážně uzavřené, ale v závěru jsou uvedeny také otevřené otázky. Získané výsledky dotazníkového šetření jsou sumarizovány a zhodnoceny prostřednictvím MS Excel a poté jsou prezentovány v podobě grafů a tabulek.

Druhá část výzkumu má podobu polostrukturovaných rozhovorů, což je naopak kvalitativní forma výzkumu a doplňuje dotazníkové šetření. Rozhovory jsou vedeny s řediteli vybraných mateřských škol v Děčíně a mají podobu polostrukturovaných rozhovorů. Polostrukturované rozhovory lze dle Švaříčka a Šedové (2014, s. 13-15) označit za hlavní nástroj kvalitativního výzkumu, kdy jejich cílem je získat komplexní a detailní informace o činnosti a přínosu asistentů pedagogů ve vybraných mateřských školách. Kvalitativní metodologie je všeobecně založená na indukci, což je obecná metoda usuzování, ve které závěr obsahuje informaci, která přesahuje informace uvedené ve východisku. Díky indukci je tak možné následně vytvořit obecné zákony. V případě kvalitativního výzkumu v praxi se nepoužívá však jen metoda indukce, ale dochází neustále ke střídání úrovně dat a teorie, indukce a dedukce. Kvalitativní přístup je proces zkoumání jevů a problémů v rámci autentického prostředí, kdy cílem je získat komplexní obraz o jevech založený na hlubokých datech a vztahu mezi výzkumníkem a respondentem. Záměrem výzkumníka je zjistit, jak na činnost asistentů pedagogů nahlíží a jaké přínosy v jejich práci spatřují. Rozhovory byly uskutečněny prostřednictvím telefonu a zúčastnili se jich ředitelé vybraných mateřských škol. Vzor rozhovoru je uveden v Příloze 3. V Příloze 4 je k nahlédnutí příklad přepisu rozhovoru s vybranou ředitelkou mateřské školy. Jelikož byly rozhovory uskutečněny telefonicky, byly poměrně krátké. Otázky, dle kterých byly rozhovory uskutečněny, jsou znázorněny níže:

1. V čem spatřujete přínos asistenta pedagoga ve Vaší mateřské škole?
2. Jak zjišťujete, zda se skutečně uchazeč o zaměstnání hodí na práci asistenta pedagoga? Musí dle Vašeho názoru splňovat i nějaké další speciální předpoklady nutné k výkonu této profese?
3. Ověřujete si efektivitu práce asistenta pedagoga i po tom, co asistent pedagoga nastoupí?
4. Setkal/a jste se někdy s problémem při hledání asistenta pedagoga k dítěti se SVP? Pokud ano, jaký problém to byl?
5. Musel/a jste někdy v minulosti s asistentem pedagoga ukončit pracovní poměr ve zkušební době? Pokud ano, tak proč?
6. Máte dnes ustálený kolektiv asistentů pedagoga – asistenty, kteří jsou spolehliví, osvědčili se a jsou tudíž pro vzdělávání dětí se SVP přínosem, či naopak nové a spolehlivé asistenty musíte neustále hledat, jelikož jsou ve většině případů nevyhovující?
7. Porovnejte, prosím, vzdělávání Vašich asistentů pedagoga v roce 2016 a dnes.

8. Je akreditovaný kurz asistenta pedagoga dostačujícím vzděláním k tomu, aby asistent pedagoga tuto činnost poté vykonával správně a efektivně?
9. Shledáváte určité rozdíly v práci asistentů s rozdílným vzděláním? Vyšší vs. nižší vzdělání – hraje tento faktor určitou roli či nikoliv?
10. Jaký počet asistentů pedagoga byl ve Vaší mateřské škole v roce 2016 a kolik asistentů máte dnes?
11. V čem vidíte důvod poklesu/růstu celkového počtu asistentů pedagoga ve Vaší mateřské škole?
12. Myslíte si, že u Vás působí i asistenti pedagogů, kteří mají určitý potenciál stát se dobrým pedagogem?
13. Jak byste ohodnotila/a celkový posun v oblasti efektivity práce a vzdělávání asistentů pedagoga od roku 2016 až po současnost?

2.2 Charakteristika vybraných školských zařízení

Výzkumu se zúčastnilo několik mateřských škol na Děčínsku, přičemž jedna z nich je součástí základní školy, ostatní nikoliv. Základní soubor tvoří celkem 5 mateřských školy – Mateřská škola A, B, C, D, E a jejich vybraná odloučená pracoviště. Všechny mateřské školy se nachází v regionu Děčínska. K výzkumu byly vybrány všechny mateřské školy, které se na Děčínsku nachází, avšak s výzkumem souhlasily jen výše uvedené mateřské školy. Ostatní oslovené mateřské školy se rozhodly výzkumu nezúčastnit. Mateřské školy byly osloveny prostřednictvím jejich ředitelů. Nyní je nutné vybraný vzorek mateřských škol blíže charakterizovat.

Dotazníkového šetření se zúčastnila Mateřská škola A, která je součástí Základní školy A. Jde o základní školu (Interní záznamy základní školy A, 2021), která se nachází v okrajové části Děčína a od roku 2003 funguje jako příspěvková organizace, jejíž součástí je Mateřská škola A, která se taktéž výzkumu zúčastnila. Škola má vlastní školní jídelnu a školní družinu, kdy žáci jsou obklopeni velmi klidným a přátelským prostředím. V roce 2010 došlo k dokončení realizace vize prvotního projektu školy a vznikla tak škola pro 1. a 2. stupeň. V současné době je zde evidováno již téměř 200 žáků. Základní škola disponuje vlastní tělocvičnou a víceúčelovým hřištěm, které mohou využívat nejenom žáci základní školy a děti, které navštěvují mateřskou školu, ale dále také široká veřejnost – tedy různé kluby, tělovýchovné jednoty apod. K výuce má škola dnes k dispozici celkem 13 učeben a 6 učeben je využíváno jako učebny odborného

charakteru. Svým vybavením a prostorem učebny převyšují celorepublikový průměr. Škola je neustále modernizována, kdy dle svých vlastních finančních možností škola nakupuje nové vybavení pro učebny, audiovizuální pomůcky, pomůcky do tělocvičny apod. Škola je učebními pomůckami velmi dobře vybavena a používá taktéž při výuce informační a komunikační technologie. Součástí základní školy je dále knihovna a studovna, počítačová učebna a multimediální učebna. S odbornými učebnami jsou propojeny kabinety učebních pomůcek. Základní škola k financování využívá taktéž sponzorské dary, díky čemuž může vybavení obnovovat. Odpočívat žáci a děti mohou na školní zahradě. Je důležité zmínit se taktéž o školní družině, což je základní článek zařízení výchovy mimo vyučování, jejímž cílem je zabezpečit zájmové činnosti, odpočinek a relaxaci žáků. Od roku 2013 základní škola vyučuje dle novelizovaného ŠVP ZŠ – Škola = základ života. Program je zaměřen na žáka a na jeho individualitu, respektuje tudíž jeho individuální potřeby a pedagogové mohou tak efektivněji s žáky pracovat. Žáci získávají ve škole odpovídající zázemí, které dokáže rozvíjet jejich kreativitu a tvořivost a připravit je na další život.

Součástí základní školy je taktéž Mateřská škola A (Interní záznamy Mateřské školy A, 2021), která se tedy nachází v Děčíně a je umístěna v klidném prostředí, v těsné blízkosti základní školy. Mateřskou školu navštěvují děti ve věku 3 až 6 (7) let a jelikož se mateřská škola nachází mimo hlavní silnici, je zde bezpečno. Okolí mateřské školy je vhodné pro vycházky a pro různé sportovní aktivity či výlety do přírody. Zřizovatelem mateřské školy je Magistrát města Děčína. Provozní doba mateřské školy je od 6:00 hodin do 16:30 hodin. Mateřská škola A (Interní záznamy Mateřské školy A, 2021) je trojtřídní a má hygienickou kapacitu celkem 84 dětí. Mateřská škola úzce spolupracuje se základní školou a děti jsou tak pod jednou střechou. V mateřské škole se nachází heterogenní třídy a jedna třída je předškolní. Provoz mateřské školy zajišťuje celkem 6 pedagogů a 6 provozních zaměstnanců. Děti jsou do mateřské školy přijímány dle vytyčených kritérií, a to zpravidla od 3 let věku, avšak mnohdy nastoupí děti i mladšího věku. Mateřská škola disponuje dostatečně velkými prostory, což vyhovuje předškolnímu vzdělávání a odpovídá stanoveným normám. Děti mají k dispozici dále dostatek hraček, různé hry, stavebnice, didaktické pomůcky, které jsou doplňovány průběžně a dle aktuálních potřeb. V předškolní třídě je umístěna interaktivní tabule a připojení k internetu je v každé třídě. Nábytek ve třídách je barevný a je uspořádán tak, aby neohrožoval bezpečnost dětí. V mateřské škole byly zrekonstruovány toalety a umývárny, které jsou taktéž laděné do veselých barev, aby se zde děti cítily co nejlépe. Zahrada, která je součástí mateřské školy, nyní prochází rekonstrukcí.

Výzkumu se zúčastnila dále Mateřská škola B (Interní záznamy Mateřské školy B, 2021), která má formu příspěvkové organizace a tvoří ji 2 pracoviště. Mateřská škola je umístěna v klidné části Děčína, a to v budovách panelového typu. Mateřskou školu obklopuje velká zahrada plná zeleně, kde jsou již vzrostlé stromy, takže děti na zahradě najdou nejenom prosluněná místa, ale také místa, kde je stín a kde mohou relaxovat. Zahrada je vybavena novými zahradními prvky a nachází se v ní také pískoviště, kde mohou děti sportovat, ale i odpočívat. Zařízení mateřské školy je v provozu již od roku 1965, takže má zajisté dlouholetou tradici. V současné době je v provozu celkem 6 tříd, a to pro děti ve věku od 2 do 7 let. Mateřskou školu navštěvuje již více jak 150 dětí různého věku, přičemž třídy jsou rozděleny do 6 věkově smíšených tříd, kdy názvy tříd jsou odvozeny od zvířátek z důvodu snazší orientace dětí (žabičky, berušky apod.). Od roku 2003 je mateřská škola příspěvkovou organizací. Mateřská škola pracuje dle vzdělávacího programu, který je zaměřený na rozvoj celkové osobnosti dítěte, podporu jeho tělesného vývoje a zdraví, dále také na jeho osobní spokojenost a pohodu, kdy děti se učí chápat svět, který se kolem nich nachází a pedagogové je zde motivují k novému poznávání a učení. Děti se tak učí žít ve společnosti ostatních. Mateřská škola uplatňuje prožitkové učení hrou a učení prostřednictvím činností, které se odvíjí od přímých a reálných zážitků dětí, kdy je aktivně podporována jejich přirozená zvědavost a potřeba neustále něco objevovat. Mateřská škola B (Interní záznamy Mateřské školy B, 2021) dětem nabízí širokou škálu činností:

- ✚ efektivní a cílené zdělávání dle ŠVP pro předškolní vzdělávání dětí;
- ✚ rozšířenou výtvarnou výchovu a keramiku;
- ✚ ekologické aktivity, které vedou k ochraně přírody;
- ✚ návštěvy divadel, exkurzí, výletů aj.;
- ✚ seznamování s výpočetní technikou;
- ✚ balanční cvičení – zábavný způsob cvičení na nestabilních plochách, což zlepšuje koordinaci a stabilitu u dětí a má pozitivní vliv na celkové držení těla;
- ✚ dopravní výchovu apod.

Mateřská škola B (Interní záznamy Mateřské školy B, 2021) úzce spolupracuje s rodiči dětí, což je zde nesmírně důležité. Dále spolupracuje také s městským útlkem, městskou knihovnou, Oblastním muzeem Děčín apod. V minulosti se již mateřská škola zúčastnila celé řady velmi zajímavých projektů – např. „Máme rádi zvířata“, „Krok za krokem za zdravým

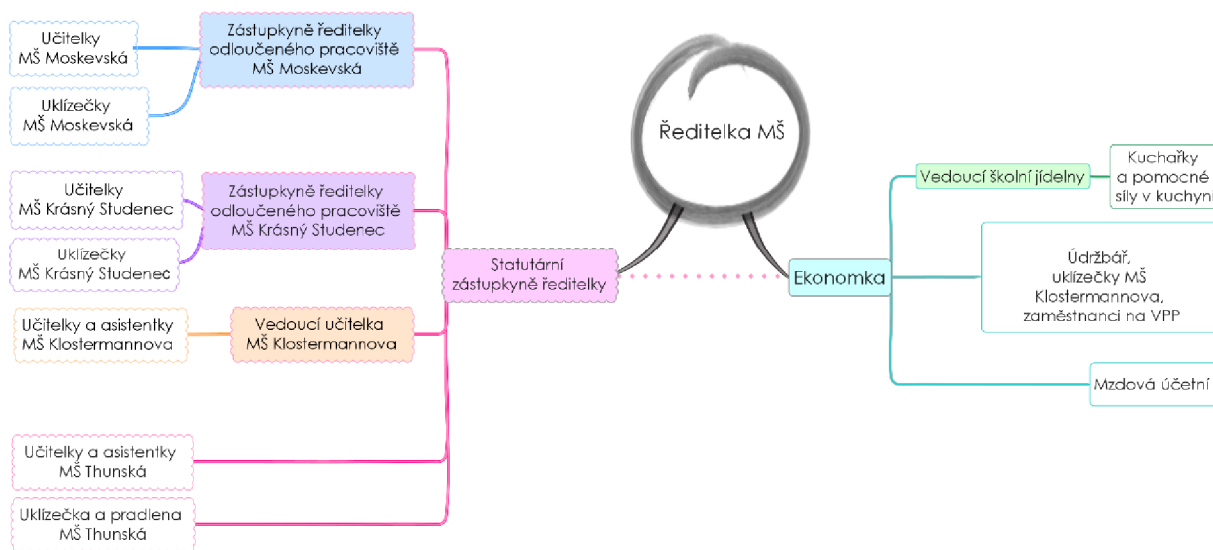
životním stylem“, „Svět nekončí za vrátky – cvičíme se zvířátky“ apod. Na webových stránkách je zmíněno následující: „*Vážení rodiče, Mateřská škola Liliová je druhým domovem Vašich dětí. Ráda bych, aby všechny činnosti, které pro Vaše děti připravují učitelky naší školy, byly velkým přínosem a obohacením předškolního období dětí, aby na čas strávený ve školce rády vzpomínaly, a aby jednou, až samy budou dospělými lidmi, uměly rozdávat lásku, radost a byly ohleduplné ke svému okolí, neboť to je v naší současné době třeba.*“ (Interní záznamy Mateřské školy B, 2021) Cílem mateřské školy B (Interní záznamy Mateřské školy B, 2021) je podporovat rozvoj osobnosti dítěte, podílet se na jeho správném citovém, tělesném a rozumovém vývoji a naučit dítě osvojit si základní pravidla chování. Díky tomu děti získávají základní životní hodnoty a nastolí se u nich předpoklady pro jejich další vzdělávání. Mateřská škola poskytuje dětem taktéž speciální pedagogickou péči v případě, že mají speciální vzdělávací potřeby. Provozní doba mateřské školy je od 6:00 hodin do 16:30 hodin.

Součástí Mateřské školy B (Interní záznamy Mateřské školy B, 2021) je nedaleké odloučené pracoviště, které má taktéž formu příspěvkové organizace a nachází se ve vile z 20. let 20. století, kde je velká zahrada. Mateřská škola zajišťuje v současné době celodenní péči ve 2 třídách, přičemž kapacita školy činí 35 dětí. Mateřská škola plně akceptuje prožitek dětí, aktivně podporuje jejich individuální potřeby a respektuje jejich zvláštnosti. Pro děti je dle vedení mateřské školy klíčové to, jak se v mateřské škole cítí a zda do ní chodí rády a s nadšením. Proto se mateřská škola snaží nastolit dětem přátelské prostředí, kde jsou rozvíjeny a je podporováno jejich sebevědomí, jejich sebejistota a důvěra v jejich vlastní schopnosti a dovednosti. Na Obrázku 2 je Mateřská škola B pro představu znázorněna.

Obrázek 2 Mateřská škola B (zdroj: Interní záznamy Mateřské školy B, 2021)

Dále je nutné zmínit se o Mateřské škole C (Interní záznamy Mateřské školy C, 2021), která se nachází v Děčíně v klidné lokalitě. Jde o příspěvkovou organizaci, která má další 3 odloučené pracoviště. Výzkum byl uskutečněn však dále jen na 2 odloučených pracovištích. Hlavní účel činnosti mateřské školy vychází ze zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), přičemž mateřská škola je součástí výchovně vzdělávací soustavy. Zřizovatelem mateřské školy je Statutární město Děčín. Na Obrázku 3 je znázorněna organizační struktura mateřské školy.

Obrázek 3 Organizační struktura Mateřské školy C (zdroj: Interní záznamy Mateřské školy C, 2021a)

Kapacita Mateřské školy C (Interní záznamy Mateřské školy C, 2021) činí 84 dětí a její provozní doba je od 6:00 hodin do 16:00 hodin. Mateřská škola podporuje rozvoj osobnosti dítěte a tvoří tak předpoklady pro jeho další vzdělávání. Do mateřské školy jsou přijímány děti ve věku od 3 do 6 (7) let, přičemž v některých případech je možné přijmout děti již od 2 let věku. Děti jsou přijímány do mateřské školy na základě zápisu k předškolnímu vzdělávání, který definuje ředitelka mateřské školy. V kompetenci ředitelky je taktéž definovat kritéria tohoto zápisu. Každé dítě, které mateřskou školu navštěvuje, má právo na kvalitní předškolní vzdělávání, psychicky a fyzicky bezpečné prostředí v mateřské škole a taktéž na zajištění činnosti a služeb, které jsou mateřskou školou poskytovány. V okamžiku, kdy má dítě speciální vzdělávací potřeby, je nutné zajistit individuální výchovně vzdělávací péči, a proto je těmto dětem organizace jejich vzdělávání odpovídajícím způsobem upravena. Zákonní zástupci dětí mají právo na informace o průběhu vzdělávání svých dětí a taktéž mají právo na poradenskou pomoc mateřské školy v oblastech, které se vzdělávání dětí dotýkají. Mateřská škola má celodenní provoz a děti musí být přítomny v mateřské škole nejdéle do 7:50 hodin. Do jedné třídy jsou zařazeny děti různého věku. Pedagogové v mateřské škole vykonávají celodenní dohled nad bezpečností dětí. V mateřské škole si děti hrají, přičemž hra je ve většině případů řízena pedagogem a hry se postupně prolínají s řízenými činnostmi, které je možné provádět individuálně či ve skupinkách. Děti mohou v mateřské škole pracovat s tabletem a s interaktivní tabulí, což je taktéž součástí rozvoje dětí. Pro pohybové aktivity se zde využívají jak vnitřní prostory, tak zahrada či volná

prostranství. V mateřské škole jsou trampolíny, lavičky, ribstoly, švédské bedny, padáky na cvičení, relaxační míče a řada dalších cvičebních pomůcek, které mohou děti využít. Na zahradě je pískoviště. Děti se stravují ve školní jídelně. V mateřské škole je celkem 6 pedagogů a 3 asistenti pedagoga. Na Obrázku 4 je mateřská škola znázorněna.

Obrázek 4 Mateřská škola C (zdroj: Interní záznamy Mateřské školy C, 2021)

Dále je nutné zmínit se o Mateřské škole D (Interní záznamy Mateřské školy D, 2021), jejíž součástí je také odloučené pracoviště. Zřizovatelem je zde opět Statutární město Děčín. Co se týče odloučeného pracoviště, jeho kapacita činí 184 dětí a je zde celkem 8 tříd. Budova má podobu pavilónů a je umístěna v klidné části Děčína, kdy v blízkosti se nachází také MHD a dále k mateřské škole náleží poměrně velká zahrada, kde jsou vzrostlé stromy, keře a zeleň, což dětem poskytuje velký prostor pro jejich venkovní pohybové aktivity. Děti dosti často navštěvují přilehlý lesní park. Třídy jsou velmi moderně vybavené a o děti se stará kvalifikovaný a vstřícný personál pedagogických pracovníků. Děti jsou v mateřské škole vzdělávány ve smíšených

třídách. Pokud mateřskou školu navštěvuje dítě se speciálními vzdělávacími potřebami, vzdělává se v běžné třídě a dítěti jsou poskytována různá podpurná opatření. Kromě pedagogů v mateřské škole působí taktéž asistenti pedagoga. Provozní doba mateřské školy činí od 6:00 hodin do 17:00 hodin (úterý a čtvrtek do 16:15 hodin). Odloučené pracoviště mateřské školy D je umístěno v centru města, a to ve staré zástavbě. Kapacita mateřské školy činí 70 dětí, které se vzdělávají v celkem 3 třídách. Zahrada, která k mateřské škole náleží, není příliš rozlehlá, avšak i přesto zde mají děti dostatek prostoru pro jejich pohybové aktivity. Obě pracoviště spolupracují s Plaveckou halou, Zámekem Děčín a se základními školami, které se v okolí mateřských škol nachází. Na Obrázku 5 je mateřská škola znázorněna.

Obrázek 5 Mateřská škola D – odloučené pracoviště (zdroj: Interní záznamy Mateřské školy D, 2021)

Poslední mateřskou školou, která se výzkumu zúčastnila, byla Mateřská škola E (Interní záznamy Mateřské školy E, 2021), která má celkem 3 pracoviště. Výzkumu se zúčastnily však jen 2 pracoviště. Lze konstatovat, že Mateřská škola E (Interní záznamy Mateřské školy E, 2021) vznikla v roce 1996 a byla v regionu Děčína první mateřskou školou, která zde získala právní subjektivitu. V roce 2003 se následně sloučila s dalšími 2 mateřskými školami, čímž se stala mateřskou školou s celkem 9 třídami. Každé pracoviště, které dnes k mateřské škole náleží, má svoji vlastní školní zahradu. Veškeré úsilí pracovníků mateřské školy dlouhodobě směřuje k tomu, aby byly děti v mateřské škole spokojené a šťastné, a aby se do mateřské školy každé

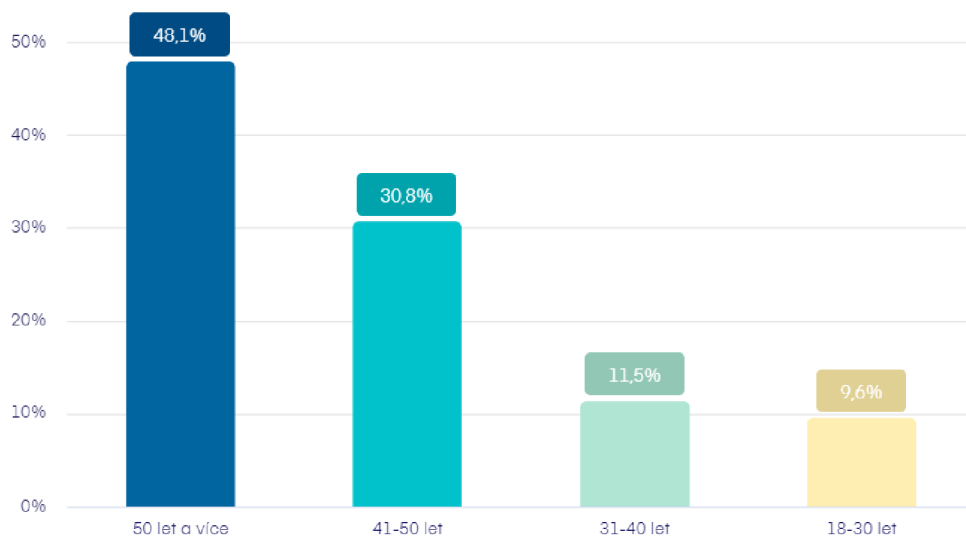
ráno těšily. Proto se mateřská škola snaží pro děti vytvořit ty nejlepší podmínky a děti rozvíjet. Pedagogové plně respektují individualitu dětí, aktivně podporují zájmy, schopnosti a dovednosti dětí a tím jejich sebevědomí roste. Mateřská škola preferuje prožitkovou a situační výuku, díky které si děti dokáží osvojit nové poznatky naprosto přirozenou cestou. Cílem mateřské školy je všestranně a harmonicky rozvíjet dětskou osobnost prostřednictvím rozmanitých aktivizujících způsobů, což děti rozvíjí po fyzické a psychické stránce. Dále mateřská škola vytvořila pro děti takové prostředí, kde se mohou děti patřičně rozvíjet. Děti jsou vedeny vždy v souladu s přirozeným vývojem a plynule. V mateřské škole jsou rozvíjeni taktéž talenti a jejich touha po dalším vědění.

2.3 Popis respondentů výzkumu

Ze všeho nejdříve je nutné blíže charakterizovat respondenty výzkumu. Lze konstatovat, že dotazníkového šetření, které bylo zaměřeno na pedagogy vybraných mateřských školách, se zúčastnilo celkem 52 respondentů, a dotazníkového šetření, které bylo zaměřeno na asistenty pedagogů, se zúčastnilo 33 respondentů. Návratnost dotazníků činila v obou případech 86 % - bylo osloveno celkem 60 pedagogů a 38 asistentů pedagoga. Respondenti byli osloveni prostřednictvím telefonu a e-mailu, na který jim poté byl zaslán odkaz na dotazníkové šetření, které vyplnili online.

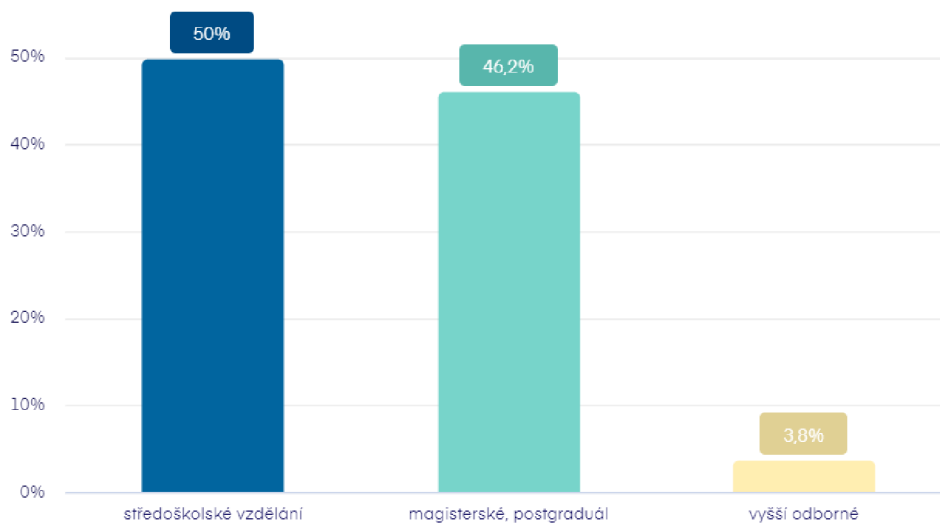
2.3.1 Pedagogové

Dotazníkového šetření se zúčastnily primárně ženy. Co se týče věkové struktury respondentů, převažují respondenti ve věkové kategorii 50 let a více (48,1 %) a dále 41 až 50 let (30,8 %). Pouhých 11,5 % respondentů je ve věku 31 až 40 let a 9,6 % respondentů ve věku 18 až 30 let. Získané výsledky prezentuje Graf 1.

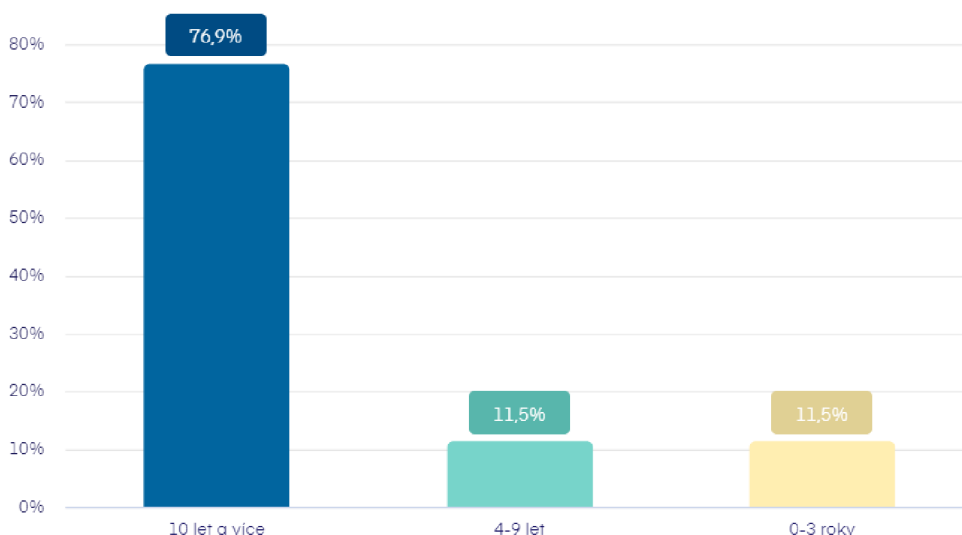
Graf 1 Věková struktura respondentů (zdroj: Vlastní tvorba)

Další otázka směřovala na identifikaci nejvyššího dosaženého vzdělání respondentů. Zde je nutné zmínit, že současná podoba přípravy předškolních pedagogů vychází ze zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) a taktéž ze zákona č. 563/2004 Sb., pedagogických pracovních a o změně některých zákonů, dle kterých jsou mateřské školy zařazeny do vzdělávací soustavy a vyzdvihují tak výchovně-vzdělávací funkci mateřských škol, což se poté promítá do požadované kvalifikace pedagogů, kteří pracují v předškolních zařízeních. Pedagogové na preprimární úrovni musí disponovat definovanou pedagogickou kvalifikací – musí mít střední vzdělání s maturitou, vyšší odborné vzdělání či vysokoškolské vzdělání. Z Grafu 2 vyplývá, že celkem 50 % respondentů disponuje středoškolským vzděláním, dalších 46,2 % respondentů magisterským vzděláním a pouhých 3,8 % respondentů vyšším odborným vzděláním. Z praxe je patrné, že řada pedagogů v posledních letech studuje vysokou školu, aby získala odpovídající kvalifikaci.

Graf 2 Vzdělanostní struktura (zdroj: Vlastní tvorba)

Důležité bylo taktěž identifikovat, jak dlouho respondenti v mateřské škole jako pedagogové pracují. Ze získaných výsledků, které prezentuje Graf 3, je jasné, že respondenti působí v mateřských školách spíše dlouhodobě – celkem 76,9 % respondentů působí ve vybrané mateřské škole 10 let a více, dalších 11,5 % respondentů 4 až 9 let.

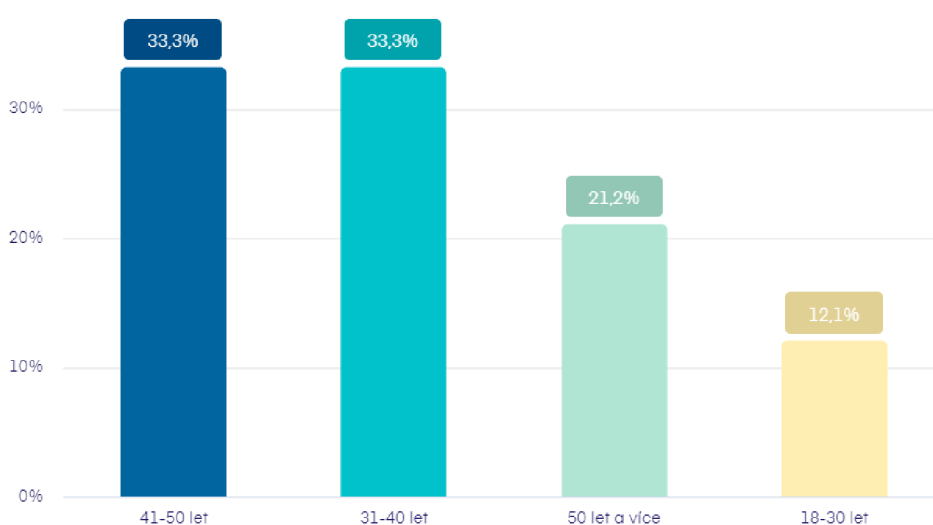

Graf 3 Délka zaměstnání (zdroj: Vlastní tvorba)

2.3.2 Asistenti pedagogů

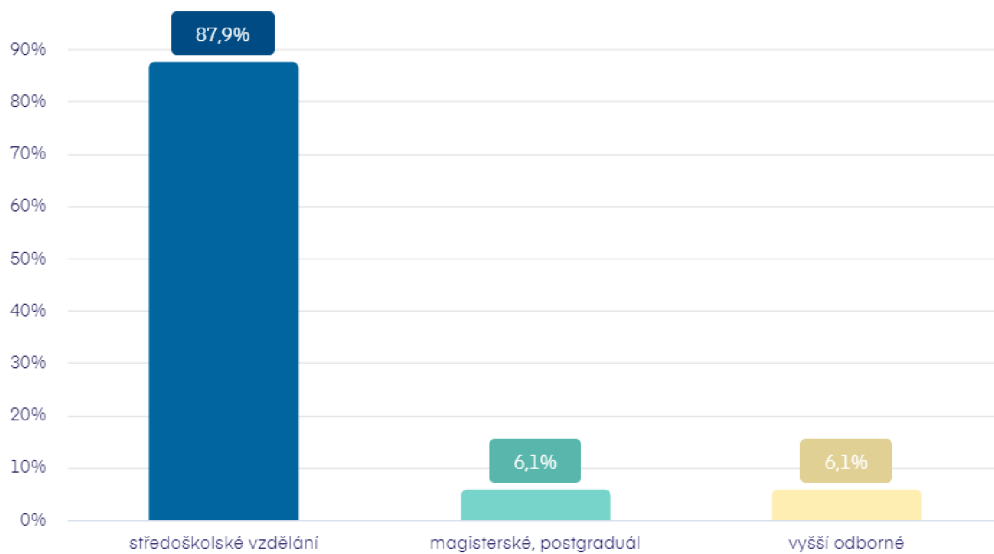
Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 33 respondentů, kteří zastávají pozici „asistent pedagoga“.

Opět se jedná pouze o ženy, a to nejčastěji ve věkové kategorii 41 až 50 let (33,3 %) a 31 až 40 let (33,3 %). Dalších 21,2 % respondentů je ve věku 50 let a více a 12,1 % respondentů je ve věku 18 až 30 let, viz Graf 4. Jde tudíž spíše o respondenty středního věku.

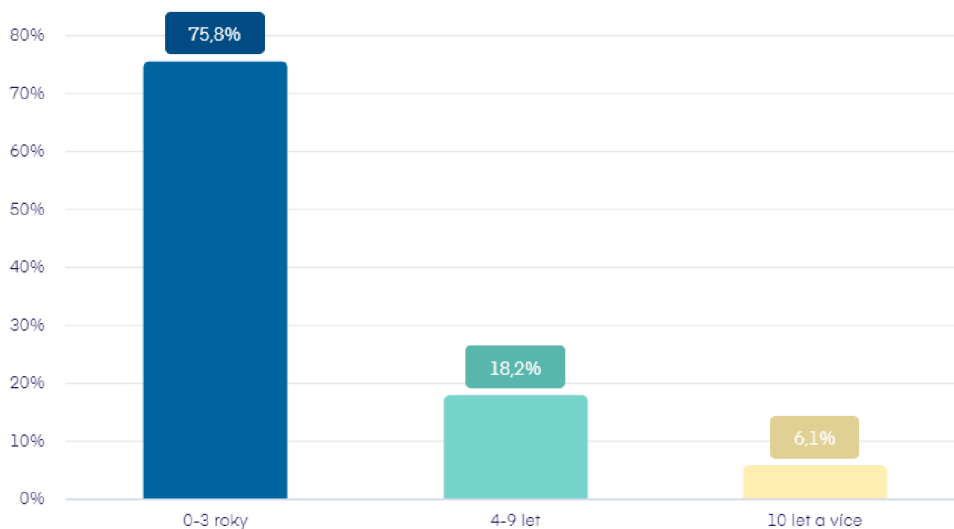
Graf 4 Věková struktura (zdroj: Vlastní tvorba)

Co se týče nejvyššího dosaženého vzdělání, jde převážně o středoškolsky vzdělané respondenty (87,9 %), viz Graf 5. Jen min. respondentů má vysokoškolské vzdělání, což je jasně patrný rozdíl oproti výběrovému souboru pedagogů.

Graf 5 Vzdělanostní struktura (zdroj: Vlastní tvorba)

Respondenti ve vybraném školském zařízení pracují v 75,8 % případů max. 3 roky, což je dáno tím, že tato pracovní pozice je nová. Dalších 18,2 % respondentů na této pozici fungují 4 až 9 let, viz Graf 6.

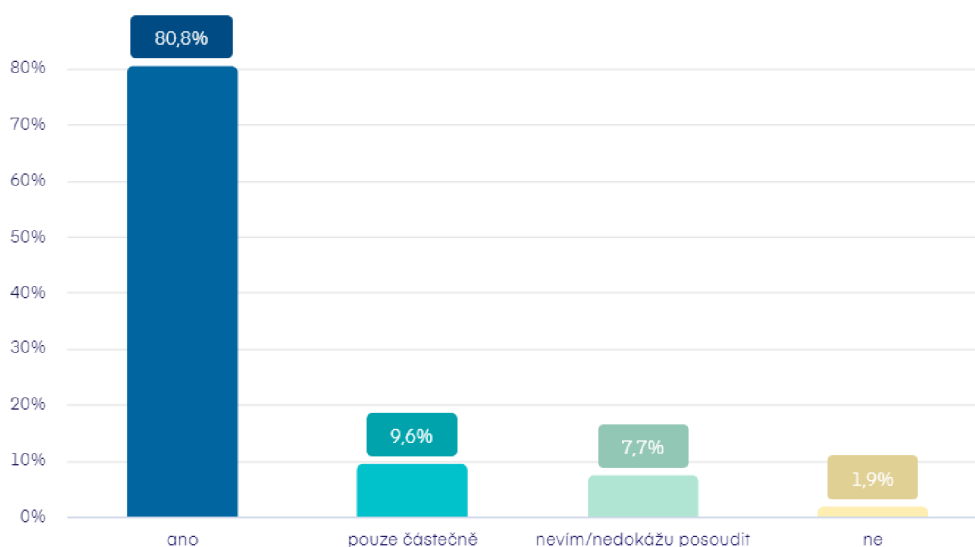
Graf 6 Délka zaměstnání (zdroj: Vlastní tvorba)

Z toho vyplývá, že oproti výzkumnému souboru pedagogů mají asistenti pedagoga mnohem kratší praxi.

2.4 Výzkum zaměřený na pedagogy

Další otázky dotazníkového šetření již směřovaly na pohled a celkový přínos asistentů pedagogů ve vybraných školských zařízeních.

První otázka směřovala na to, zda je dle názoru respondentů v současné době počet asistentů pedagoga v mateřské škole dostačující. Celkem 80,8 % respondentů uvádí, že ano, dalších 7,6 % respondentů uvádí, že ano, ale jen částečně, a dalších 7,7 % respondentů nedokáže jejich počet posoudit. Pouhých 1,9 % respondentů je přesvědčeno o opaku. Získané výsledky prezentuje Graf 7.

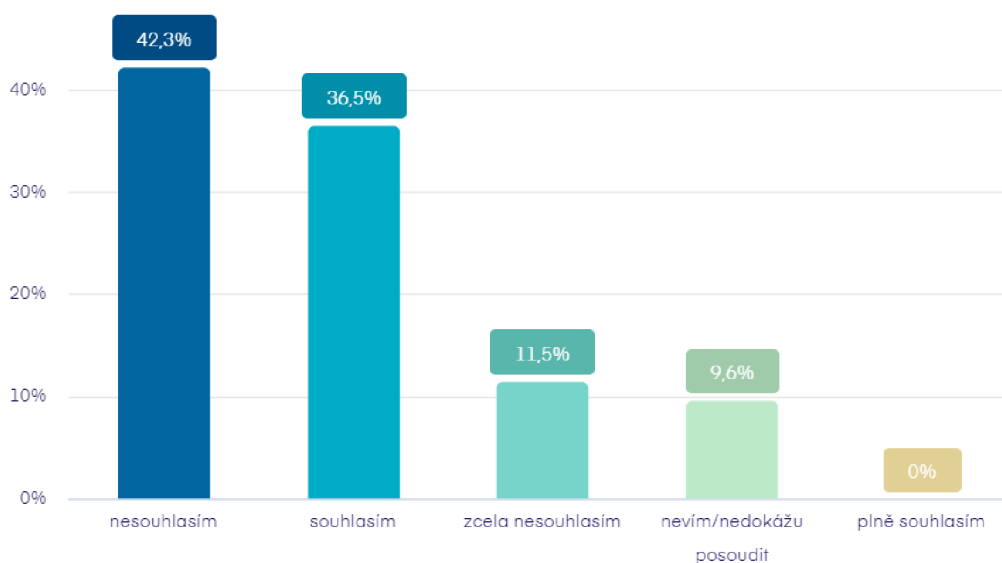

Graf 7 Dostatečný počet asistentů pedagoga (zdroj: Vlastní tvorba)

2.4.1 Vzdělávání a rozvoj asistentů pedagoga z pohledu pedagogů

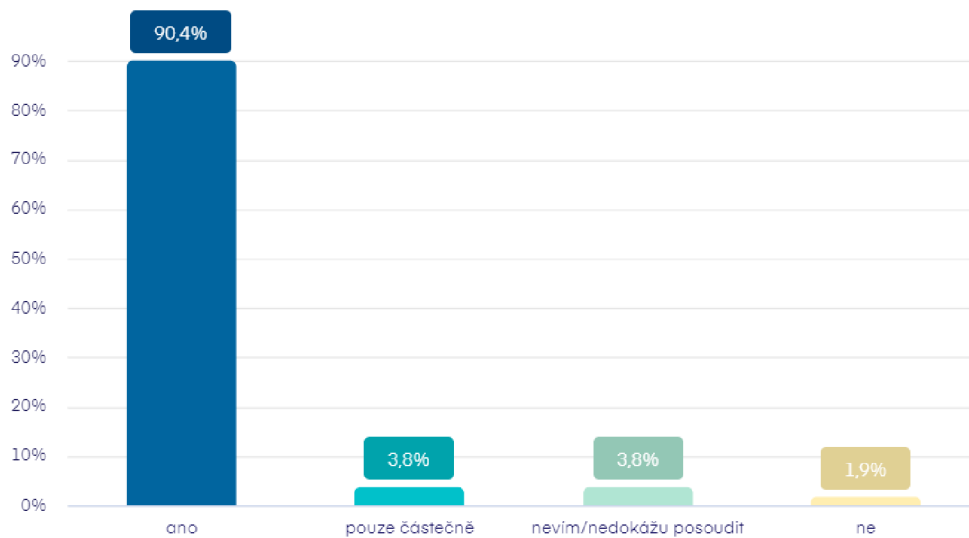
Dotazníkového šetření zjišťovalo, jaký pohled mají respondenti (pedagogové) na vzdělávání a rozvoj asistentů pedagoga, a proto se měli vyjádřit k následujícímu tvrzení: „Akreditovaný kurz pro asistenta pedagoga je dostatečnou přípravou na tuto pracovní pozici.“ Zde je důležité upozornit na to, že cílem tohoto kurzu je asistenta pedagoga na jeho pracovní pozici připravit.

Na základě získaných výsledků, které prezentuje Graf 8, je možné konstatovat, že poměrně velké množství respondentů akreditovaný kurz nevnímá jako dostatečnou přípravu. Celkem 42,3 % respondentů s výše uvedeným tvrzením nesouhlasí či zcela nesouhlasí (11,5 %). Dalších 36,5 % respondentů naopak s tvrzením souhlasí a 9,6 % nedokáže na uvedené tvrzení odpovědět.

Graf 8 Akreditovaný kurz pro asistenta pedagoga z pohledu pedagogů (zdroj: Vlastní tvorba)

Dále byli respondenti tázáni, zda zastávají názor, že asistent pedagoga by se měl dále vzdělávat a rozvíjet. Respondenti jsou přesvědčeni o tom, že asistent pedagoga by se měl dále vzdělávat a rozvíjet, viz Graf 9. Celkem 90,4 % respondentů uvádí, že asistenti pedagoga se musí dále vzdělávat a rozvíjet a 1,9 % respondentů je přesvědčena o opaku. Dalších 3,8 % respondentů uvádí, že by se měli asistenti rozvíjet a vzdělávat, avšak jen částečně. Jen min. respondentů na tuto otázku nedokázalo odpovědět.

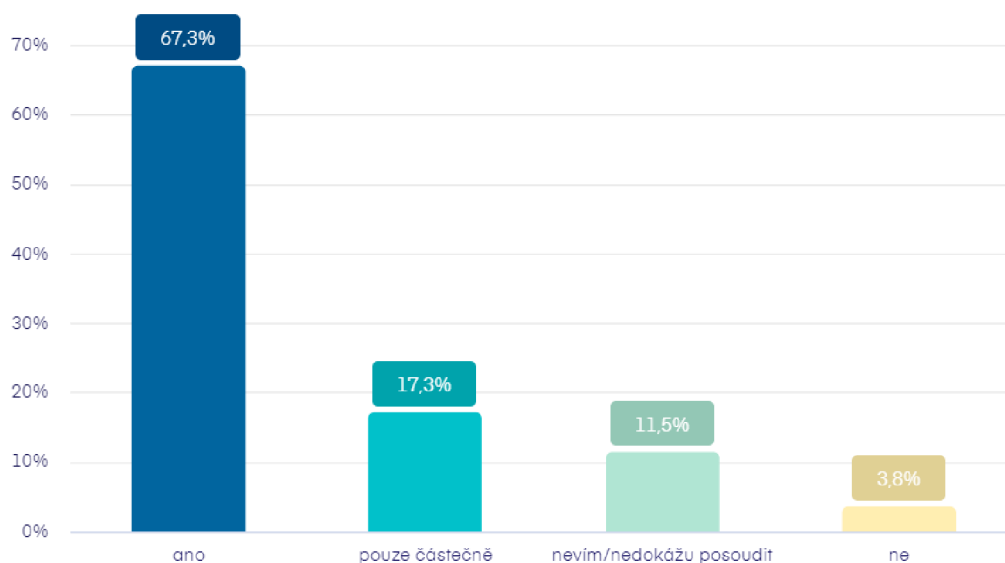

Graf 9 Další vzdělávání a rozvoj asistentů pedagoga (zdroj: Vlastní tvorba)

V okamžiku, kdy se chce stát uchazeč o zaměstnání asistentem pedagoga, musí projít bezpochyby určitým výběrovým řízením, které se jistě v mateřských školách liší. Ve většině případů musí na tuto pozici požadováno středoškolské vzdělání, kladný přístup k dětem, schopnost týmové práce, spolehlivost a zodpovědnost. Každé mateřská škola si tvoří své vlastní výběrové řízení, a proto se i kritéria výběrových řízení jistě liší.

Respondenti byli tázáni na to, zda by zvýšili náročnost výběrového řízení na pozici „asistent pedagoga“. Z Grafu 10 vyplývá, že 67,3 % respondentů by skutečně náročnost výběrového řízení zvýšilo, dalších 17,3 % respondentů taktéž, avšak pouze částečně a naopak 3,8 % by výběrové řízení ne zvýšilo. Předmětem dotazníků nebylo zjišťovat, proč jsou respondenti přesvědčeni o tom, že by se výběrové řízení mělo/nemělo zvýšit.

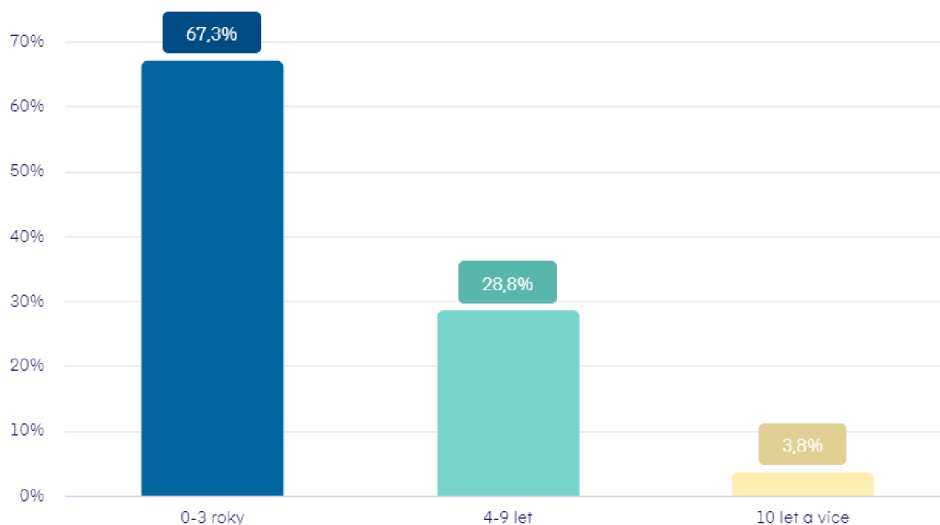

Graf 10 Zvýšení náročnosti výběrového řízení (zdroj: Vlastní tvorba)

2.4.2 Spolupráce mezi pedagogem a asistentem pedagoga

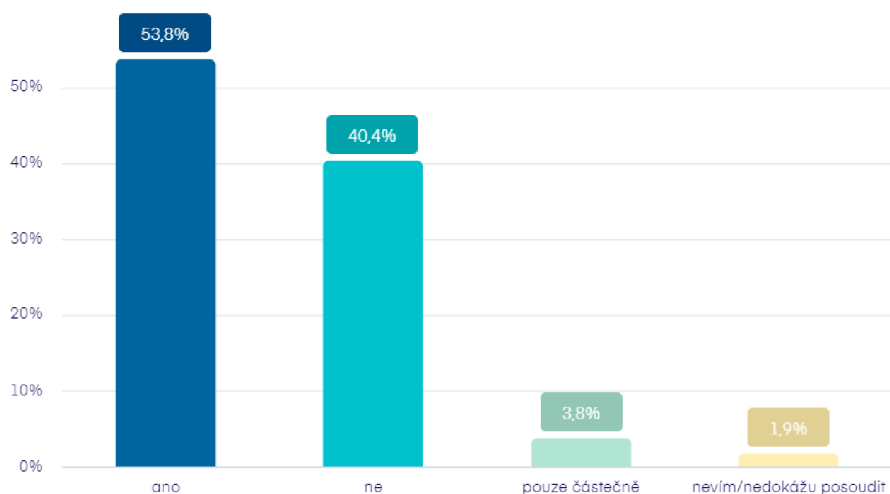
Důležitá je aktivní spolupráce mezi pedagogem a asistentem pedagoga, která by měla být vždy zajisté efektivní a vysoce profesionální, protože to vše má zásadní vliv na vzdělávání a rozvoj dětí v mateřské škole. K tomu, aby byla spolupráce účinná, vede velmi dlouhá a mnohdy trnitá cesta. Díky přítomnosti asistenta pedagoga je možné do vzdělávání zapojit různě znevýhodněné děti, a proto je nutností spolupráci asistenta a pedagoga dopředu promyslet. Díky spolupráci je možné rozvíjet novou strategii v této oblasti, snáze řešit problémy různého charakteru, sdílet a rozebírat společně různé myšlenky, přístupy a metody a v neposlední řadě také lépe monitorovat pokroky dětí apod.

Respondenti tak byli tázáni na to, jak dlouho s asistentem pedagoga pracují. Ze získaných výsledků, které prezentuje Graf 11, je patrná, že se jedná spíše již o dlouhodobou formu spolupráce – celkem 67,3 % respondentů uvedlo, že s asistentem pedagoga pracují max. 3 roky, dalších 28,8 % respondentů uvedlo, že s ním pracují 4 až 9 let a 3,8 % uvedlo, že spolupráce trvá 10 let a více.

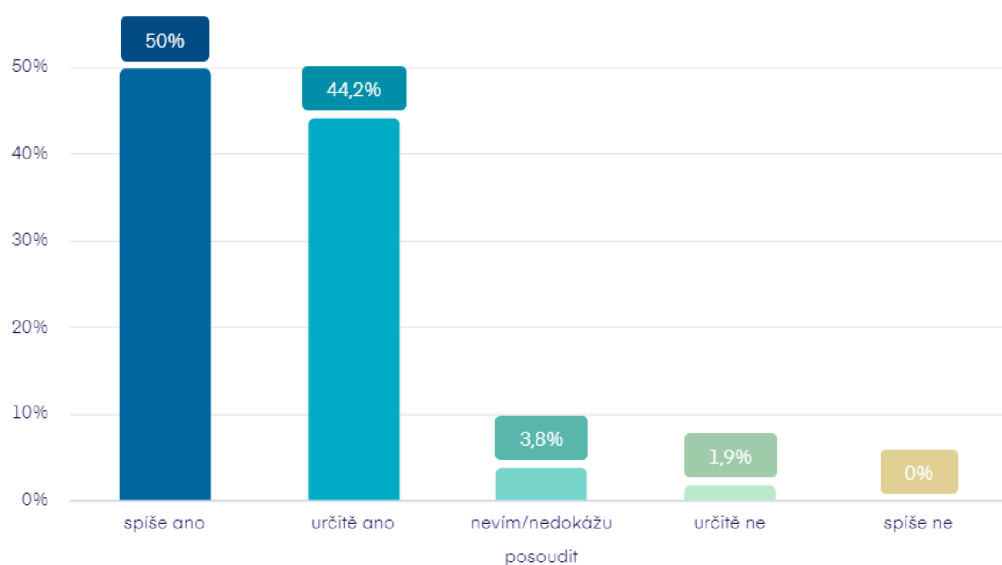
Graf 11 Délka spolupráce mezi pedagogem a asistentem pedagoga (zdroj: Vlastní tvorba)

Dále byli respondenti tázáni na to, zda je jejich aktuální spolupráce s asistentem pedagoga zároveň jejich první zkušeností. Celkem 5,38 % respondentů uvedlo, že ano. Naopak 40,4 % respondentů uvedlo, že nikoliv, takže zajisté již určité zkušenosti v rámci spolupráce někteří respondenti mají. Získané výsledky prezentuje Graf 12.

Graf 12 První spolupráce s asistentem pedagoga (zdroj: Vlastní tvorba)

K tomu, aby byla spolupráce mezi pedagogem a asistentem pedagoga efektivní a účinná, musí mít o správný průběh spolupráce zájem obě strany. Celkem 50 % respondentů se domnívá, že spolupráce je v tomto případě efektivní a dalších 42,2 % označila odpověď „spíše ano“. Naopak o opaku je přesvědčeno celkem 1,9 % respondentů, což je pozitivní zjištění. Výsledky jsou znázorněny v Grafu 13.

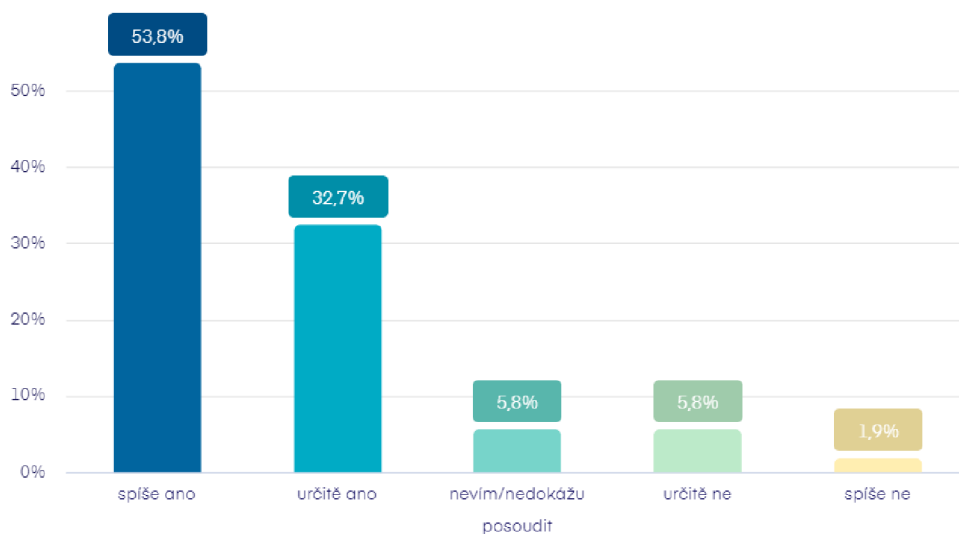

Graf 13 Efektivita spolupráce (zdroj: Vlastní tvorba)

2.4.3 Přínos asistenta pedagoga pro pedagogickou praxi

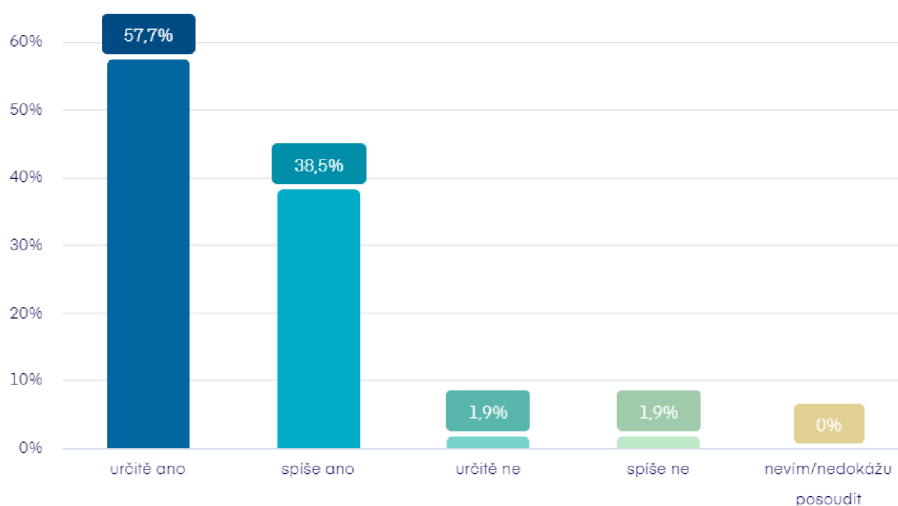
Poslední část dotazníkového šetření se týkala převážně celkového přínosu asistenta pedagoga a taktéž jeho osobnosti, která má na jeho činnost obrovský vliv.

Respondenti byli tázáni na to, zda je osobnost asistenta pedagoga důležitější než jeho vzdělání. Dle Grafu 14 lze konstatovat, že celkem 86,5 % respondentů skutečně vnímá osobnost asistenta pedagoga mnohem důležitější než jeho vzdělání a dalších 7,7 % je přesvědčeno o opaku a do popředí zájmu tak staví vzdělání.

Graf 14 Osobnost vs. vzdělání asistenta pedagoga (zdroj: Vlastní tvorba)

Další otázka směřovala na to, zda je pracovní pozice asistenta pedagoga dle názoru respondenta přínosem pro vzdělávání dětí. Zde byly odpovědi naprosto jasné – dle 96,2 % respondentů je přínosem, viz Graf 15.

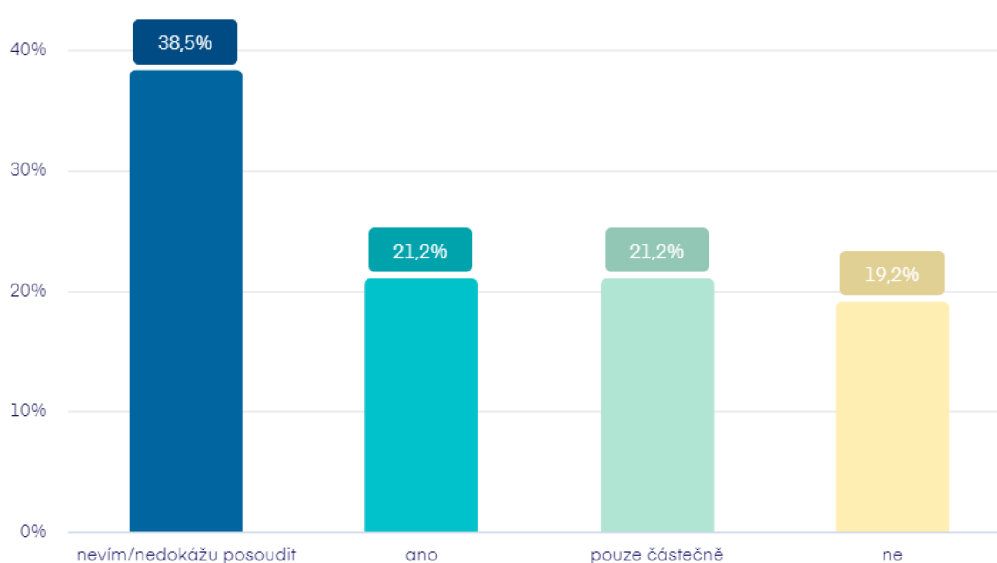

Graf 15 Přínos asistenta pedagoga pro vzdělávání dětí se speciálními potřebami (zdroj: Vlastní tvorba)

V rámci každé profese hraje důležitou roli ohodnocení, jelikož právě mzda za odvedenou práci je významným motivačním faktorem, což platí zřejmě také pro profesi asistenta pedagoga.

Je jasné, že mzda již dávno jako motivace nestačí a pracovníky je možné motivovat i nefinančně – kariérní postup, pochvala, povýšení apod. Mzda je stále však silným motivačním faktorem.

Respondenti byli tázáni na to, zda si myslí, že asistenti pedagoga jsou za svoji práci dostatečným způsobem ohodnoceni. Převážná většina respondentů tuto otázku nedokázala zodpovědět (38,5 %). Dalších 21,2 % respondentů se domnívá, že asistenti jsou za svoji práci dostatečně ohodnoceni, dalších 21,2 %, že taktéž, ale jen částečně a o opaku je přesvědčeno celkem 19,2 % respondentů. Získané výsledky jsou uvedeny v Grafu 16.

Graf 16 Dostatečné ohodnocení asistentů pedagoga (zdroj: Vlastní tvorba)

Poslední otázky dotazníkového šetření byly otevřené. Respondenti byli tázáni na to, jaké předpoklady považujete za nejdůležitější pro efektivní výkon pracovní pozice „asistent pedagoga“. Nejčastěji byly zmiňovány následující faktory – viz. Tabulka 1.

Tabulka 1 Předpoklady důležité pro efektivní výkon pozice „asistent pedagoga“ z hlediska pedagogů

Klíčové předpoklady pro výkon asistentské profese	%
pozitivní vztah k dětem	87
empatie a schopnost se vcítit do pocitů dětí	77
pedagogické schopnosti	74
kreativita	65
pozitivita	61
spolehlivost, zodpovědnost, důslednost	58
pracovitost	55
trpělivost	50
vůdnost	48
vzdělání v rámci speciální pedagogiky	46
porozumění a naslouchání	45
pochopení požadavků dětí se speciálními potřebami	37
vstřícnost	34
flexibilita	31
schopnost pracovat v týmu	29
zkušenosti s prací s dětmi	28
motivace a chuť pracovat s dětmi	25
laskavost	24
zájem o další vzdělávání a rozvoj	22
respekt vůči jedinečnosti dětí apod.	18

Zdroj: Vlastní tvorba

Poslední otázka byla zaměřena na pozitiva funkce „asistent pedagoga“. Zde byly odpovědi velmi rozmanité. Respondenti zmiňovali to, že díky asistentům pedagoga je možné k dětem přistupovat dosti individuálně, přičemž pedagog následně získává prostor pro práci s dětmi v menších skupinách a jeho práce je tak více efektivní. Klíčová role asistentů pedagoga spočívá v práci s dětmi se speciálními potřebami, které získávají odborné vedení a péči. Asistenti bývají označováni jako „opora“ pro pedagogy. Díky asistentům pedagoga je možné dítě snadněji zařadit do kolektivu a věnovat dítěti větší péči, jelikož ji potřebuje. Velmi často respondenti zmiňují, že asistent pedagoga je jakousi „pravou rukou“ pedagoga, kterému je neustále k dispozici a nápomocen. Asistenti pedagoga se vybraným dětem více věnují a děti se tak pod jejich vedením zlepšují a dělají pokroky, což by v běžném režimu pouze za přítomnosti pedagogů nebylo možné. Pokud odvádí asistent pedagoga svoji práci dobře, je pro mateřskou školu nenahraditelný. Díky asistentům je posilována sebedůvěra „slabších“ dětí, které jsou individuálně vzdělávány a rozvíjeny. Někteří respondenti uvádí, že pozitiva pracovní pozice „asistenta pedagoga“ nevidí. Výsledky jsou prezentovány v Tabulce 2.

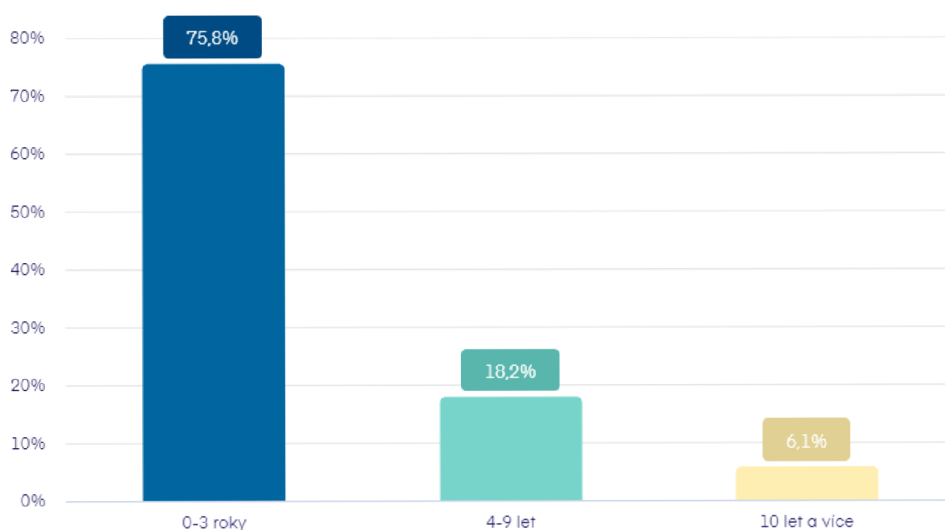
Tabulka 2 Pozitiva funkce asistenta pedagoga v mateřské škole

Pozitiva funkce asistenta pedagoga	%
individuální přístup k dětem - individuální vzdělávání a rozvoj dětí	97
prostor pro práci s dětmi v menších skupinách	88
vyšší efektivita práce s dětmi	78
odborné vedení a péče pro děti se SVP	74
opora pro pedagogy	69
snazší zařazení dítěte do kolektivu	65
větší péče věnovaná dětem se SVP	55
pravá ruka pro pedagoga - pomoc	54
větší pokroky dětí se SVP	51
posilování sebedůvěry "slabších" dětí	48
žádná pozitiva	11

Zdroj: Vlastní tvorba

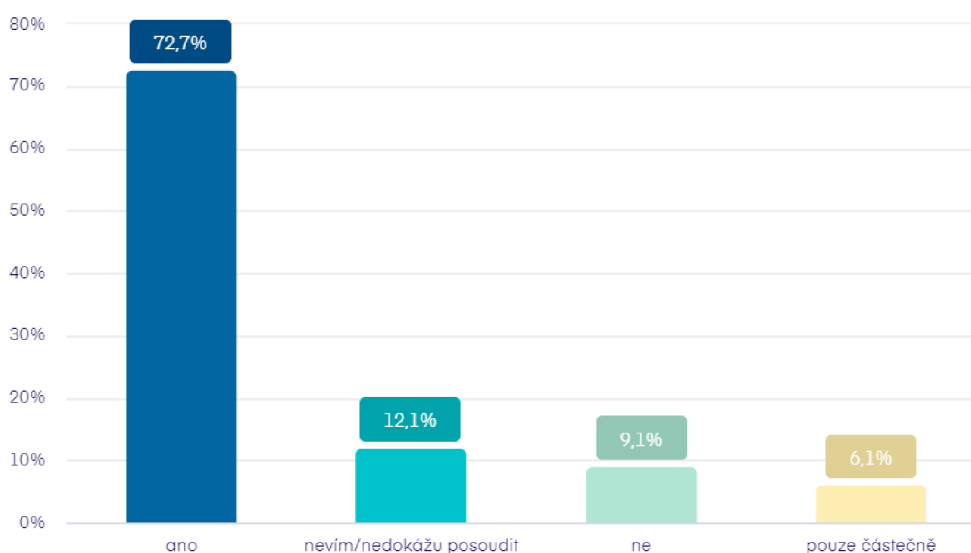
2.5 Výzkum zaměřený na asistenty pedagogů

Kromě pedagogů se dotazníkového šetření zúčastnily taktéž asistenti pedagogů – celkem 33 respondentů. Respondenti byli nejdříve tázáni na to, jak dlouho v mateřské škole pracují na pozici „asistent pedagoga“. Z výsledků, které jsou prezentovány v Grafu 17, vyplývá, že celkem 75,8 % respondentů na této pozici pracuje max. 3 roky, dalších 18,2 % respondentů zde pracuje v rozmezí od 4 do 9 let a zbytek (6,1 %) více jak 10 let.

Graf 17 Délka zaměstnání (zdroj: Vlastní tvorba)

Další otázka směřovala na to, zda je aktuální počet asistentů pedagoga dle názoru respondentů dostačující. Celkem 72,7 % respondentů uvádí, že ano, dalších 6,1 % uvádí, že taktéž ano, ale jen částečně, a o opaku je přesvědčeno pouhých 9,1 %, viz Graf 18.

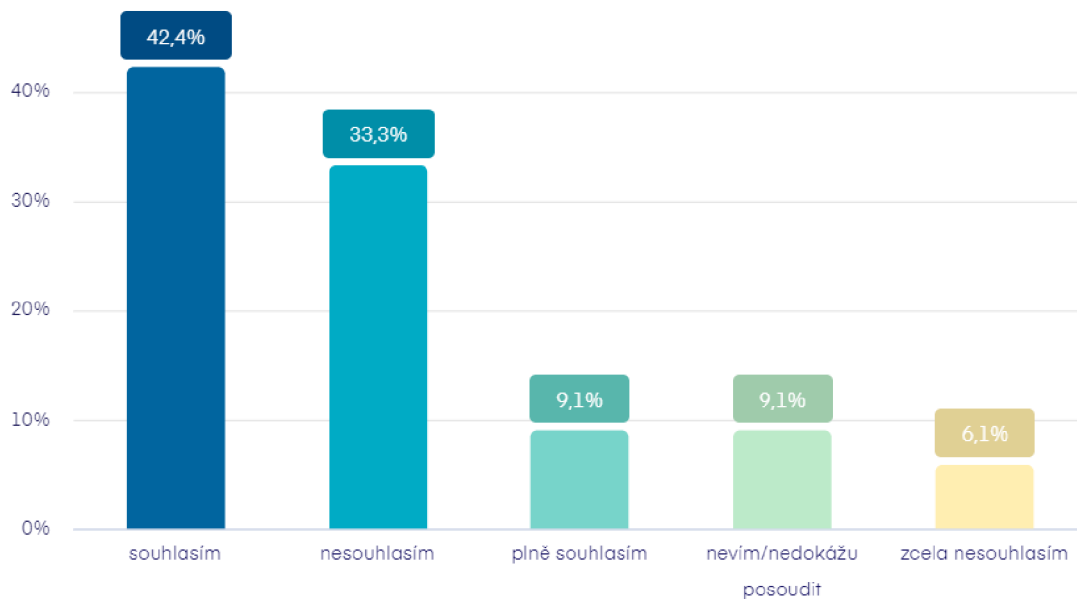

Graf 18 Dostatečný počet respondentů (zdroj: Vlastní tvorba)

2.5.1 Vzdělávání a rozvoj asistentů pedagoga

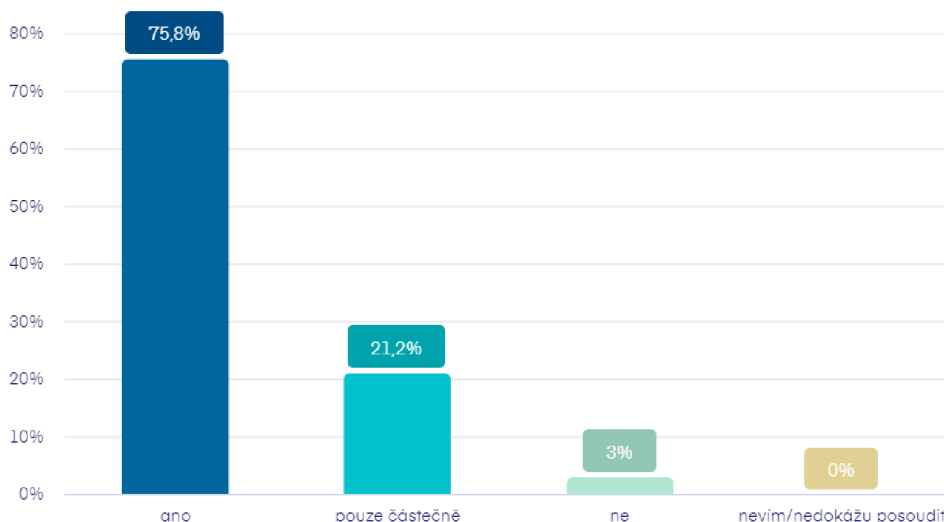
První část dotazníkového šetření byla zaměřena na oblast vzdělávání asistentů pedagoga, a proto byli respondenti odpovědět na následující tvrzení „Akreditovaný kurz pro asistenta pedagoga je dostatečnou přípravou na tuto pracovní pozici“ a vyjádřit s ním souhlas či naopak nesouhlas. Celkem 42,4 % respondentů s uvedeným výrokiem souhlasí a dalších 9,1 % respondentů s ním "plně souhlasí“. Naopak 33,3 % respondentů s uvedeným výrokiem nesouhlasí a 6,1 % respondentů zcela nesouhlasí. Získané výsledky jsou prezentovány v Grafu 19.

Graf 19 Akreditovaný kurz jako dostatečná příprava na pozici „asistent pedagoga“ (zdroj: Vlastní tvorba)

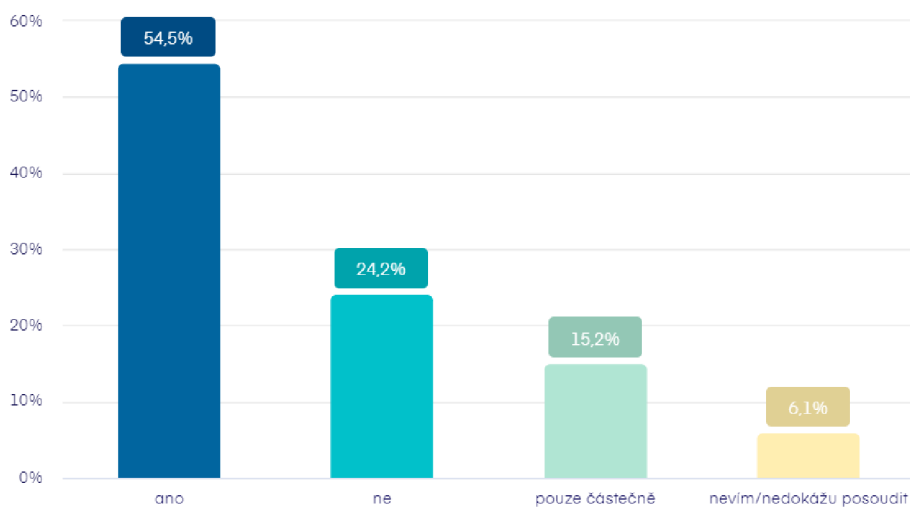
Sami asistenti pedagogů by měli mít zajisté zájem se dále vzdělávat a rozvíjet, což je jeden z klíčových faktorů, který má poté vliv na jejich úspěch. Proto byli respondenti tázáni na to, zda cítí potřebu se dále vzdělávat a rozvíjet. Celkem 75,8 % respondentů uvádí, že ano a dalších 21,2 % uvádí, že taktéž, ale pouze částečně, což je pozitivní zjištění. Naopak 3 % respondentů uvádí, že nikoliv. Výsledky jsou uvedeny v Grafu 20.

Graf 20 Potřeba se dále vzdělávat a rozvíjet (zdroj: Vlastí tvorba)

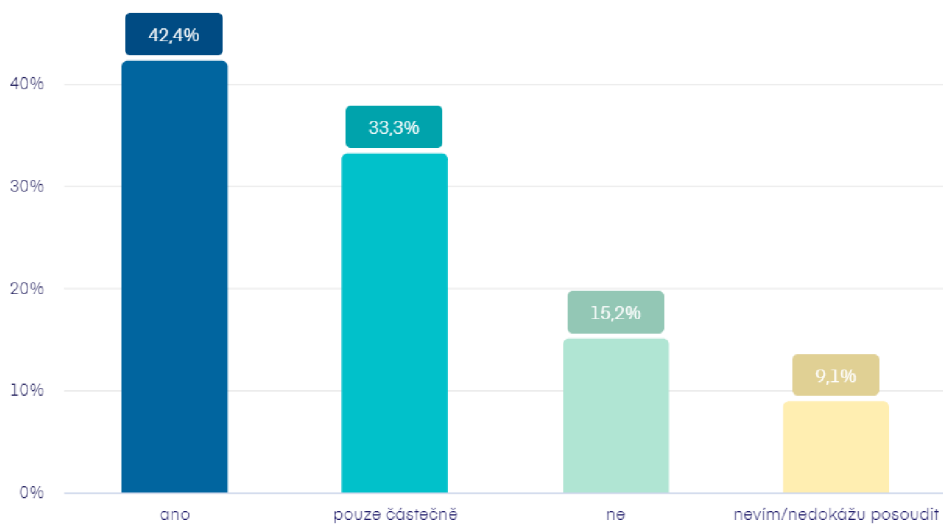
Je jasné, že i asistenti pedagogů mnohdy usilují o kariérní postup a mnohdy je jejich pracovní pozice spíše vnímána z jejich strany jako startovací pozice, jelikož se chtějí stát následně pedagogem. Proto byla v dotazníku zaměřena pozornost na to, zda respondenty jejich pracovní pozice zaujala natolik, že skutečně zvažují studium učitelství.

Z Grafu 21 vyplývá, že 54,5 % respondentů skutečně uvažuje o studiu učitelství, jelikož je jejich práce v mateřské škole velmi zaujala, a dalších 15,2 % uvažuje taktéž, ale prozatím jen částečně. Naopak 24,2 % respondentů o studiu učitelství neuvažuje.

Graf 21 Uvažování o studiu učitelství (zdroj: Vlastní tvorba)

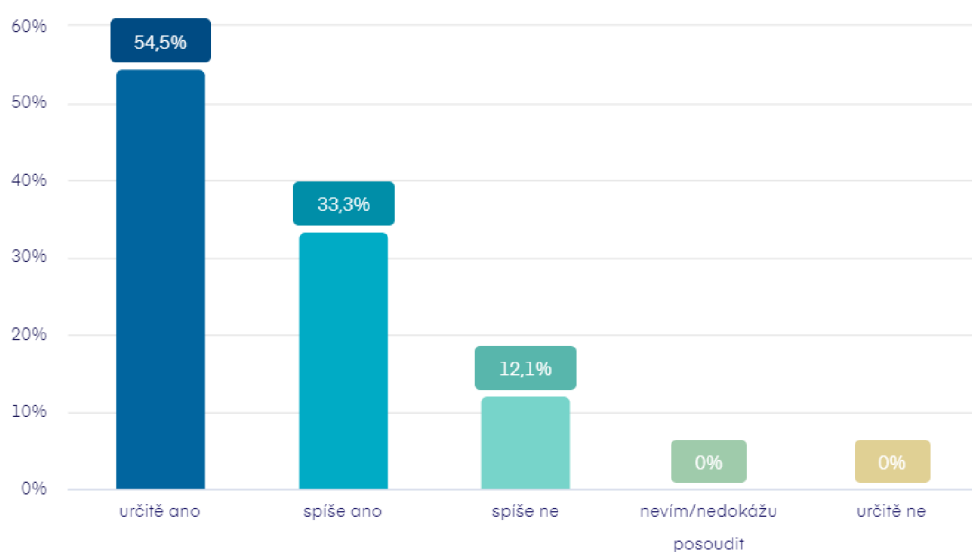
Respondenti byli tázáni taktéž na to, zda by zvýšili náročnost výběrového řízení na svojí pracovní pozici. Je zajímavé, že celkem 42,4 % respondentů uvedlo, že ano a dalších 33,3 % uvedlo, že taktéž ano, ale pouze částečně – viz Graf 22.

Graf 22 Zvýšení náročnosti výběrového řízení na pozici „asistent pedagoga“ (zdroj: Vlastní tvorba)

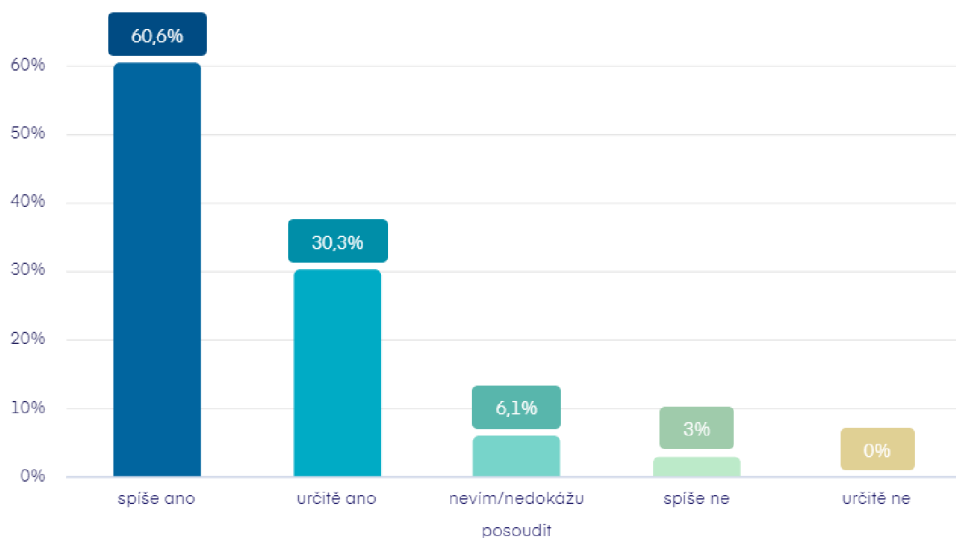
2.5.2 Spolupráce mezi asistentem pedagoga a pedagogem

Efektivní spolupráce mezi pedagogem a asistentem pedagoga je zajisté klíčová, jelikož pokud spolu nedokáží spolupracovat, smysl této pracovní pozice není žádný. Dotazníkové šetření tak bylo zaměřeno také na to, zda se respondentům daří s pedagogy efektivně spolupracovat. Dle Grafu 23 je skutečně spolupráce s pedagogy efektivní, jelikož 87,8 % respondentů na tuto otázku odpovídá kladně. O opaku je přesvědčeno celkem 12,1 % respondentů.

Graf 23 Efektivita spolupráce (zdroj: Vlastní tvorba)

Kromě spolupráce s pedagogy je nutné, aby dokázali asistenti pedagogů spolupracovat a komunikovat taktéž se zákonnými zástupci dětí, což bývá velmi často velmi obtížné. Celkem 90,9 % respondentů uvádí, že se jim s rodiči daří efektivně spolupracovat („spíše ano“ či „určitě ano“). Naopak 3 % respondentů uvádí, že nikoliv, viz Graf 24.

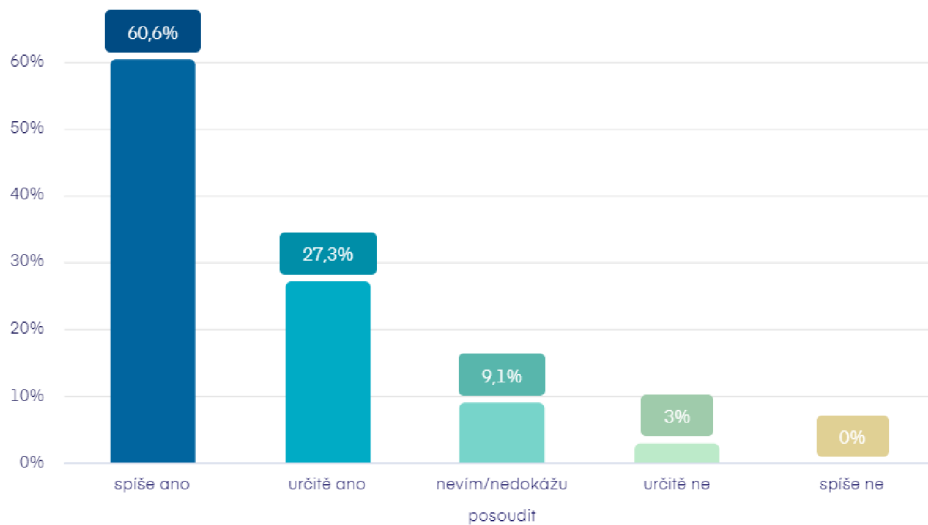

Graf 24 Efektivita spolupráce se zákonnými zástupci (zdroj: Vlastní tvorba)

2.5.3 Vlastní pohled asistentů pedagoga na jejich pracovní činnost

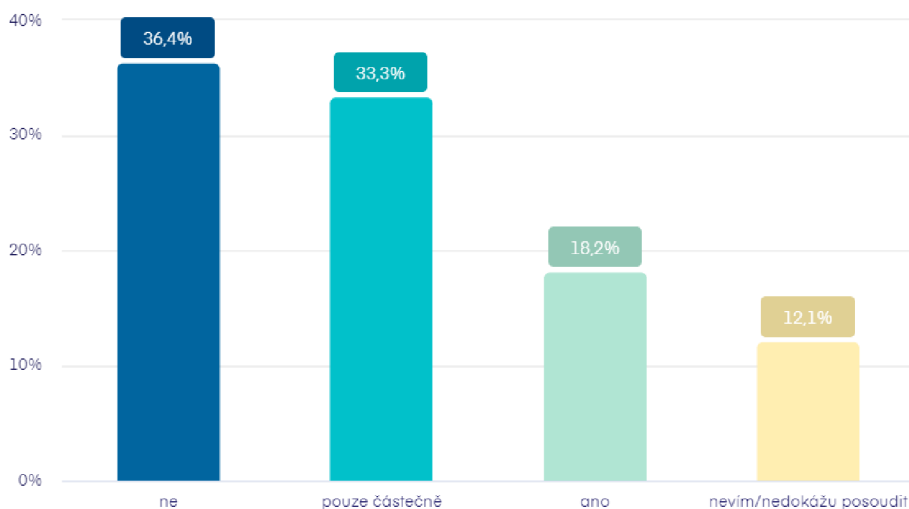
V rámci dalších otázek dotazníkového šetření byla pozornost zaměřena na to, zda respondenti sami o sobě vnímají osobnost jako významnější faktor v porovnání se vzděláním. Je jasné, že kromě vzdělání hraje důležitou roli téměř v každém zaměstnání, což platí i pro asistentskou pozici, taktéž osobnost jedince, protože ne každý se může na vybranou pracovní pozici „hodit“.

Z Grafu 25 vyplývá, že zatímco 87,9 % respondentů skutečně vnímá osobnost jako klíčový faktor, dalších 9,1 % nedokáže na tuto otázku odpovědět a 3 % respondentů je přesvědčeno o opaku.

Graf 25 Osobnost vs. vzdělání asistenta pedagoga (zdroj: Vlastní tvorba)

Další otázka směřovala již na finanční ohodnocení, se kterým není spokojenost dle Grafu 26 celkem 36,4 % respondentů. Dalších 18,2 % naopak spokojeno je a 33,3 % je spokojenost taktéž, avšak pouze částečně, a proto finanční ohodnocení vnímá jako dostačující.

Graf 26 Dostatečnost finančního ohodnocení (zdroj: Vlastní tvorba)

Poslední otázky dotazníkového šetření byly otevřené. Nejprve byli respondenti tázáni na to, jaké předpoklady považujete za nejdůležitější pro efektivní výkon pracovní pozice „asistent

pedagoga“. Velmi často je zmiňováno, že klíčová pro výkon této profese je bezpochyby trpělivost, jelikož práce s dětmi je celkově dosti náročná. Dále jsou zmiňovány předpoklady typu: dobrá psychická odolnost, kladný vztah k dětem, empatie, schopnost komunikace, lidskost, ochota, vstřícnost, schopnost naslouchat, vytrvalost, schopnost práce v týmu, radost z dobře odvedené práce, kreativita, cit pro spravedlnost, pracovitost, zájem se neustále vzdělávat a rozvíjet, schopnost spolupracovat s rodiči dětí, praktické zkušenosti, důslednost apod. Výsledky jsou prezentovány v Tabulce 3.

Tabulka 3 Klíčové předpoklady pro výkon asistentské pozice z pohledu asistentů pedagoga

Klíčové předpoklady pro výkon asistentské profese	%
trpělivost	95
dobrá psychická odolnost a odolnost vůči stresu	84
kladný vztah k dětem	78
empatie	74
schopnost komunikace	68
lidskost	65
ochota	64
vstřícnost	62
schopnost naslouchat	60
vytrvalost	57
týmová práce	55
radost z odvedené práce	53
kreativita	49
cit pro spravedlnost	45
pracovitost	41
zájem se dále vzdělávat a rozvíjet	38
schopnost spolupracovat s rodiči dětí	37
praxe	33
důslednost	28

Zdroj: Vlastní tvorba

Spektrum činností, které asistenti pedagogů dnes vykonávají, je poměrně široké, a proto byla pozornost zaměřena také na to, kterým činnostem se nejvíce věnují. Nejčastěji byly zmiňovány aktivity, které jsou prezentovány v Tabulce 4.

Tabulka 4 Nejčastější činnosti asistenta pedagoga

Nejčastější činnosti asistenta pedagoga	%
aktivní pomoc a spolupráce s pedagogem	90
celodenní asistence u dítěte se speciálními vzdělávacími potřebami	88
hraní si s dětmi	84
doprovod dětí při venkovních aktivitách	81
dohled nad bezpečností dětí, příprava pomůcek	78
hudební, výtvarné a pracovní činnosti	77
organizování náplně dne a v mateřské škole	72
rozvoj hrubé a jemné motoriky dětí	68
přímá práce se všemi dětmi během dne	65
příprava her a pohybových aktivit	61
pomoc dětem v rámci jejich sebeobsluhy	60
pomoc dětem během celého dne, např. příprava a úklid při činnostech, relaxace	58
individuální práce s dětmi	54
komunikace s dětmi	51
paměťové hry	49
dozor nad zdravotně postiženými dětmi	45
pomoc předškoláků s přípravou do školy	44

Zdroj: Vlastní tvorba

V závěru dotazníkového šetření měli respondenti definovat, v čem vidí pozitiva své pracovní funkce. Respondenti hovoří o tom, že určitým pozitivem je fakt, že nemají tak velkou zodpovědnost jako pedagog, dále mají větší prostor a více času se zaměřit na dítě individuálně a napomáhat tak pedagogům ve vzdělávání a rozvoji dětí, u kterých je to potřeba. Určité pozitivum této pracovní pozice je dále možné spatřit v tom, že respondenti vidí za svojí práci skutečné výsledky a pomáhají dětem, kteří vyžadují individuální přístup. Díky tomu je pro děti snazší se zapojit do kolektivu a roste jejich sebedůvěra. Tím je vzdělávání a rozvoj dětí efektivnější. Vlivem pracovní pozice „asistent pedagoga“ mají následně pedagogové více prostoru věnovat své vlastní pracovní náplni. Díky asistentům zároveň roste „rovnost“ v oblasti předškolního vzdělávání. Jelikož asistenti pracují s dětmi individuálně, jejich výkony se poté dokáží přiblížit výkonům ostatních dětí ve třídě.

2.6 Analýza rozhovorů s řediteli mateřských škol

Rozhovorů se zúčastnili vybraní ředitelé mateřských škol, se kterými výzkumník rozhovory uskutečnil prostřednictvím telefonu. Pandemie COVID-19 neumožnila osobní setkání, a proto byla zvolena telefonická forma rozhovoru a následně jejich přepis. Ředitelé jsou označeni

jako Respondent A, B, C, D, E. Rozhovor probíhal dle dopředu připravených otázek, které mohli respondenti dále rozvést a doplnit, a to dle vlastního uvážení (viz Příloha 3):

1. V čem spatřujete přínos asistenta pedagoga ve Vaší mateřské škole?
2. Jak zjišťujete, zda se skutečně uchazeč o zaměstnání hodí na práci asistenta pedagoga? Musí dle Vašeho názoru splňovat i nějaké další speciální předpoklady nutné k výkonu této profese?
3. Ověřujete si efektivitu práce asistenta pedagoga i po tom, co asistent pedagoga nastoupí?
4. Setkal/a jste se někdy s problémem při hledání asistenta pedagoga k dítěti se SVP? Pokud ano, jaký problém to byl?
5. Musel/a jste někdy v minulosti s asistentem pedagoga ukončit pracovní poměr ve zkušební době? Pokud ano, tak proč?
6. Máte dnes ustálený kolektiv asistentů pedagoga – asistenty, kteří jsou spolehliví, osvědčili se a jsou tudíž pro vzdělávání dětí se SVP přínosem, či naopak nové a spolehlivé asistenty musíte neustále hledat, jelikož jsou ve většině případů nevyhovující?
7. Porovnejte, prosím, vzdělávání Vašich asistentů pedagoga v roce 2016 a dnes.
8. Je akreditovaný kurz asistenta pedagoga dostačujícím vzděláním k tomu, aby asistent pedagoga tuto činnost poté vykonával správně a efektivně?
9. Shledáváte určité rozdíly v práci asistentů s rozdílným vzděláním? Vyšší vs nižší vzdělání – hraje tento faktor určitou roli či nikoliv?
10. Jaký počet asistentů pedagoga byl ve Vaší mateřské škole v roce 2016 a kolik asistentů máte dnes?
11. V čem vidíte důvod poklesu/růstu celkového počtu asistentů pedagoga ve Vaší mateřské škole?
12. Myslíte si, že u Vás působí i asistenti pedagogů, kteří mají určitý potenciál stát se dobrým pedagogem?
13. Jak byste ohodnotila/a celkový posun v oblasti efektivity práce a vzdělávání asistentů pedagoga od roku 2016 až po současnost?

RESPONDENT A

Respondent A největší přínos asistenta pedagoga pro svoji mateřskou školu spatřuje v tom, že asistent pedagoga aktivně pracuje s dětmi, připravuje pomůcky na výuku a dokáže tak

„uvolnit“ ruce učitelí, který poté může více a individuálně dle potřeby s dětmi pracovat. Respondent dále hovořil o tom, že zjistit, zda se uchazeč o zaměstnání hodí na práci asistenta pedagoga není vůbec snadnou záležitostí, a proto si nejvíce asistentů pedagoga vybral v průběhu jejich praxe v mateřské škole, kdy je mohl průběžně pozorovat, hodnotit, všimnout si jejich práce. Významným „pomocníkem“ byly např. také hospitace a zkušební doba, a to v délce 3 měsíců. V okamžiku, kdy respondent během zkušební doby zjistil, že vybraný pracovník není vhodným kandidátem na asistenta pedagoga, rozloučil se s ním. Hospitace je dle respondenta A ve své podstatě prostředek kontroly pedagogické práce – v tomto případě pedagogické práce asistenta pedagoga. Díky hospitacím je poté možné taktéž asistenty pedagogů motivovat k vyšším výkonům. Dle respondenta A zajisté musí asistent pedagoga splňovat řadu dalších předpokladů, které jsou nutné k výkonu této profese. Měl by být zajisté týmovým hráčem, dobrým organizátorem, být flexibilní a mít kladný vztah k dětem, což je v případě této profese klíčové. Respondent upozornil na to, že si spíše při výběru vhodných kandidátů na asistenty pedagoga vybírá na doporučení či mezi lidmi, které již zná, protože o nich má již nějaké informace. Jakmile asistent pedagoga nastoupí a začne svoji práci vykonávat, dle respondenta A je nutné si efektivitu jeho práce neustále ověřovat, přičemž v okamžiku, kdy respondent A zjistí nedostatky v jeho práci, přistoupí k rozvázání pracovního poměru, pokud jsou tyto nedostatky zásadní. Další otázka v rozhovoru směřovala na to, zda se někdy v minulosti setkal s problémy při hledání asistenta pedagoga k dítěti s ŠVP. Zde je nutné zmínit, že zájem o pozici asistenta pedagoga je v mateřské škole poměrně vysoký, avšak v některých případech se dle respondenta asistent pedagoga nehodil na tuto práci z důvodu svých osobnostních charakteristik, jelikož nebyl vhodný k práci s předškolními dětmi. Respondent dále uvedl, že osobnostní charakteristiky jsou pro tuto pozici velmi důležité. Dále zmínil, že v minulosti sice nemusel s žádným asistentem pedagoga ukončit pracovní poměr ve zkušební době, avšak již se stalo, že několik asistentů pro další spolupráci již nekontaktoval.

Pro efektivní pedagogickou praxi je důležité mít dle respondenta A zajisté ustálený kolektiv asistentů pedagoga, přičemž respondent uvádí, že v mateřské škole se již daří mít od září roku 2020 poměrně ustálený kolektiv asistentů pedagoga, kteří jsou již zaškoleni a dokáží pracovat samostatně. Co se týče komparace vzdělávání asistentů pedagoga v roce 2016 a dnes, respondent A je toho názoru, že vzdělávání asistentů se od roku 2016 značně navýšilo, přičemž převážná většina asistentů pedagoga má středoškolské vzdělání a kurz asistenta. Někteří asistenti pedagoga studují v současné době střední pedagogickou školu. Respondent A byl dotazován

taktéž na to, zda je akreditovaný kurz asistenta pedagoga dostačujícím k tomu, aby asistent tuto činnost vykonával efektivně a správně. Dle respondenta je rozhodující primárně to, jaký člověk skutečně je a jaký má vztah k dětem, protože jsou tací jedinci, kteří se na práci asistenta pedagoga nehodí ani po absolvování tohoto kurzu. Proto se respondent A domnívá, že akreditovaný kurz v žádném případě dostačující není. Z hlediska rozdílů v práci asistentů s rozdílným vzděláním se respondent domnívá, že vzdělání není zásadním faktorem, který by v praxi ovlivňoval vztah a přístup k dětem, avšak asistenti pedagoga by měli disponovat minimálně středoškolským vzděláním. Zatímco v roce 2016 neměla mateřská škola, ve které respondent A působí jako ředitel(ka), ani jednoho asistenta pedagoga, dnes jich má celkem 6. Nárůst celkového počtu asistentů pedagoga je dán primárně rostoucím počtem dětí, které mají podpůrná opatření. Dle respondenta v mateřské škole dnes zajisté působí asistenti pedagoga, kteří mají velký potenciál stát se velmi dobrým pedagogem, jelikož svoji práci zvládají bez problému a určité by se mohli v rámci své kariéry posunout dále. V závěru rozhovoru měl za úkol respondent zhodnotit celkový posun v oblasti efektivity práce a vzdělávání asistentů pedagoga od roku 2016 až po současnost. Respondent hovořil o tom, že od roku 2016 zajisté došlo k pozitivnímu posunu efektivity práce asistentů pedagoga, kdy současní asistenti mají za sebou již několik let praxe, ze které můžou čerpat velmi cenné zkušenosti, dále si doplňují své vzdělání a pro mnohé z nich to není již práce jako taková, ale spíše poslání.

Přepis tohoto rozhovoru je uveden v Příloze 4.

RESPONDENT B

Respondent B největší přínos asistenta pedagoga vidí v tom, že asistent, který dokáže ve třídě dobře fungovat, třídnímu učiteli napomáhá v procesu vzdělávání všech dětí ve třídě a napomáhá primárně taktéž při plnění individuálních vzdělávacích plánů u dětí s podpůrnými opatřeními. Respondent zmínil, že to, zda se uchazeč o zaměstnání skutečně hodí na práci asistenta pedagoga, je dosti obtížné na samotném počátku odhadnout, přičemž současná legislativa sice definuje primárně pravidla v oblasti dosažení kvalifikace pro tuto práci, avšak je nutné si uvědomit, že vzdělávání není v této profesi vše. Je nutností, aby člověk disponoval osobními předpoklady pro tuto práci – pro práci s dětmi, jako je např. empatie, kladný vztah k dětem, flexibilita apod. U nově přijatých asistentů pedagoga mateřská škola využívá zajisté zkušební dobu v délce 3 měsíců, během které již předpoklady pro práci s dětmi vyjdou dle

respondenta na povrch a ukáže se, zda se na tuto práci hodí či nikoliv. Díky zkušební době si respondent B ověřuje taktéž efektivitu práce asistenta pedagoga ihned po jeho nástupu do pracovního poměru. Další otázka rozhovoru směřovala na to, zda se respondent B setkal v minulosti při hledání asistenta pedagoga k dítěti se SVP s nějakým problémem. Respondent poukázal na to, že ano, jelikož u většiny asistentů pedagoga chybí dostatečná praxe a tím tedy praktické zkušenosti, což vede k tomu, že jim mnohem déle trvá, než se se samotnou prací seznámí a odpovídajícím způsobem se adaptují. I respondent B byl v minulosti nucen ukončit s některými asistenty pedagoga pracovní poměr, což proběhlo na konci zkušební doby, kdy po vzájemné dohodě obě dvě strany dospěly k závěru, že tato práce není pro nového pracovníka vhodná. Důvodem byl fakt, že asistent pedagoga nedisponoval převážně osobními předpoklady pro výkon této profese.

Respondent B dále hovořil o tom, že v současné době již mateřská škola disponuje ustáleným kolektivem asistentů pedagoga a zaměstnává tak asistenti, kteří se již osvědčili a jsou spolehliví, pracovití, výkonní a jsou tak pro vzdělávání přínosem. Na asistenty je možné se již plně spolehnout, což je dle respondenta dáno dlouhodobou praxí, kterou v mateřské škole již získali. V okamžiku, kdy měl respondent porovnat vzdělávání asistentů pedagoga v roce 2016 a dnes, zmínil to, že v současné době celkový počet asistentů pedagoga zajisté roste, přičemž se jedná především o asistenty, kteří mají středoškolské vzdělání a absolvovali akreditovaný kurz pro asistenty. V roce 2016 byla situace poněkud odlišná, jelikož uchazeči o tuto pracovní pozici byli ve většině případů jen vyučeni v nějakém oboru a zároveň měli kurz asistenta. Respondent B je toho názoru, že akreditovaný kurz asistenta pedagoga není dnes dostačujícím vzděláním pro to, aby byla tato činnost vykonávána správně a efektivně. Díky kurzu sice asistent získává všeobecný přehled o dané problematice, ale chybí zde delší praxe, která je v tomto případě nutností. V rámci rozhovoru byl respondent taktéž tážán na rozdíly v práci asistentů, kteří mají rozdílné vzdělání. Zde je nutné zmínit, že práce asistenta pedagoga není v žádném případě dle respondenta jen o nejvyšším dosaženém vzdělání, jelikož ve velké míře záleží taktéž na osobnosti jedince a na jeho charakterových vlastnostech – to, jak se k práci „postaví“, jak ji zvládne, zda je ochoten se dále vzdělávat a rozvíjet a důležitý je zajisté taktéž vztah k dětem. Pokud člověk nemá kladný vztah k dětem, tuto práci nemůže vykonávat. Respondent B dále poukázal na to, že zatímco v roce 2016 byli v mateřské škole zaměstnáni pouze 2 asistenti pedagoga, v roce 2021 je to již celkem 7 asistentů pedagoga. Tento růst je dán primárně růstem celkového počtu dětí, které mají podpůrná opatření, kdy děti jsou zařazovány v mateřské škole do běžných tříd, přičemž

v každé třídě, ve které se nachází dítě s podpůrným opatřením, je přítomen 1 asistent pedagoga. Dle respondenta zde byli v minulosti zaměstnání zajisté asistenti pedagoga, kteří měli potenciál stát se dobrým pedagogem, což se taktéž stalo, jelikož dnes v mateřské škole fungují 3 pedagogové, kteří začínali jako asistenti pedagoga. Během jejich praxe poté však domluvili na doplnění si pedagogického vzdělání pro výkon učitelství v mateřské škole. V těchto případech totiž bylo jasně patrné, že potenciál stát se pedagogem tito asistenti zajisté mají. Na konci rozhovoru respondent B hodnotil celkový posun v rámci efektivity práce a vzdělávání asistentů pedagoga od roku 2016 až po současnost, kdy upozornil na to, že k určitému posunu bezpochyby došlo, avšak stále asistentům pedagoga chybí delší praxe v tomto oboru a dále jim chybí taktéž znalosti, dovednosti a vědomosti, což se postupně zlepšuje.

RESPONDENT C

Respondent C vidí největší přínos asistenta pedagoga v tom, že prospívá jak samotným dětem, tak i pedagogům, jelikož díky přítomnosti asistenta pedagoga ve třídě je zde mnohem větší prostor pro práci dětí v menších skupinách, může se mnohem lépe a efektivněji připravit na organizačně náročnější aktivity a práci s dětmi a dětem, které to potřebují, se tak může věnovat intenzivněji. Velmi zde záleží však na vzájemné souhře mezi asistentem pedagoga a samotným pedagogem. Dále respondent hovořil o tom, jak zjišťuje, zda se uchazeč o zaměstnání hodí na práci asistenta či nikoliv. Je jasné, že uchazeči o toto zaměstnání musí mít dokončený akreditovaný kurz pro asistenty pedagoga a dále musí disponovat celou řadou speciálních předpokladů pro výkon své funkce, a to je týmová práce, láska a kladný vztah k dětem, respektování pokynů pedagoga, tolerance, flexibilita, schopnost komunikovat, empatie apod. Tím vším by zajisté měl asistent pedagoga disponovat. I respondent C si efektivitu práce asistenta pedagoga ověřuje i po tom, co asistent do svého zaměstnání nastoupí. Využívá k tomu zpětnou vazbu od pedagogů, kteří s ním spolupracují, dále hospitaci, což je návštěva vyučovací hodiny ve třídě, kdy ředitel mateřské školy sleduje asistenta pedagoga přímo při jeho pracovním výkonu a díky tomu dokáže poté o jeho činnosti a efektivitě podat zpětnou vazbu. Naprosto běžná je taktéž komunikace s asistentem, kdy je zjišťována jeho spokojenost, plnění jeho cílů apod. Zatím se respondent C neseťkal při hledání vhodného asistenta pedagoga s žádným problémem, avšak vždy panují určité obavy ohledně toho, aby asistent dokázal aktivně spolupracovat a komunikovat s pedagogem, protože jen tak může být přínosem. V minulosti nemusel respondent

ukončit nikdy pracovní poměr a asistentem ve zkušební době a všichni asistenti se do pracovního kolektivu tudíž dokázali během zkušební doby začlenit a jsou přínosem.

V současné době respondent C má v mateřské škole již k dispozici ustálený kolektiv asistentů pedagoga, kteří se v praxi osvědčili a jsou tudíž pro celou mateřskou školu obrovským přínosem a za to je respondent velmi rád. Určitou nevoli respondent spatřuje ve financích a v jejich rozdělování v rámci nejenom platových tříd, ale také kvalifikace, vzdělání či přidělených úvazků. Respondent měl dále za úkol porovnat vzdělávání asistentů v roce 2016 a dnes, přičemž zmínil, dnes je vzdělávání pracovníků v mateřských školách vnímáno jako nedílná součást dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků, přičemž změna spočívá taktéž v tom, že mají mnohem větší motivaci se dnes vzdělávat a rozvíjet, díky čemuž následně směřují lépe k vytyčeným cílům. To, zda je akreditovaný kurz asistenta pedagoga dostačujícím vzděláním k tomu, aby asistent vykonával tuto činnost správně a efektivně, je dosti diskutabilní, protože vždy záleží na celkové osobnosti asistenta pedagoga. Všeobecně lze však poukázat na to, že kurz pro asistenta pedagoga je poměrně krátký na to, aby bylo možné asistenta zařadit mezi klasické pedagogické pracovníky. I přesto je však dle zákona asistent pedagoga skutečně pedagogickým pracovníkem, kdy však nesmí být např. s dětmi sám apod. Základní smysl práce asistenta spočívá v aktivní podpoře vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami. Dnes musí být asistent nejenom vzdělaný, ale musí umět spolupracovat pod vedením pedagoga ve třídě a měl by být schopen týmové práce. Respondent C zajisté shledává určité rozdíly v práci asistentů s různým vzděláním, avšak i to je dosti individuální, protože ne vždy hraje vyšší/nížší vzdělání velkou roli. Respondent zmínil, že v okamžiku, kdy přijme „nematuranta“, znamená to, že má na něj mnohem nižší finanční prostředky a asistent se hodí spíše k fixaci základních návyků a dovedností a k podpoře mladších dětí. Maturant již získává větší mzdu, a proto se taktéž na něj kladou mnohem vyšší nároky na výkon jeho práce a na jeho pracovní náplň jako takovou. Respondent je toho názoru, že šikovná ředitelka si vždy poradí a dokáže si kvalitního a již osvědčeného asistenta pedagoga udržet a nemusí vždy znamenat, že vyšší vzdělání automaticky znamená lepší a výkonnější asistent pedagoga. Co se týče celkového počtu asistentů v roce 2016 až dnes, lze konstatovat, že zatímco v roce 2016 to byli 2 asistenti, dnes v mateřské škole působí již asistentů 7. Tento růst je dle respondenta způsobený primárně inkluzí, kdy roste počet dětí, kterým byla diagnostikována např. hyperaktivita či mají logopedické problémy nebo přidružené vady (syndrom PAS) aj. Ve finální části rozhovoru byl respondent tázán na to, zda mají asistenti pedagoga určitý potenciál stát se dobrým pedagogem. Respondent je toho názoru, že v žádném

zaměstnání není nikdy pozdě na to se dále vzdělávat a rozvíjet, což platí i pro profesi asistenta pedagoga. Vždy záleží na celkové osobnosti jedince a taktéž na jeho přístupu ke kariérnímu růstu a vzdělávání. Celkový posun v oblasti efektivity práce a vzdělávání asistentů pedagoga během posledních 5 let je jasně patrný, jelikož v roce 2016 nebyl nikdo příliš nakloněn tomu, aby ve třídě působil někdo „třetí“, natož, aby s ním pedagog aktivně spolupracoval a zadával mu tak práci. Bylo to spojeno se značným nárůstem administrativy, a to včetně plánování, což nevyvolávalo příliš nadšení. S odstupem času a pochopení významu pozice asistenta pedagoga se však situace začala měnit a do popředí zájmu se dostala nutnost souladu práce asistenta pedagoga a pedagoga ve třídě. V okamžiku, kdy spolu dokáží spolupracovat, efektivita práce roste.

RESPONDENT D

Respondent D vidí největší přínos asistenta pedagoga v mateřské škole v tom, že funguje především jako personální podpora pedagoga, dokáže nastolit lepší podmínky pro organizaci vzdělávání a do praxe aplikuje vhodné metody a formy vzdělávání a rozvoje pro všechny děti, nikoliv jen děti se ŠVP. Ve třídě je asistent pedagoga osobou „navíc“, tedy další pedagogický pracovník, což by dle respondenta měl být naprosto standardní nárok v každé třídě mateřské školy, a to bez ohledu na to, zda se ve třídě vzdělává dítě mající nárok na asistenta. Zda se asistent pedagoga na tuto práci hodí či nikoliv, není snadné na samotném počátku zjistit. Respondent D hovořil o tom, že se neustále snaží vychovat si své asistenty ze „šikovných“ provozních zaměstnanců, protože je již zná a vidí, jak fungují a jak se v prostředí mateřské školy orientují a díky tomu taktéž vidí, jaký přístup mají k dětem. To lze vyzorovat primárně při akcích školy – pobyty, slavnosti, besídky apod. Bohužel, z pohovoru ani životopisu nelze dobrého asistenta rozpoznat, přičemž kvalitu jeho práce nelze s jistotou rozpoznat ani během zkušební doby. Respondent se domnívá, a to díky své dlouholeté praxi, že studium pro asistenty či maturita asistenta skutečně nedělá, jelikož je to celkovém přístupu člověka ke vzdělání, empatii, umět se vcítit do druhého a vidět svět z pohledu dítěte. Asistent musí být zároveň také týmový hráč a naladit se na „stejnou vlnu“ pedagogů, což je důležité zmínit. Všechny tyto předpoklady by měl tudíž zajisté splňovat. Respondent si ověřuje efektivitu práce i po tom, co asistent nastoupí – sleduje jeho zapojení do různých aktivit, plánování vzdělávací činnosti, přičemž důležité je brát v potaz také celkové klima třídy, uskutečňovat hospitace či běžné návštěvy tříd apod. Díky tomu lze zpětně efektivitu a pracovní výkon asistenta pedagoga zhodnotit. V minulosti se respondent D již setkal při hledání asistenta pedagoga s určitými

problémy a jako příklad uvedl situaci, kdy byl problém primárně v přístupu k nabízené pracovní pozici a uchazeč o zaměstnání měl spíše zájem o benefity zaměstnavatele a již méně se zajímal o děti, které měl vzdělávat. Respondent musel již taktéž řešit ukončení pracovního poměru s asistentem pedagoga, nikoliv ve zkušební době, avšak o několik měsíců déle, kdy se asistent nebyl schopen flexibilně přizpůsobit specifickým potřebám dětí se SVP, byl „chladný“, nebyl empatický apod. Proto bylo rozhodnuto o ukončení pracovního poměru, což respondent zpětně hodnotí jako velmi rozumné rozhodnutí.

V současné době má již respondent D v mateřské škole ustálený kolektiv asistentů pedagoga, kteří již od srpna 2011 pracují s dětmi se SVP různých druhů postižení, přičemž bez jejich pomoci, znalostí, dovedností a zkušeností si již ani nedokáže inkluzivní vzdělávání představit. V roce 2021 je patrný „baby boom“, kdy asistenti pedagoga odchází na rodičovskou dovolenou, a proto je nutné za ně nalézt náhradu. Do kolektivu tak přijdou noví asistenti a respondent věří, že budou stejně aktivní a spolehliví jako jejich kolegové. Respondent hovořil o tom, že si práce asistentů pedagoga velmi cení a vnímá je jako nedílnou součást celého týmu. Co se týče komparace vzdělávání asistentů pedagoga v roce 2016 a 2021, je možné konstatovat, že v roce 2016 panovala o kurzy asistentů pedagoga nouze a v této době byla cca polovina asistentů pedagoga vyučená, či měla maturitu a kurz. V současné době probíhá celá řada rekvalifikačních kurzů pro asistenty pedagoga, jejichž absolventi nemají však mnohdy žádné zkušenosti a ani zájem o tuto náročnou práci. Respondent D je toho názoru, že asistenta pedagoga nedělá v žádném případě jeho vzdělání – je sice „plusem“ pro všeobecný přehled, ale člověka být asistentem a odvádět svoji práci dobře nenaučí. To, co je vrozené a klíčové pro asistentskou pozici, je pozitivní vztah k dětem a empatie, jelikož vše ostatní je možné se naučit či získat praxí. Dle respondenta D není akreditovaný kurz asistenta pedagoga dostačujícím vzděláním k tomu, aby asistent pedagoga tuto činnost následně vykonával efektivně a správně. Dále se měl respondent vyjádřit k tomu, zda shledává určité rozdíly v práci asistentů, kteří mají rozdílné vzdělání (vyšší vs. nižší). Dle respondenta je tento faktor důležitý především pro všeobecný přehled, což nemusí však platit u všech asistentů pedagoga. Asistenti, kteří mají nižší vzdělání, jsou velmi často více cílevědomí a více se zajímají o oblast speciálního vzdělávání, sami si dokáží vyrábět pomůcky, sledují nové trendy na internetu a sami si informace vyhledávají. Dnes existuje spousta metodiky, různých odkazů na on-line vzdělávacích akce apod., přičemž některé jsou i zdarma. Faktor nejvyššího dosaženého vzdělávání není určující pro práci asistenta pedagoga. V mateřské škole v roce 2016 fungovali 4 asistenti pedagoga a dnes je to již 7

asistentů, a i zde tedy počet asistentů roste. Důvody tohoto růstu jsou dle respondenta různé – vyšší počet dětí, které mají diagnostikovány SVP, vyšší zájem rodičů o inkluzivní vzdělávání, kdy rodiče upřednostňují běžnou třídu mateřské školy před speciální třídou. Občas to však není v zájmu samotného dítěte, ale spíše rozhodnutím rodičů, kdy se součástí kolektivu stává dítě na hranici vzdělavatelnosti – např. kvadruplegik s mentálním postižením aj. V mateřské škole dnes zajisté působí asistenti pedagoga, kteří mají potenciál stát se velmi dobrým pedagogem, avšak velmi často jim chybí maturita a vzhledem k věku 50+ si již vzdělání ani nechtějí dokončit a nemají zájem o další studium. V závěru respondent D zhodnotil celkový posun v oblasti efektivity práce a vzdělávání asistentů pedagoga od roku 2016 do současnosti, kdy poukázal na to, že současný tým asistentů pedagoga pracuje efektivně a produktivně, o čemž svědčí pozitivní výsledky v oblasti vzdělávání dětí se SVP, rostoucí spokojenost rodičů a pozitivní reference o vzdělávání v dané mateřské škole.

RESPONDENT E

Poslední rozhovor byl vedený s respondentem E, který poukázal na to, že největší přínos asistentů pedagoga spočívá v tom, že jsou oporou pro pedagoga ve třídě a taktéž hrají důležitou roli při samotné práci s dětmi ve třídě. Pro mateřskou školu a pro pedagogický sbor je to zcela nová zkušenost, jelikož se najednou v kolektivu objevil nový člověk, kterého museli respektovat nejenom učitelé, ale taktéž děti. To, zda se uchazeč o zaměstnání skutečně hodí na práci asistenta pedagoga v mateřské škole není snadné zjistit a velmi často se v praxi stává, že do mateřské školy je přijat uchazeč, který se na tuto pozici nehodí a po vzájemném dohodě tak posléze dochází k rozvázání pracovního poměru. Kromě akreditovaného kurzu musí mít asistent celou řadu dalších předpokladů k výkonu této profese – týmový hráč, spolehlivost, odpovědnost, komunikativnost, vřelý vztah k dětem, empatie apod. To vše následně tvoří jeho osobnost a má vliv na výkon jeho práce. V okamžiku, kdy se již asistent stane členem pedagogického sboru, je jeho činnost a efektivita kontrolována např. prostřednictvím hospitací, pozorování či rozhovoru, kdy je nutné zjistit taktéž jeho spokojenost/nespokojenost. V minulosti se respondent s problémem při hledání asistenta pedagoga k dítěti se SVP nesetkal. Respondent se dále rozpovídal o tom, že zajisté musel již v minulosti ukončit s některými asistenty pracovní poměr a nevnímá to jako něco, co by bylo špatné – je to naprosto běžné, jelikož ne každý na samotném počátku tuší, zda se na tuto práci hodí či zda ji vůbec zvládne. Proto bývá pracovní poměr

rozvázán již během zkušební doby či po jejím skončení. Někdy se představy asistenta neshodují s představami ředitele školy o výkonu této profese apod.

Dle respondenta E je dnes již v mateřské škole ustálený kolektiv asistentů pedagoga, kteří svoji práci odvádí svědomitě, jsou pečliví, vzdělaní a jejich činnost je pro celkový chod mateřské školy obrovským přínosem. V roce 2016 se velmi často stávalo, že se na tuto pozici hlásili lidé, kteří vůbec netušili, co činnost asistenta pedagoga skrývá, nedokázali pracovat efektivně apod. Dnes je situace již mnohem lepší. Při porovnání vzdělávání asistentů v roce 2016 a dnes je možné konstatovat, že v roce 2016 měli většinou akreditovaný kurz a byli pouze vyučení. V současné době mají již středoškolské vzdělání. Respondent E se domnívá, že akreditovaný kurz asistenta pedagoga je základním předpokladem k výkonu této profese, ale není zdaleka dostačující, protože kurz poskytuje kvalifikovaný náhled do problematiky vzdělávání dětí se SVP v rámci inkluzivního prostředí a díky tomu je možné získat znalosti a dovednosti pro práci s nimi. Dále však záleží ve velké míře na osobnosti asistenta pedagoga. Respondent E nevidí téměř žádné rozdíly v práci asistentů s rozdílným vzděláním, protože vzdělávání až tak velký vliv na výkon této profese nemá – jsou jedinci, kteří mají nižší vzdělání a tuto pozici dokáží zastávat mnohem lépe než ti, kteří mají vzdělání vyšší. V roce 2016 v mateřské škole působili celkem 3 asistenti pedagoga a dnes je jich již 6, což opět vypovídá o tom, že počet asistentů roste a důvodem je nárůst počtu dětí se SVP. V mateřské škole působí zajisté i asistenti, kteří mají potenciál růst, a proto si v současné době dodělávají vzdělání, aby se mohli ve své kariéře posunout dále. Co se týče celkového zhodnocení posunu v rámci efektivity práce a vzdělávání asistentů pedagoga v posledních letech, dle respondenta E jsou dnes asistenti mnohem produktivnější, vzdělanější, splňují tedy nejenom kvalifikační podmínky dané zákonem, ale také dokáží vycházet a spolupracovat s učiteli a jsou schopni komunikovat taktéž s rodiči.

2.7 Zhodnocení získaných výsledků

Dotazníkové šetření (kvantitativní výzkum) bylo zaměřeno na pedagogy a asistenty pedagogů, kteří jsou zaměstnáni ve vybraných mateřských školách na Děčínsku. Co se týče výběrového souboru respondentů pedagogů, šlo převážně o ženy, nejčastěji ve věku 41 let a více, které disponují středoškolským či vysokoškolským vzděláním a v mateřské škole působí dlouhodobě – tedy cca 10 let a více. Profese pedagoga je mnohdy posláním, které lidé vykonávají celý život, což výsledky výzkumu potvrzují. Ze získaných dat vyplývá, že všechny respondentky jsou kvalifikované učitelky a v téměř 90 % se jednalo u učitelky s dlouhodobou praxí, což je

pozitivní zjištění. Výběrový soubor respondentů, asistentů pedagoga, byl opět tvořen primárně ženami, a to nejčastěji ve věku 31 až 50 let, kdy respondenti měli převážně středoškolské vzdělání. Zde je rozdíl oproti výběrovému souboru respondentů pedagogů, jelikož zde se nachází jen minimální počet respondentů s vysokoškolským vzděláním. Liší se také samotná délka praxe v mateřské škole, jelikož asistenti pedagoga v mateřské škole pracují cca max 3 roky, což je dáno tím, že se jedná o poměrně novou pracovní pozici. Z toho vyplývá, že oproti souboru pedagogů mají asistenti pedagoga mnohem kratší praxi. Kromě pedagogů se dotazníkového šetření účastnili taktéž asistenti pedagoga. Respondenti pracují v mateřské škole max. 3 roky, což je dáno primárně tím, že se jedná o pracovní pozici, která je poměrně nová a obrovský „boom“ zažívá až v posledních letech. Následovaly kvalitativní rozhovory, které proběhly s řediteli vybraných mateřských škol na Děčínsku.

V rámci následující části diplomové práce jsou zhodnoceny výsledky získané z kvantitativního a kvalitativního výzkumu. Na základě výsledků kvantitativního a kvalitativního výzkumu je možné zodpovědět vytyčené výzkumné otázky.

Jaká pozitiva přináší asistent pedagoga do běžné praxe mateřských škol?

Pozitiv pracovní pozice asistenta pedagoga je celá řada – asistent pedagoga funguje jako „pravá ruka“ pedagoga, díky asistentům mají pedagogové volnější ruce při práci s dětmi a ve třídách tak vzniká větší prostor pro práci s dětmi v menších skupinách. Mnohem efektivněji a lépe je možné díky asistentům pracovat s dětmi se SVP, které jsou zařazovány do běžného kolektivu dětí v mateřské škole, dělají větší pokroky a získávají tak sebedůvěru. Asistenti aktivně spolupracují s pedagogy a dětem napomáhají dosahovat lepších výsledků. Za prací asistentů lze vidět již skutečné výsledky a individuální přístup k dětem. Asistent funguje primárně tedy jako pomoc a opora pedagoga, kdy asistent se nachází při skupinových činnostech v blízkosti dítěte se SVP, dokáže podat okamžitě zpětnou vazbu dítěti, napomáhá dítěti s verbálním vyjadřováním, napomáhá dále taktéž v jeho orientaci v mateřské škole a při různých činnostech, s dětmi pracuje individuálně, dohlíží nad nimi při pohybových aktivitách apod.

Jaké jsou nejčastější činnosti asistenta pedagoga v prostředí mateřských škol?

Mezi nejčastější činnosti asistentů pedagoga patří aktivní pomoc a spolupráce s pedagogem, celodenní asistence u dětí se SVP, doprovod dětí při venkovních aktivitách, dohled nad dětmi, organizace hudebních, pracovních a výtvarných činností, příprava her a pohybových

aktivit apod. Asistent se snaží podporovat začlenění dítěte do dětského kolektivu, nacvičuje s ním sociální dovednosti, napomáhá při přípravě didaktických materiálů. Činnost asistentů je v mateřských školách dosti individuální a řídí se doporučeními PPP či SPC – musí být „ušitá“ na míru každému dítěti.

V čem spočívá spolupráce mezi učitelem a asistentem pedagoga v mateřské škole?

Co se týče spolupráce mezi asistentem pedagoga a pedagogem, asistent by měl být vždy pedagogovi nápomocen a společnými silami by tak měli vytvořit optimální a efektivní vzdělávací prostředí pro integrované děti. Ve třídě by měla panovat pozitivní atmosféra. Týmová spolupráce je jen „špičkou“ pyramidy pro nastolení kvalitního vzdělávání předškolních dětí. Spolupráce asistenta a učitele je nezbytná, probíhá v úzké spolupráci se všemi aktéry vzdělávání a spočívá taktéž ve vhodné komunikaci, sdílení a předávání informací o dítěti, přípravě materiálů a didaktických pomůcek, plánování činností, vyhodnocování.

Jakým způsobem funguje komunikace a spolupráce mezi pedagogem a rodiči?

Komunikace a spolupráce mezi pedagogem a rodičem je velmi důležitá, protože od ní odvíjí celková efektivita vzdělávání a rozvoj dítěte v mateřské škole. Se zákonnými zástupci komunikuje pedagog a asistent pedagoga na denní bázi. Efektivní komunikace (místo, čas, tempo, hlasitost řeči apod.) patří mezi klíčové aktivity, které mají zásadní vliv na dobrou spolupráci mezi mateřskou školou a zákonnými zástupci dětí. Komunikace probíhá taktéž online, na sociálních sítích či prostřednictvím e-mailu apod. Rodičům je nutné předávat informace o tom, jak jejich dítě prospívá a rozvíjí se. Vše je nutné sdělovat velmi citlivě.

Dokáže funkce asistenta pedagoga naplnit potřeby mateřské školy a potřeby dětí se speciálními vzdělávacími potřebami?

Pokud na pozici asistenta pedagoga funguje vhodná osobnost s odpovídajícím vzděláním a s odpovídajícími osobnostními předpoklady (empatie, kreativita, flexibilita, komunikativnost, pozitivní vztah k dětem apod.), asistent pedagoga zajisté dokáže naplnit potřeby mateřské školy a potřeby dětí se SVP, a tím potřeby předškolního vzdělávání dětí.

Jaké osobnostní charakteristiky jsou pro efektivní výkon profese „asistent pedagoga“ klíčové?

Pro efektivní výkon profese „asistent pedagoga“ je klíčový kladný vztah k dětem, trpělivost, iniciativa, kreativita, tolerance, flexibilita, ochota na sobě stále pracovat a dále se vzdělávat, rozvíjet, schopnost naslouchat, empatie apod.

Je vhodné udržovat stávající počet asistentů pedagoga či je efektivnější jejich počet ještě zvýšit?

V současné době je dle respondentů počet asistentů v mateřských školách dostačující, a proto není nutné jejich počet rapidně zvyšovat. I přesto by bylo vhodné mít personální podporou v podobě asistenta pedagoga v každé třídě.

Jaké předpoklady pro práci asistenta pedagoga považují ředitelé mateřských škol za nejvýznamnější?

Dle ředitelů analyzovaných mateřských škol musí mít asistenti pedagoga primárně opět vztah k dětem, musí být profesionální, empatičtí, komunikativní, musí být týmovými hráči, velmi dobrými organizátory a být flexibilní. Důležitá je zajisté taktéž laskavost, porozumění apod.

Nyní je nutné získané výsledky z kvantitativního a kvalitativního výzkumu blíže a v souhrnu prezentovat, a to tak, aby potvrdily výše uvedené odpovědi na výzkumné otázky.

Dotazníkové šetření výběrového souboru pedagogů poukázalo dále na to, že dle respondentů je současný počet asistentů pedagoga v mateřských školách dostačující, přičemž dosti vysoké procento respondentů je toho názoru, že akreditovaný kurz asistenta není dostačující přípravou. Převážná většina respondentů se domnívá, že asistenti pedagoga by se zajisté měli dále rozvíjet a vzdělávat, protože i v této profesi je rozvoj velmi důležitý. Je jasné, že oblast školství a vzdělávání jako takového se neustále mění, což klade následně zvýšené nároky na asistenty pedagogů a celkově na každého pedagogického pracovníka. Každý, kdo chce být ve své činnosti úspěšný, by se měl neustále vzdělávat a tím rozvíjet. Jednou z nejlepších cest je zajisté taktéž výměna zkušeností mezi asistenty. Téměř ¾ respondentů by zvýšilo náročnost výběrového řízení na pozici „asistent pedagoga“. Předmětem dotazníkového šetření nebylo zjišťovat, proč jsou respondenti přesvědčeni o tom, že by se náročnost výběrového řízení měla zvýšit. Lze se tak pouze domnívat, že důvodem je např. to, že výběrové řízení je příliš snadné či, že práce s dětmi je natolik náročná, že je nutné zvýšit náročnost výběrového řízení. Důvodem může být také to, že jsou např. vybírání mnohdy uchazeči o zaměstnání, kteří se na tuto práci vůbec nehodí a je nutné

s nimi záhy na to rozvázat pracovní poměr, což zvyšuje náklady apod. Spolupráce pedagogů a asistentů pedagoga má na vybraných mateřských školách podobu dlouhodobé spolupráce v délce max. 3 roky, přičemž pro některé respondenty je to jejich první spolupráce s asistentem. Spolupráce je dle výsledků dotazníkového šetření efektivní, což je pozitivní zjištění. Poslední část dotazníkového šetření se týkala převážně celkového přínosu asistenta pedagoga a taktéž jeho osobnosti, která je v této profesi velmi důležitá, mnohdy více než samotné vzdělání, což potvrdilo dotazníkové šetření, které poukázalo na to, že respondenti vnímají osobnost asistenta pedagoga jako důležitější než jeho vzdělání. Je jasné, že na výkon profese „asistent pedagoga“ má vliv řada faktorů, přičemž jedním z těchto faktorů je zajisté osobnost. Předpokládá se, že asistent pedagoga je trpělivý, komunikativní, přátelský, pozitivní a je ve své podstatě vyrovnanou a optimistickou osobností. Zároveň musí akceptovat plně odlišnosti jednotlivých dětí a být empatický. Dle respondentů je pracovní pozice asistenta pedagoga pro mateřskou školu a samotné vzdělávání dětí přínosem. Co se týče finančního ohodnocení asistentů pedagoga, respondenti na to, zda je toto finanční ohodnocení dostačující dnes, nedokázali ve většině případů odpovědět. Poslední otázky dotazníkového šetření byly otevřené a zjišťovaly, které předpoklady respondenti vnímají jako nejvýznamnější pro efektivní výkon asistenta a v čem vidí pozitiva této funkce. Za klíčové předpoklady byly nejčastěji zmiňovány: pozitivní vztah k dětem, empatie, pedagogické schopnosti, kreativita, pozitivita, zodpovědnost, důslednost, spolehlivost, trpělivost, pracovitost, vlídnost, porozumění, flexibilita, komunikativnost, schopnost práce v týmu či schopnost naslouchat apod. Pozitiva této funkce spočívají dle respondentů v tom, že k dětem se SVP je možné přistupovat individuálně, je zde větší prostor pro práci s dětmi v menších skupinách, čímž je efektivita práce následně vyšší. Asistent pedagoga funguje také jako opora a „pravá ruka“ pro pedagogy, kdy zajišťuje odborné vedení a péči pro děti se SVP. Díky asistentům jsou děti se SVP mnohem lépe zařazeny do běžného kolektivu, dělají větší pokroky a je zde posilována jejich sebedůvěra. Byli i tací respondenti, kteří v této pozici však nevidí žádná pozitiva, avšak těch bylo minimum.

Počet asistentů pedagoga je v mateřských školách dle názoru respondentů dostačující. Převážná většina respondentů souhlasila s tím, že akreditovaný kurz asistenta pedagoga je dostatečnou přípravou na jejich pracovní pozici, avšak téměř 1/3 respondentů je stále přesvědčena o opaku, což poukazuje na to, že někteří asistenti pedagoga by zajisté uvítali i další přípravu či vzdělání s tím spojené. Všeobecně platí, že požadavky, které jsou na pedagogické pracovníky kladeny, rostou, což zvyšuje nároky taktéž na jejich kvalifikaci a vzdělání. Sami

asistenti pedagogů by měli mít zajisté zájem se dále vzdělávat a rozvíjet, což je jeden z klíčových faktorů, který má poté vliv na jejich úspěch. Respondenti mají dle výzkumu potřebu se dále vzdělávat a rozvíjet, což je pozitivní zjištění. Více jak polovina respondentů dnes dokonce uvažuje o studiu učitelství, což vypovídá o tom, že mají zájem dále ve své kariéře růst, a že je pracovní pozice asistenta pedagoga značně zaujala. Je zajímavé, že sami respondenti by zvýšili náročnost výběrového řízení, což zřejmě poukazuje na to, že výběrová řízení nejsou nikterak obtížná a projde jimi téměř každý. V mateřské škole je dosti zásadní efektivní spolupráce mezi asistenty pedagoga a pedagogy, protože v okamžiku, kdy by asistent nedokázal s pedagogem spolupracovat a nevycházel s ním, přínos této pozice by byl téměř nulový. Dle respondentů je v současné době spolupráce s pedagogy efektivní. Spolupráce musí probíhat taktéž se zákonným zástupci dětí, což je v některých případech dosti obtížné. Dokonce je možné tvrdit, že spolupráce mezi asistentem pedagoga a rodinou je klíčová a patří mezi důležité součásti práce asistenta pedagoga. Důležitá je spolupráce nejenom v případě dětí, které mají zdravotní postižení, ale taktéž u sociálně znevýhodněných dětí. Asistenti pedagogů si tak mnohdy s rodiči vyměňují informace o tom, jak se dítěti v mateřské škole daří apod. V případě sociálně znevýhodněných dětí je komunikace složitější, jelikož rodiče velmi často o komunikaci ani nemají zájem. Respondentům se však i zde daří spolupracovat a dokáží se zákonnými zástupci dětí efektivním způsobem komunikovat. Respondenti se domnívají, že v případě asistentů pedagoga je klíčová jejich osobnost, nikoliv jejich vzdělání. Téměř 1/3 respondentů není spokojena se svým finančním ohodnocením a domnívají se, že by měli být ohodnoceni lépe. V závěru dotazníkového šetření měli respondenti identifikovat klíčové faktory nutné pro efektivní výkon své pracovní pozice. Zde byla dosti často zmiňována trpělivost, kterou práce s dětmi se SVP zajisté vyžaduje, jelikož je velmi náročná primárně po psychické stránce. Dále byla hojně skloňována dobrá psychická odolnost, což s trpělivostí úzce souvisí, kladný vztah k dětem, empatie, komunikativnost, ochota, lidskost, vstřícnost, vlídnost, flexibilita, schopnost práce v týmu či kreativita apod. Je více než jasné, že asistenti pedagoga musí disponovat řadou osobnostních charakteristik, které jejich pracovní výkon značně ovlivňují. Dle respondentů asistenti vykonávají dosti široké spektrum různých činností, kdy primárně aktivně spolupracují s pedagogem, fungují jako celodenní asistence pro děti se SVP, děti doprovází při venkovních aktivitách, hrají si s nimi, mají na starost výtvarné, hudební či pracovní činnosti, rozvíjí u dětí hrubou a jemnou motoriku, dohlíží na jejich bezpečnost, organizují a tvoří náplň dne v mateřské škole, pomáhají dětem v jejich samoobsluze, neustále s dětmi komunikují, připravují pro ně hry a pohybové aktivity

apod. Největší pozitiva své pracovní funkce respondenti vidí v tom, že díky jejich asistenci je zde mnohem větší prostor a více času věnovat se dětem individuálně, vzdělávat a rozvíjet je, přičemž asistenti nemají až tak velkou zodpovědnost jako pedagogové. Za svojí prací vidí skutečné výsledky, kdy roste sebedůvěra dětí, jejich samostatnost, čímž je jejich vzdělávání a rozvoj mnohem efektivnější a cílenější. Díky asistentům se můžou pedagogové více věnovat své vlastní pracovní náplni. Výkony dětí se díky asistentům pedagoga následně dokáží přiblížit výkonům ostatních dětí v mateřské škole.

V souhrnu lze konstatovat, že zatímco výběrový soubor pedagogů disponuje ve velké míře vysokoškolským vzděláním, v případě výběrového souboru asistentů pedagoga je to vzdělání středoškolské. Praxe je mnohem delší u pedagogů, což je dáno tím, že pracovní pozice asistenta pedagoga je poměrně nová. Dle názoru pedagogů i asistentů je současný počet asistentů na mateřských školách dostačující. Zatímco pedagogové se domnívají, že akreditovaný kurz asistenta pedagoga je dostačující přípravou na tuto pracovní pozici, asistenti pedagoga jsou opačného názoru. Jak pedagogové, tak asistenti se domnívají, že je nutné, aby se asistenti pedagoga neustále dále vzdělávali a tím rozvíjeli, což by mělo platit ve své podstatě pro všechny pedagogické pracovníky. Důležitá je zajisté taktéž výměna zkušeností mezi asistenty. Jak pedagogové, tak asistenti pedagogů se shodují v tom, že náročnost výběrového řízení by měla být mnohem vyšší. To může vypovídat o tom, že výběrové řízení je příliš snadné či je práce s dětmi natolik náročná a specifická, že by měli být asistenti vybíráni dle přísnějších požadavků. Pedagogové i asistenti pedagogů se shodují v tom, že spolupráce je dnes již efektivní, což je z hlediska vzdělávání dětí klíčové. Shoda panuje taktéž v tom, že osobnost asistenta pedagoga je mnohem významnější než jeho vzdělání, jelikož v okamžiku, kdy asistent nemá např. vztah k dětem, není trpělivý apod., jeho vzdělání a kurz to zajisté „nezachrání“. Co se týče předpokladů pro výkon asistentské profese, výběrový soubor pedagogů nejčastěji zmiňoval pozitivní vztah k dětem, empatii, kreativitu, pozitivitu, pedagogické schopnosti a trpělivost. Výběrový soubor asistentů pedagoga do popředí zájmu staví trpělivost, psychickou odolnost, kladný vztah k dětem, empatii, schopnost komunikace, lidskost apod. Pedagogové vidí největší přínos asistentů v tom, že dokáží přistupovat k dětem individuálně, čímž je efektivněji rozvíjí a vzdělávají, vzniká tím větší prostor pro práci s dětmi v menších skupinách, a proto je efektivita práce s dětmi vyšší. Asistent pedagoga je tak oporou a „pravou rukou“ pedagoga. Asistenti pedagoga vidí pozitiva své pracovní funkce primárně v tom, že nemají až tak velkou zodpovědnost jako pedagogové a

v mateřské škole vzniká mnohem větší prostor zaměřit se na dítě individuálně a pomáhat tam, kde je to skutečně zapotřebí.

Dotazníkové šetření bylo doplněno o kvalitativní rozhovory, které proběhly s řediteli vybraných mateřských škol. Získané informace byly vesměs podobné napříč různými mateřskými školami. Ředitelé vidí největší přínos asistenta pedagoga v tom, že dokáže aktivně pracovat s dětmi, čímž uvolní ruce pedagogům, kteří se mohou dětem následně věnovat individuálně. Asistenti pedagoga napomáhají ve vzdělávání a rozvoji předškolních dětí a plní individuální plány dětí se SVP. Díky asistentům je možné s dětmi pracovat v menších skupinách, organizace práce je efektivnější a asistent pedagoga tak dokáže nastolit mnohem lepší podmínky pro organizaci vzdělávání, a proto funguje do jisté míry také jako určitá personální podpora. Velmi často jsou asistenti označováni jako „pravá ruka“ pedagogů, kterým jsou neustále k dispozici a jsou přínosem pro všechny děti, nikoliv jen pro děti se SVP. Asistent pedagoga je tak oporou pedagoga ve třídě a pro mateřské školy je jeho činnost naprosto novou zkušeností. Ředitelé dále hovořili o tom, že je dosti obtížné na počátku ihned zjistit, zda se uchazeč o zaměstnání hodí na práci asistenta pedagoga či nikoliv, přičemž je více než jasné, že musí, kromě vzdělání a akreditovaného kurzu splňovat i řadu speciálních předpokladů, které se týkají a vychází primárně z jeho osobnosti. Proto velmi často dochází k tomu, že asistenti pedagoga jsou „testováni“ během zkušební doby a pokud ředitel vidí, že tato práce pro nového asistenta pedagoga není vhodná, přistoupí k rozvázání pracovního poměru. Účinným nástrojem jsou taktéž hospitace apod. Co se týče osobnostních charakteristik asistentů pedagoga, nejvíce ředitelé poukazovali na to, že asistenti musí mít kladný vztah k dětem, musí být trpěliví, flexibilní, empatičtí, být týmovým hráčem, dobrým organizátorem a musí umět komunikovat. Důležitá je zajisté taktéž schopnost aktivní spolupráce s pedagogem. To vše tvoří jeho osobnost a ovlivňuje jeho činnost. Ředitelé si ověřují efektivitu práce svých asistentů nejenom během zkušební doby, ale taktéž po jejím skončení. Asistenty je nutné neustále sledovat a výkon jejich práce hodnotit. Proto zde hraje klíčovou roli zpětná vazba od pedagogů, ale taktéž od samotných asistentů, jelikož nadřizený by měl vždy vědět, jak jeho pracovník v mateřské škole spokojený, jak se mu daří a jak se cítí. Ředitelé berou v potaz taktéž celkové klima třídy, ve které asistent působí. V praxi zajisté vznikají čas od času určité problémy při hledání asistenta pedagoga k dítěti se SVP. V současné době je o tuto pozici všeobecně dosti velký zájem, avšak ředitelé se dosti často setkávají s tím, že zájemci o tuto práci se na ní nehodí, kdy důvodem bývají jejich osobnostní charakteristiky, čímž nejsou vhodnými adepty k práci s předškolními dětmi. Velmi často u

asistentů chybí praxe a praktické dovednosti, jelikož se jedná o poměrně novou pracovní pozici. V některých případech je nutné již během zkušební doby s asistenty ukončit pracovní poměr, což je naprosto běžné. Právě zkušební doba slouží k tomu, aby si jak nový pracovník, tak ředitel, ujasnili, zda je tato práce pro daného jedince vůbec vhodná. Ředitelé mateřských škol mají již ustálený kolektiv asistentů pedagoga, kteří jsou již zaškoleni, jsou pracovití, spolehliví, výkonní, a proto jsou pro mateřskou školu a vzdělávání dětí obrovským přínosem, což je pozitivní zjištění. Někteří ředitelé poukázali na to, že bez jejich pomoci, dovedností a znalostí si již ani nedokáží inkluzivní vzdělávání představit. Práce asistentů je tak velmi ceněná. V minulosti se naprosto běžně stávalo, že na této pozici fungovali jedinci, kteří ani netušili, co tato pracovní pozice skrývá, a proto nedokázali ani správně či efektivně pracovat. V okamžiku, kdy měli ředitelé porovnat vzdělání asistentů v roce 2016 a dnes (rok 2021), zmiňovali, že nároky na tuto profesi zajisté rostou, kdy dnes již mají asistenti kromě akreditovaného kurzu taktéž středoškolské vzdělávání, zatímco v minulosti měli dosti častou pouze výuční list. Někteří z nich studují dokonce pedagogickou školu, doplňují si tak vzdělání a chtějí se stát pedagogy. Asistenti se dle názoru ředitelů mnohem více vzdělávají a mají chuť se dále rozvíjet žádoucím směrem. Dnes probíhá velké množství rekvalifikačních kurzů pro asistenty pedagoga. Objevují se taktéž názory, že vzdělání není pro asistenta v žádném případě to zásadní – jde o „plus“ z hlediska jeho všeobecného přehledu, avšak opět důležité jsou zde jeho osobnostní charakteristiky a pozitivní vztah k dětem, což je zde základ. Dle ředitelů je otázka, zda je akreditovaný kurz asistenta pedagoga dostačujícím vzděláním k tomu, aby asistent tuto práci odváděl dobře, dosti diskutabilní, jelikož jde o mnohem více – jde o jeho celkovou osobnost. Pokud osobnostní charakteristiky nutné pro práci s dětmi chybí, ani sebelepší vzdělání tomu nepomůže. Jde o to, jaký má člověk vztah k dětem apod. Proto je akreditovaný kurz spíše jen základním předpokladem k výkonu této profese. Pro asistentskou pozici není až tak stěžejní rozdílné vzdělání, protože ne vždy platí, že čím vyšší vzdělání, tím efektivnější a lepší pracovní výkon. I přesto platí, že by asistenti měli mít min. středoškolské vzdělání. Ředitelé opět v této souvislosti hovořili o tom, že do popředí zájmu vstupuje spíše celková osobnost asistenta pedagoga, nikoliv jeho dosažené vzdělání. Dle ředitelů lze konstatovat, že celkový počet asistentů v posledních letech roste, a zatímco v roce 2016 měly sledované mateřské školy cca 2 až 3 asistenty, dnes je to dvojnásobek a školy tak zaměstnávají cca 7 asistentů. Důvodem nárůstu celkového počtu asistentů je růst počtu dětí se SVP a taktéž inkluze. Ředitelé spolupracují s řadou asistentů, kteří mají zajisté potenciál stát se velmi dobrými pedagogy do budoucna. Vždy záleží na tom, zda oni

sami mají zájem se v kariéře posunout dále, vzdělávat se a rozvíjet. Všichni ředitelé se v závěrečné fázi rozhovoru shodli na tom, že je patrný obrovský posun v oblasti efektivity práce a vzdělávání asistentů od roku 2016, kdy asistenti mají za sebou již několik let praxe, ze které při výkonu své práce čerpají. Řada z nich svoji profesi vnímá spíše jako poslání. V roce 2016 byli asistenti ve třídách spíše na obtíž a byli vnímáni jako někdo „třetí“, kdo spíše překáží, než by pomáhal, což bylo dáno také vyšší administrativní náročností spojenou s touto pracovní pozicí. Postupem času však význam této pracovní pozice začal růst, asistenti se naučili efektivně spolupracovat s pedagogy a jsou tak obrovským přínosem pro vzdělávání předškolních dětí. O tom svědčí taktéž pozitivní výsledky v rámci vzdělávání dětí se SVP a rostoucí spokojenost rodičů.

2.8 Diskuze

Teorie poukazuje na obrovský význam asistentů pedagoga v mateřských školách, kdy asistenti jsou vnímáni jako neocenitelná pomoc nejenom pro samotné děti se SVP, ale především pro pedagogy, což výzkum uskutečněný v této práci potvrdil taktéž. Řada výzkumů, které se problematice asistentů pedagoga věnují, poukazují taktéž na nutnost rozvoje spolupráce mezi pedagogy a asistenty pedagogů – např. akční výzkum z roku 2020, který uskutečnily Richterová a Kubičková (2020) na Ostravské univerzitě. Výzkum poukázal na nutnost vytvoření komunikační strategie v kontextu budování hranic ve vztahu učitel vs. asistent pedagoga, což je provázáno se sebereflexí a sebeprosazování. Na obrovský význam asistentenské pozice poukázal taktéž online výzkum, který provedl vzdělávací program „Varianty organizace Člověk v tísní“ v září roku 2020, tedy v době koronavirové pandemie (Člověk v tísní, 2020). Výzkum, který se týkal základních škol, nikoliv mateřských, poukázal na to, že v době pandemie hráli asistenti pedagoga důležitou roli primárně v oblasti komunikace s rodinou a dítětem. Výsledky je možné zajisté vztáhnout i na mateřské školy. Asistenti jsou klíčovými aktéry českého vzdělávacího systému, hrají důležitou roli nejenom v podpoře dětí (žáků) a pedagogů, ale taktéž rodičů. Pandemie poukázala na to, že asistent pedagoga je klíčovou „spojkou“ se školou. Výzkum, který byl uskutečněn v této diplomové práci, poukázal na to, že vhodně nastavená spolupráce mezi pedagogem a asistentem má vliv na celkové klima ve třídě a na celkovou efektivitu vzdělávání dětí se SVP. Na samotné počátku je však nutné jasně vytyčit role, pravidla a kompetence. Předpokladem přínosu asistenta pedagoga v mateřské škole jsou pozitivní vztahy jak mezi asistentem a dětmi, tak mezi asistentem a pedagogem a jejich aktivní spolupráce. Výzkum dále

poukázal na fakt, že v případě asistentů pedagoga jsou klíčové jeho osobnostní charakteristiky, nikoliv jejich vzdělání. Asistenti musí mít pozitivní vztah k dětem, být trpěliví, tolerantní, flexibilní apod. Zároveň se musí velmi dobře orientovat v problematice vzdělávání dětí se SVP, mít zájem o svoji práci, intenzivně se vzdělávat a rozvíjet, získávat nové informace, vyhledávat nové možnosti práce s dětmi se SVP, porozumět jejich potřebám apod. To vše tvoří důležité předpoklady pro efektivní výkon funkce asistenta pedagoga. Lze konstatovat, že v posledních letech je patrný „boom“ asistentů pedagoga v mateřských školách. Jejich vzdělání, kvalifikace i praxe roste. Zatímco v roce 2016 bylo velmi obtížné nalézt vhodného adepta na tuto pracovní pozici, dnes je již z čeho vybírat a o pracovní pozice asistentů je mnohem větší zájem. V tuto chvíli mají již ředitelé mateřských škol ustálený kolektiv asistentů pedagoga a jelikož je o tuto pozici zájem, ředitelé si mohou vybírat, koho zaměstnají. Kvalita asistentů a efektivita jejich práce tak jistě roste, přičemž samotní asistenti mají mnohem větší chuť se dále rozvíjet a vzdělávat. Do budoucna se počítá s tím, že ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy začne počty asistentů ve školách snižovat z důvodu snižování finančních prostředků a úspor – velmi často se tak hovoří o tzv. sdíleném asistentovi, kdy v běžné třídě, kde jsou děti se SVP, bude asistent k dispozici nikoliv 1 dítěti, ale všem dětem, které jsou zařazeny do kolonky „speciální vzdělávací potřeby“. Je jasné, že tyto „finanční úspory“ a snižování počtu asistentů bude mít negativní vliv na děti a na jejich vzdělávání, kdy na děti se SVP bude opět méně času a přístup k nim již nebude příliš individuální. Výzkum vykazoval taktéž i několik limitů – vybraný soubor respondentů, kdy výzkumu se zúčastnilo pouze 5 mateřských škol na Děčínsku a nikoliv všechny. Dalším limitem byl fakt, že autorka této práce je ředitelkou jedné z vybraných mateřských škol, které se výzkumu zúčastnily, čímž do výzkumu ji díky své přítomnosti jistě zasahovala i svými zkušenostmi a názory.

2.9 Návrhy a doporučení pro praxi

Z výzkumu vyplývá, že mateřským školám na Děčínsku se podařilo získat již ustálený kolektiv asistentů pedagoga, kteří mají pozitivní vztah k dětem, jsou kvalifikovaní, flexibilní, pracovití, empatictí a jsou oporou pro pedagoga. Jak pedagogové, tak asistenti pedagogů, se shodli na tom, že by bylo vhodné zvýšit náročnost výběrového řízení. Proto je vhodné při výběrových řízeních zaměřit pozornost taktéž např. na motivaci uchazečů o zaměstnání stát se asistentem pedagoga. V praxi nesmí docházet k tomu, že je tato funkce obsazena jedincem pouze z důvodu toho, že jiné zaměstnání momentálně nemá, jelikož to s sebou přináší určité problémy,

kdy je nutné po určité době pracovní poměr s asistentem rozvázat a opět hledat nového asistenta, což vyvolává také vyšší náklady spojené s touto pracovní pozicí. Proto by měli již v počáteční fázi ředitelé zaměřit pozornost na to, zda mají uchazeči u pracovní pozici skutečný zájem, jaká je jejich motivace stát se asistentem, zda se chtějí dále rozvíjet a vzdělávat apod. Poté by se měli asistenti účastnit taktéž různých odborných přednášek či jiných kurzů, díky kterým se budou dále rozvíjet, získávat nové zkušenosti, znalosti a dovednosti.

To, co je pro celkový úspěch asistenta pedagoga klíčové, je zajisté efektivní spolupráce s pedagogem, což bývá v některých případech zajisté problémem. Proto je nutné zaměřit pozornost taktéž na zefektivnění této spolupráce. Lze doporučit si již na samotném počátku ujasnit pravidla a postup spolupráce, aby později nedocházelo k nedorozuměním či neshodám, protože to se může následně negativně projevit na dětech. Nastavená pravidla je však následně nutné dodržovat. Je zapotřebí, aby se od samého počátku asistent pedagoga a pedagog naladili na stejnou „vlnu“. Pedagog nese plnou zodpovědnost za organizaci a průběh výuky v mateřské škole, avšak asistent pedagoga zde funguje jako „pomocník“, a proto s ním musí spolupracovat. Žádoucí je si vytvořit nejenom profesionální vztah, ale primárně také partnerský vztah. Díky tomu je poté vytvořeno prostředí důvěry a bezpečí. Asistent pedagoga musí být začleněn do kolektivu ostatních pedagogických pracovníků, přičemž přátelské vztahy na pracovišti se poté odráží na práci všech. Nelze opomíjet ani společné aktivity či akce mateřské školy, kterých by se měli asistenti taktéž aktivně účastnit, což vztahy zajisté mnohem více upevní. Důležité je taktéž to, aby si asistenti s pedagogem předávali důležité informace a poznatky o dětech, kdy nesmí docházet k tomu, že důležité informace předány nejsou. Asistentovi pedagoga je nutné dále vytyčit čas na to, aby si mohl svoji činnost naplánovat a je nutné reflektovat, zda svoji práci odvádí dobře. Díky tomu vzniká kvalitní a oboustranná týmová spolupráce. Lze konstatovat, že spolupráce mezi asistentem pedagoga a pedagogem je alfa a omega úspěšnosti práce s dítětem v mateřské škole.

Asistenty pedagoga je nutné podporovat taktéž ze strany samotného vedení mateřské školy, kdy je nutné je taktéž metodicky vést. Řada ředitelů v praxi na to však zapomíná a věnuje svoji pozornost pouze pedagogům. Je důležité si uvědomit, že i pro asistenty pedagoga je velmi důležitá podpora od vedení mateřské školy a od kolegů, kteří by měli být připraveni jim podat kdykoliv pomocnou ruku a do kolektivu je začlenit. Je žádoucí zjišťovat jejich spokojenost. V okamžiku, kdy vznesou určité připomínky či návrhy, je vhodné je brát v potaz. Vybudovat si velmi dobrý vztah s asistenty v praxi není snadnou záležitostí. Asistenti pedagoga by se měli cítit

v pracovním prostředí bezpečně, nesmí se bát svému nadřízenému přiznat chybu, pokud k ní dojde a nesmí být nejistí ve své práci. Proto by měli ředitelé usilovat o jejich další rozvoj, diskutovat s nimi jejich úspěchy, zapojit je aktivně do různých projektů v mateřské škole a nastavit tak již na začátku dobré vtahy, které jsou poté dále rozvíjeny. Vhodné je např. jmenovat mentora, což bývá v praxi zástupce ředitele, a na toho se poté mohou asistenti pedagoga v případě nutnosti obrátit o radu apod. V praxi není nic horšího než nejistý asistent, který následně může oslabit taktéž sebejistotu a sebedůvěru samotného dítěte. Proto by měl vždy asistent pedagoga působit pozitivně, naslouchat pedagogům i nadřízeným a ptát se v okamžiku, kdy mu není cokoli jasné. Je vhodné i ze strany asistenta pedagoga dát najevo, že se o potřeby a přání dětí skutečně zajímá a že je v mateřské škole právě pro ně.

Závěr

Diplomová práce byla zaměřena na problematiku profese asistenta pedagoga v mateřských školách a na jeho roli v rámci předškolního vzdělávání dětí na Děčínsku. Je důležité zmínit, že mateřská škola má v rámci vzdělávacího systému velmi speciální postavení, jelikož je to zcela první instituce, do které dítě nastupuje a začíná se vzdělávat a rozvíjet, čímž se aktivně do systému vzdělávání zapojuje. Základní smysl asistentské pozice je poměrně jasný a spočívá v aktivní podpoře efektivity vzdělávání dětí se SVP, kdy asistenti fungují dnes jako „pravá ruka“ pedagoga. V případě asistentů pedagoga hrají důležitou roli jejich osobnostní charakteristiky, přičemž je nutné, aby asistent splňoval taktéž kvalifikační předpoklady, které jsou dané zákonem. Asistent pedagoga je ve třídě další osobou, která zde zaujímá významné místo. Cílem diplomové práce byl analyzovat a zhodnotit roli, postavení, význam a celkový přínos asistentů pedagoga v rámci předškolního vzdělávání, a to v lokalitě na Děčínsku. Pozornost zde byla zaměřena na analýzu poskytování podpory dětem se SVP v celkem pěti mateřských školách. V závěru práce byly získané výsledky zhodnoceny, diskutovány a byly zde prezentovány návrhy, jak činnost a postavení asistentů pedagoga v mateřských školách na Děčínsku zefektivnit.

Diplomová práce byla rozdělena do dvou základních částí. První část byla teoretická a definovala odborná východiska zkoumané problematiky. Bylo nutné definovat vzdělávání dětí se SVP, předškolní vzdělávání, roli asistenta pedagoga a jeho význam v rámci předškolního vzdělávání a spolupráci mezi asistentem pedagoga a pedagogem. Druhá část již měla podobu výzkumného šetření ve formě kvantitativního a kvalitativního výzkumu. Rozhovory byly vedeny s řediteli pěti vybraných mateřských škol a dotazníkového šetření se zúčastnili asistenti pedagoga a pedagogové stejných mateřských škol na Děčínsku. Cílem výzkumného šetření bylo zhodnotit roli a přínos asistentů pedagoga v rámci předškolního vzdělávání na vybraném vzorku školských zařízeních na Děčínsku.

Lze konstatovat, že přínos asistentů pedagoga je pro předškolní vzdělávání na Děčínsku obrovský. Výzkum poukázal na to, že asistent pedagoga je přínosem jak pro děti se SVP v oblasti pomoci při jejich vzdělávání, tak pro samotné pedagogy, přičemž pozitivně ovlivňuje integraci dětí do běžných tříd. Přítomnost asistentů pedagoga v rámci výchovně-vzdělávacího procesu zlepšuje celkovou výkonnost dětí a jejich vzdělávání. Přítomnost asistenta je taktéž úsporou času pro pedagogy, kteří se tak můžou ostatním dětem více a individuálně věnovat.

Seznam použité literatury

1. AGENTURA PRO SOCIÁLNÍ ZAČLEŇOVÁNÍ. 2015. Kvalitní a inkluzivní škola. *Agentura pro sociální začleňování* [online]. [cit. 2020-10-25]. Dostupné z: <https://www.socialni-zaclenovani.cz/oblasti-podpory/vzdelavani/pyramida-kvalitni-skoly/kvalitni-a-inkluzivni-skola-detailni-popis-kriterii-uroven-individualizovana/>
2. CLOTFELTER, Charles, Steven HEMELT a Helen LADD. 2016. Teaching Assistants and Nonteaching Staff: Do They Improve Student Outcomes? *Institute of Education Sciences* [online]. NATIONAL CENTER for ANALYSIS of LONGITUDINAL DATA in EDUCATION RESEARCH [cit. 2021-6-11]. Dostupné z: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED573191.pdf>
3. ČESKÁ REPUBLIKA. Vyhláška č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání: Vyhláška o předškolním vzdělávání. In: *Sbírka zákonů ČR*. 2005.
4. ČESKÁ REPUBLIKA. Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných.
5. ČESKÁ REPUBLIKA. Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních.
6. ČESKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).
7. ČESKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů.
8. ČLOVĚK V TÍSNI. 2020. Výzkumné šetření mezi asistenty pedagoga. *Člověk v tísní*. [online]. [cit. 2021-6-10]. Dostupné z: https://www.clovekvtisni.cz/media/publications/1595/file/vyzkum_ap_2020.pdf
9. FINKOVÁ, Dita. *Iniciační analýza podmínek inkluze u osob se specifickými potřebami*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 9788024438658.
10. FISCHER, Slavomil. *Speciální pedagogika: edukace a rozvoj osob se specifickými potřebami v oblasti somatické, psychické a sociální: učebnice pro studenty učitelství*. Praha: Triton, 2014. ISBN 9788073877927.
11. FLORIAN, Lani. *Achievement and inclusion in schools*. Second edition. New York, NY: Routledge, 2017. ISBN 9781317611653.

12. HORŇÁKOVÁ, Marta. *Inklúzia – nové slovo, alebo aj nový obsah? Efeta - otvor sa: časopis pre postihnutých a ľudí, ktorí im chcú pomáhať*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo (Bratislava), 2006, 16(1), 2-4. ISSN 1335-1397.
13. HUTYROVÁ, Miluše a kol. *Perspektivy spoločného vzdelávania*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2018. ISBN 978-80-244-5430-6.
14. CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitatívneho výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-247-5326-3.
15. KENDÍKOVÁ, Jitka. *Vademecum asistenta pedagoga*. Praha: Pasparta, 2016. ISBN 978-80-88163-12-1.
16. KOŤÁTKOVÁ, Soňa. *Dítě a mateřská škola: co by měli rodiče znát, učitelé respektovat a rozvíjet*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-4435-3.
17. LECHTA, Viktor a kol. *Inkluzivní pedagogika*. Praha: Portál, 2016. ISBN 9788026211235.
18. MATEŘSKÁ ŠKOLA A. 2021. *Interní záznamy mateřské školy*. Děčín.
19. MATEŘSKÁ ŠKOLA B. 2021. *Interní záznamy mateřské školy*. Děčín.
20. MATEŘSKÁ ŠKOLA C. 2021. *Interní záznamy mateřské školy*. Děčín.
21. MATEŘSKÁ ŠKOLA D. 2021. *Interní záznamy mateřské školy*. Děčín.
22. MATEŘSKÁ ŠKOLA E. 2021. *Interní záznamy mateřské školy*. Děčín.
23. MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. 2018. RVP PV. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. [cit. 2020-10-10]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/predskolni-vzdelavani/ramcovy-vzdelavaci-program-pro-predskolni-vzdelavani-3>
24. MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. 2019. Novinky ve školním roce 2019/2020. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. [cit. 2020-11-10]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/novinky-ve-skolnim-roce-2019-2020>
25. NÁRODNÍ ÚSTAV PRO VZDĚLÁVÁNÍ. 2016. Podpora vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami. *Národní ústav pro vzdělávání* [online]. [cit. 2020-10-08]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/16>
26. NÁRODNÍ ÚSTAV PRO VZDĚLÁVÁNÍ. 2017. Plán pedagogické podpory. *Národní ústav pro vzdělávání* [online]. [cit. 2020-10-05]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/plpp-digi>

27. NÁRODNÍ ÚSTAV VZDĚLÁVÁNÍ. 2013. Rámcové vzdělávací programy. *Národní ústav vzdělávání* [online]. [cit. 2020-10-20]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/rvp>
28. NÁRODNÍ ÚSTAV VZDĚLÁVÁNÍ. 2020. Pedagogicko-psychologické poradny. *Národní ústav vzdělávání* [online]. [cit. 2020-10-10]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/pedagogicko-psychologicke-poradenstvi/skolska-poradenska-zarizeni>
29. NĚMEC, Zbyněk a Petra MARTINOVSKÁ. *Asistent pedagoga v mateřské škole*. Praha: Raabe, 2018. Dobrá škola. ISBN 9788074963940.
30. PODPORA SPOLEČNÉHO VZDĚLÁVÁNÍ V PEDAGOGICKÉ PRAXI. 2018. Co je inkluze ve škole? *Inkluze v praxi* [online]. [cit. 2020-10-01]. Dostupné z: <http://www.inkluzevpraxi.cz/apivb/co-je-inkluze>
31. PRŮCHA, Jan a kol. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0403-9.
32. RICHTEROVÁ, Bohdana a Hana KUBÍČKOVÁ. Collaboration Development of Teachers and Teaching Assistants – Action Research. *Lifelong Learning* [online]. 2020, **10**(1), 25-55 [cit. 2021-6-13]. ISSN 1804-526X. Dostupné z: doi:10.11118/lifele20201001025
33. RŮŽIČKA, Michal a kol. *Učitel a asistent ve společném vzdělávání*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2019. ISBN 978-80-244-5499-3.
34. SLOWÍK, Josef. *Speciální pedagogika*. 2., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-271-0095-8.
35. ŠTECH, Stanislav. 2019. Analýza společného vzdělávání v zrcadle dat. *Pedagogické Info* [online]. [cit. 2020-10-10]. Dostupné z: <http://www.pedagogicke.info/2019/09/stanislav-stech-analyza-spolecneho.html>
36. ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0644-6.
37. TEPLÁ, Marta a kol. *Asistent pedagoga: jak efektivně zavést pozici asistenta pedagoga ve školách*. Praha: Verlag Dashöfer, 2019. ISBN 9788076350182.
38. TRAIN, Alan. *Nejčastější poruchy chování dětí: jak je rozpoznat a kdy se obrátit na odborníka*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-503-2.
39. UČITELSKÉ NOVINY. 2010. Komunikace mezi učitelkou mš a rodiči. *Učitelské noviny* - č. 09/2010 [online]. [cit. 2020-10-20]. Dostupné z: <http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=3253>

40. UJAK. 2015. Speciální pedagogika jako vědní disciplína, její předmět a cíle. *UJAK* [online]. [cit. 2020-10-20]. Dostupné z: <http://2012.elearning.ujak.cz/mod/book/view.php?id=2314&chapterid=98>
41. UZLOVÁ, Iva. *Asistence lidem s postižením a znevýhodněním: praktický průvodce pro osobní a pedagogické asistenty*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-764-0.
42. VOTAVOVÁ, Renata. 2013. Rozdílný význam pojmů integrace a inkluze. *Metodický portál – inspirace a zkušenosti pro učitele* [online]. [cit. 2020-10-20]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/SSC/17243/ROZDILNY-VYZNAM-POJMU-INTEGRACE-A-INKLUZE.html/>
43. ZÁKLADNÍ ŠKOLA A. 2021. *Interní záznamy základní školy*. Děčín.

Seznam tabulek, obrázků a grafů

Seznam tabulek

Tabulka 1 Předpoklady důležité pro efektivní výkon pozice „asistent pedagoga“ z hlediska pedagogů

Tabulka 2 Pozitiva funkce asistenta pedagoga v mateřské škole

Tabulka 3 Klíčové předpoklady pro výkon asistentské pozice z pohledu asistentů pedagoga

Tabulka 4 Nejčastější činnosti asistenta pedagoga

Seznam obrázků

Obrázek 1 Pyramida kvalitní školy

Obrázek 2 Mateřská škola B

Obrázek 3 Organizační struktura Mateřské školy C

Obrázek 4 Mateřská škola C

Obrázek 5 Mateřská škola D

Seznam grafů

Graf 1 Věková struktura respondentů

Graf 2 Vzdělanostní struktura

Graf 3 Délka zaměstnání

Graf 4 Věková struktura

Graf 5 Vzdělanostní struktura

Graf 6 Délka zaměstnání

Graf 7 Dostatečný počet asistentů pedagoga

Graf 8 Akreditovaný kurz pro asistenta pedagoga z pohledu pedagogů

Graf 9 Další vzdělávání a rozvoj asistentů pedagoga

Graf 10 Zvýšení náročnosti výběrového řízení

Graf 11 Délka spolupráce mezi pedagogem a asistentem pedagoga

Graf 12 První spolupráce s asistentem pedagoga

Graf 13 Efektivita spolupráce

Graf 14 Osobnost vs. vzdělání asistenta pedagoga

Graf 15 Přínos asistenta pedagoga pro vzdělávání dětí se speciálními potřebami

Graf 16 Dostatečné ohodnocení asistentů pedagoga

Graf 17 Délka zaměstnání

Graf 18 Dostatečný počet respondentů

Graf 19 Akreditovaný kurz jako dostatečná příprava na pozici „asistent pedagoga“

Graf 20 Potřeba se dále vzdělávat a rozvíjet

Graf 21 Uvažování o studiu učitelství

Graf 22 Zvýšení náročnosti výběrového řízení na pozici „asistent pedagoga“

Graf 23 Efektivita spolupráce

Graf 24 Efektivita spolupráce se zákonnými zástupci

Graf 25 Osobnost vs. vzdělání asistenta pedagoga

Graf 26 Dostatečnost finančního ohodnocení

Seznam příloh

Příloha 1 Dotazník pro učitele

DOTAZNÍK PRO UČITELE

Vážený pane, prosím Vás o vyplnění následujícího dotazníku, který je zcela anonymní a slouží pouze jako podklad pro zpracování diplomové práce, která je věnována problematice asistenta pedagoga v mateřské škole. Předem Vám děkuji za čas, který vyplňování dotazníků věnujete.

1. Vaše pohlaví?

- muž
- žena.

2. V jaké věkové kategorii se pohybujete?

- 18-30 let
- 31-40 let
- 41-50 let
- 50 let a více.

3. Vaše nejvyšší dosažené vzdělání je:

- středoškolské vzdělání
- vyšší odborné (Dis.)
- vysokoškolské (Bc., Ing., Mgr.), MBA, postgraduál apod.

4. Jak dlouho pracujete v mateřské škole jako učitel/ka?

- 0-3 roky
- 4-9 let
- 10 let a více.

5. Je počet asistentů pedagoga ve Vaší mateřské škole dle Vašeho názoru dostačující?

- ano
- ne
- pouze částečně
- nevím/nedokážu posoudit.

6. „Akreditovaný kurz pro asistenta pedagoga je dostatečnou přípravou na tuto pracovní pozici.“

S uvedeným výrokem:

- plně souhlasím

- souhlasím
- nesouhlasím
- zcela nesouhlasím
- nevím/nedokážu posoudit.

7. Zastáváte názor, že asistent pedagoga by se měl dále vzdělávat a rozvíjet?

- ano
- ne
- pouze částečně
- nevím/nedokážu posoudit.

8. Zvýšil/a byste náročnost výběrového řízení na asistenta pedagoga?

- ano
- ne
- pouze částečně
- nevím/nedokážu posoudit.

9. Jak dlouho spolupracujete ve Vaší mateřské škole s asistentem pedagoga?

- 0-3 roky
- 4-9 let
- 10 let a více.

10. Je současná spolupráce s asistentem pedagoga v mateřské škole Vaší první zkušeností?

- ano
- ne
- pouze částečně
- nevím/nedokážu posoudit.

11. Daří se Vám efektivně spolupracovat s asistentem pedagoga?

- určitě ano
- spíše ano
- určitě ne
- spíše ne.
- nevím/nedokážu posoudit.

12. Domníváte se, že osobnost asistenta pedagoga je důležitější než jeho vzdělání?

- určitě ano
- spíše ano
- určitě ne
- spíše ne.
- nevím/nedokážu posoudit.

13. Je funkce a pracovní pozice asistenta pedagoga v mateřské škole dle Vašeho názoru přínosem?

- určitě ano
- spíše ano
- určitě ne
- spíše ne.
- nevím/nedokážu posoudit.

14. Myslíte si, že asistenti pedagoga jsou za svoji práci dostatečně ohodnoceni?

- ano
- ne
- pouze částečně
- nevím/nedokážu posoudit.

15. Jaké předpoklady považujete za nejdůležitější pro efektivní výkon pracovní pozice „asistent pedagoga“?

.....

16. V čem spatřujete pozitiva funkce „asistent pedagoga“ v mateřské škole?

.....

Děkuji za Váš čas.

Příloha 2 Dotazník pro asistenty pedagogů

DOTAZNÍK PRO ASISTENTY PEDOGOGŮ

Vážený pane, prosím Vás o vyplnění následujícího dotazníku, který je zcela anonymní a slouží pouze jako podklad pro zpracování diplomové práce, která je věnována problematice asistenta pedagoga v mateřské škole. Předem Vám děkuji za čas, který vyplňování dotazníků věnujete.

17. Jaké je Vaše pohlaví?

- muž
- žena.

18. V jaké věkové kategorii se pohybujete?

- 18-30 let
- 31-40 let
- 41-50 let
- 50 let a více.

19. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- středoškolské vzdělání
- vyšší odborné (Dis.)
- vysokoškolské (Bc., Ing., Mgr.), MBA, postgraduál apod.

20. Jak dlouho pracujete v mateřské škole na pozici „asistent pedagoga“?

- 0-3 roky
- 4-9 let
- 10 let a více.

21. Je počet asistentů pedagoga ve Vaší mateřské škole dostačující dle Vašeho názoru?

- ano
- ne
- pouze částečně
- nevím/nedokážu posoudit.

22. „Akreditovaný kurz pro asistenta pedagoga je dostatečnou přípravou na tuto pracovní pozici.“

S uvedeným výrokem:

- plně souhlasím
- souhlasím
- nesouhlasím
- zcela nesouhlasím
- nevím/nedokážu posoudit.

23. Máte potřebu se nadále vzdělávat a rozvíjet?

- ano
- ne
- pouze částečně
- nevím/nedokážu posoudit.

24. Zaujala Vás práce v mateřské škole natolik, že uvažuje o studiu učitelství?

- ano
- ne
- pouze částečně
- nevím/nedokážu posoudit.

25. Zvýšil/a byste náročnost výběrového řízení na asistenta pedagoga?

- ano
- ne
- pouze částečně
- nevím/nedokážu posoudit.

26. Daří se Vám efektivně spolupracovat s pedagogem?

- určitě ano
- spíše ano
- určitě ne
- spíše ne.
- nevím/nedokážu posoudit.

27. Daří se Vám efektivně spolupracovat s rodiči (zákonnými) zástupci?

- určitě ano
- spíše ano
- určitě ne
- spíše ne.
- nevím/nedokážu posoudit.

28. Domníváte se, že osobnost asistenta pedagoga je důležitější než jeho vzdělání?

- určitě ano
- spíše ano
- určitě ne
- spíše ne.
- nevím/nedokážu posoudit.

29. Jste za svoji práci dostatečně finančně ohodnocen/a?

- ano
- ne
- pouze částečně
- nevím/nedokážu posoudit.

30. Jaké předpoklady považujete za nejdůležitější pro efektivní výkon pracovní pozice „asistent pedagoga“
.....

31. Kterým činnostem se během Vaší práce nejvíce věnujete?
.....

32. V čem spatřujete pozitiva funkce „asistent pedagoga“ v mateřské škole?
.....

Děkuji za Váš čas.

Příloha 3 Rozhovor – otázky

1. V čem spatřujete přínos asistenta pedagoga ve Vaší mateřské škole?
2. Jak zjišťujete, zda se skutečně uchazeč o zaměstnání hodí na práci asistenta pedagoga? Musí dle Vašeho názoru splňovat i nějaké další speciální předpoklady nutné k výkonu této profese?
3. Ověřujete si efektivitu práce asistenta pedagoga i po tom, co asistent pedagoga nastoupí?
4. Setkal/a jste se někdy s problémem při hledání asistenta pedagoga k dítěti se SVP? Pokud ano, jaký problém to byl?
5. Musel/a jste někdy v minulosti s asistentem pedagoga ukončit pracovní poměr ve zkušební době? Pokud ano, tak proč?
6. Máte dnes ustálený kolektiv asistentů pedagoga – asistenty, kteří jsou spolehliví, osvědčili se a jsou tudíž pro vzdělávání dětí se SVP přínosem, či naopak nové a spolehlivé asistenty musíte neustále hledat, jelikož jsou ve většině případů nevyhovující?
7. Porovnejte, prosím, vzdělávání Vašich asistentů pedagoga v roce 2016 a dnes.
8. Je akreditovaný kurz asistenta pedagoga dostačujícím vzděláním k tomu, aby asistent pedagoga tuto činnost poté vykonával správně a efektivně?
9. Shledáváte určité rozdíly v práci asistentů s rozdílným vzděláním? Vyšší vs nižší vzdělání – hraje tento faktor určitou roli či nikoliv?
10. Jaký počet asistentů pedagoga byl ve Vaší mateřské škole v roce 2016 a kolik asistentů máte dnes?
11. V čem vidíte důvod poklesu/růstu celkového počtu asistentů pedagoga ve Vaší mateřské škole?
12. Myslíte si, že u Vás působí i asistenti pedagogů, kteří mají určitý potenciál stát se dobrým pedagogem?
13. Jak byste ohodnotila/a celkový posun v oblasti efektivitu práce a vzdělávání asistentů pedagoga od roku 2016 až po současnost?

Příloha 4 Přepis rozhovoru s respondentem A

1. V čem spatřujete přínos asistenta pedagoga ve Vaší mateřské škole?

Příprava pomůcek, práce se skupinkou dětí, uvolní ruce učitelce pro indiv. práci dle potřeby

2. Jak zjišťujete, zda se skutečně uchazeč o zaměstnání hodí na práci asistenta pedagoga? Musí dle Vašeho názoru splňovat i nějaké další speciální předpoklady nutné k výkonu této profese?

Nejvíce AP jsem si vybrala v průběhu jejich praxe v naší mateřské škole, dále pozorováním jejich práce, hospitací, zkušební doba.

Musí být týmový hráč, schopný organizátor, flexibilní, mít vztah k dětem. Nejlépe vybírat mezi lidmi, které známe a aspoň něco o nich víme nebo na doporučení.

3. Ověřujete si efektivitu práce asistenta pedagoga i po tom, co asistent pedagoga nastoupí?

Určitě ano, pokud zjistíme nedostatky v práci, rozvážeme s ním pracovní poměr.

4. Setkal/a jste se někdy s problémem při hledání asistenta pedagoga k dítěti se SVP? Pokud ano, jaký problém to byl?

Zájem o pozici AP v naší MŠ je a byl vždy vysoký, ale někdy byl problém s osobností asistenta, nevhodný uchazeč pro práci s předškolními dětmi (osobní předpoklady pro tuto pozici).

5. Musel/a jste někdy v minulosti s asistentem pedagoga ukončit pracovní poměr ve zkušební době? Pokud ano, tak proč?

Zatím ne, ale musím konstatovat, že jsem dva asistenty pedagoga již nekontaktovala pro další spolupráci.

6. Máte dnes ustálený kolektiv asistentů pedagoga – asistenty, kteří jsou spolehliví, osvědčili se a jsou tudíž pro vzdělávání dětí se SVP přínosem, či naopak nové a spolehlivé asistenty musíte neustále hledat, jelikož jsou ve většině případů nevyhovující?

Od roku září 2020 máme ustálený kolektiv asistentek, které pracují kvalitně.

7. Porovnejte, prosím, vzdělávání Vašich asistentů pedagoga v roce 2016 a dnes.
Vzdělání AP se od roku 2016 zásadně navýšilo, většina má středoškolské vzdělání a kurz AP, dvě asistentky studují střední pedagogickou školu.
8. Je akreditovaný kurz asistenta pedagoga dostačujícím vzděláním k tomu, aby asistent pedagoga tuto činnost poté vykonával správně a efektivně?
Rozhodující je člověk jako takový, někdo se nehodí pro práci asistenta ani po absolvování kurzu, ani s vysokoškolským vzděláním. Zastávám názor, že není.
9. Shledáváte určité rozdíly v práci asistentů s rozdílným vzděláním? Vyšší vs nižší vzdělání – hraje tento faktor určitou roli či nikoliv?
Požadovala bych alespoň středoškolské vzdělání, myslím si, že vzdělání neovlivní vztah a přístup k dětem.
10. Jaký počet asistentů pedagoga byl ve Vaší mateřské škole v roce 2016 a kolik asistentů máte dnes?
Máme 6 asistentů, v roce 2016 jsme neměly žádného.
11. V čem vidíte důvod poklesu/růstu celkového počtu asistentů pedagoga ve Vaší mateřské škole?
Určitě jsme přivítali asistentku do každé třídy, růst celkového počtu vidím ve vyšším počtu dětí s podpůrným opatřením.
12. Myslíte si, že u Vás působí i asistenti pedagogů, kteří mají určitý potenciál stát se dobrým pedagogem?
Určitě ano.
13. Jak byste ohodnotila/a celkový posun v oblasti efektivity práce a vzdělávání asistentů pedagoga od roku 2016 až po současnost?
Určitě k pozitivnímu posunu efektivity práce AP od 2016 došlo, současní asistenti mají za sebou již několik let praxe, doplňují si vzdělání a na této pozici již pracují pedagogové, pro které to není práce, ale poslání.